DZIENNIK

Praw

z roku 1834.

W KRAKOWIE

W DRUKARNI STANISŁAWA GIESZKOWSKIEGO.

Rejestr Dziennika Praw.

Z ROKU 1834.

N.D.G.S.	Wyszczególnienie	Stronnica
8266 ex 1833	Budget na r. $183\frac{3}{4}$	
8802 ex 1833	Nowa instrukcya dla Wójtów -	
4440 ex 1833	Przepisy o polepszeniu dróg w kraju W. M. Krakowa	
752 ex 1834	Dodatkowe rozwinięcie ustawy handlowéj - - -	
8319	Ustawa porządkowo-dodatkowa dla uczniów Uniwers:	
3387	Instrukcya więzień kryminalnych -	

N. D. G. S.	Wyszczególnienie	Stronnica
2736 ex 1833	Nowa instrukcya Dyrekcyi Policyi	
4636	Statut urządzający szkoły płci żeńskiej - - - -	
4636	Statut urządzający szkółki początkowe	
5866	Dodatkowe rozwinięcie rozporządzenia, odnoszącego się do mieszkańców przenoszących się z jednej gminy do drugiej, szczególniej włościan	

Nro 8266.

MY PREZES
i Senatorowie

WOLNEGO, NIEPODLEGŁEGO I ŚCIŚLE NEUTRALNEGO

M. KRAKOWA I J. OKRĘGU.

Uchwalony przez Zgromadzenie Reprezentantów na dniu 18 miesiąca Września r. b. drogą przez Ustawę konstytucyjną i Statut urządzający Zgromadzenie polityczne wskazaną, Budżet przychodów i rozchodów przez lata etatowe 1833/37 obowięzywać mający w Dzienniku Praw dla wiadomości powszechnéj obywateli i mieszkańców kraju zamieścić polecamy.

Kraków dnia 28 Listopada 1833.

Prezes Senatu
WIELOGŁOWSKI.

Sekretarz Jlny Senatu
DAROWSKI.

Nowakowski Sek. Exp. Sen.

Tytuł	Wyszczególnienie Przychodu	Przychód na rok 1833/37 przez Zgrom: Reprez: uchwalony i przyjęty	
		złolsk:	gr:
I.	Podatki gruntowe . .	293,206	10.
II.	Przychód z dóbr narodowych	455,426	—
III.	Prowizje i czynsze reempcyonalne	46,329	1.
IV.	Dochody kamellaryine 9 gmin miejskich . . .	236,850	15.
V.	Dochody niestałe .	681,116	2.
VI.	Extraordynarya . . .	11,586	3.
VII.	Zapełnienie niedoborów w podatku dymowym i osobistym z funduszu solnego	51,252	14.
	Summa ogólna przychodu	1,775,766.	15.

Tytuł	Wyszczególnienie Rozchodu	Rozchód na rok 1835/37 przez Zgrom: Reprez: uchwalony i przyjęty. złpolsk:	gr:
I:	Senat Rz: z Wydziałami	266,121	18.
II.	Pensye Wójtów gmin miejskich i wiejskich .	34,100	—
III.	Sądownictwo . . .	192,500	—
IV.	Pensye emerytalne .	25,070	—
V.	Uniwersytet i szkoły	447,713	10
VI.	Milicya i Żandarmerya	186,893	20.
VII.	Kompetencye . . .	33,762	19.
VIII.	Instytuta Dobroczynn:	83,644	1.
IX.	Więzienia i dom pracy przymuszonéj . . .	52,115	20.
X.	Budowle Narodowe .	50, 000	—
XI.	Na administracyą dochodów niestałych . .	125,702	28

Tytuł	Wyszczególnienie rozchodu	Rozchód na rok 1835/37 przez Zgrom: Reprez: uchwalony i przyjęty.	
		złpolsk:	gr:
XII.	Na opłacenie prowizyi od długów	138	—
XIII.	Na allewiacye i niedobory	83,857	18.
XIV.	Koszta Kommissyi sprawdzającéj wyroby . .	90,720	14.
XV.	Extraordynarya . .	79,926	17.
XVI.	Dodatek pensyj do osób	23,500	—
	Summa ogólna rozchodu	1,775,766	15.

Za zgodność z aktami, świadczę:

DAROWSKI, S. J. S.

Nro 8802 *D. G. S.*

MY PREZES

i Senatorowie

WOLNEGO NIEPODLEGŁEGO I ŚCISLE NEUTRALNEGO

MIASTA KRAKOWA I J. OKRĘGU.

Zapatrzywszy się na artykuł 12 poprawionej Konstytucyi, w którym oznaczone jest, iż wolne miasto Kraków z okręgiem, podzielone będzie na gminy miejskie i wiejskie, z których każda mieć będzie Wójta obranego, a tego obowiązkiem będzie wykonywać rozkazy Rządu i utrzymywać policją miejscową wedle wydać się mającej instrukcyi; tudzież na

artykuł 17 téjże konstytucyi, stanowiący Podsędków, obowiązanych do wyprowadzania summarycznych indagacyj w sprawach kryminalnych i poprawczych, tudzież ścigać i sądzić w pierwszéj Instancyi przestępstwa policyjne, których rozpoznawanie wedle dawniéjszych ustaw i rozporządzeń do Wójtów należało; a nakoniec na artykuły 6 i 14 urządzenia sądownictwa w dniu 27 Sierpnia r.b. 1833 przez Nas wydanego i drukiem ogłoszonego, w których wyszczególnione zostały przypadki wedle dawniéjszych ustaw do urysdykcyi wójtowskiéj należące, a teraz pod władzę Podsędków przechodzące; i z tych uwag przekonawszy się o potrzebie zmienienia instrukcyi dla Wójtów, przez pierwszą Kommissyą Organizacyjną w dniu 12 Czerwca 1816 r. wydanéj, ró-

wnie jak rozporządzenia Senatu z dnia 13 Grudnia t. r. do N. 4281 D. G. S. wydanego i w Nrze 22 Dziennika Rządowego z onego roku umieszczonego: Postanowiliśmy wydać następujące co do określenia władzy i obowiązków do urzędu wójtowskiego przywiązanych przepisy.

ARTYKUŁ 1.

Wójci gmin tak miéjskich jak okręgowych, są naczelnymi w gminach swoich Urzędnikami administracyjno-policyjnymi i pierwszym ogniwem Lud z Rządem łączącym. A z téj definicyi wynika, iż co do władzy są bezpośrednimi wykonywaczami wszystkich ustaw przez Rząd ogłoszonych, tudzież rozporządzeń przez Niego wydawanych, czyli się one ogółu mieszkańców lub też szczególnych osób we

względzie administracyjnym lub policyjnym dotyczą, a razem mają prawo zapobiegania, ażeby takowe nadwerężanémi niebyły, a co do obowiązków, winni są starać się ażeby ustawy te i rozporządzenia ściśle dopełnianémi były, i nikt niewiadomością onych wymawiać się niemógł. Przestrzegać ogólnego w kraju porządku i bespieczeństwa, tudzież powściągać tych którzyby go w jakikolwiek sposób mieli zamiar zamieszać.

ARTYKUŁ 2.

Żeby urząd ten miał należne od wszystkich mieszkańców kraju poszanowanie, miejsce odbywania onego, oznaczone będzie herbem krajowym, i napisem: *Wójt gminy N.* Że zaś w mieście, gminy są tylko wedle liczbowego domów porządku

rozdzielonémi, przeto dla wiadomości samychże mieszkańców miasta władzy Wójta tego podległych, ma bydź na tarczy herbowéj wymieniono, od ktorego i do którego numeru popisowego gmina ta rozciąga się.

ARTYKUŁ 3.

Że jak się wyżéj rzekło, Wójci są Urzędnikami administracyjno-policyjnymi, dwoiste też do ich urzędów przywiązanémi będą zatrudnienia. Jedne dotyczące się przedmiotów administracyjnych, drugie przedmiotów policyjnych. Pierwsze będą wspólne wszystkim Wójtom gmin tak miéjskich jak okręgowych; drugie z powodu iż Dyrekcya Policyi bezpośrednio bespieczeństwem i porządkiem w mieście i jego przedmieściach zajmuje się, będą

mianowicie co do niektórych kategoryj, więcej Wójtów gmin okręgowych dotyczeć.

Obowiązki ogólne Wójtów tak miéjskich jak okręgowych, są:

ARTYKUŁ 4.

a) Wykonywać rozkazy wydawane sobie przez Senat i Wydziały Senatu i z témi ostatniémi znosić się bezpośrednio we wszystkich przedmiotach swego urzędowania dotyczących, względnie do natury interessów pod kierunkiem każdego z Wydziałów zostających.

b) Podawać drogą kursoryi do wiadomości publicznéj, ustawy krajowe, rozporządzenia Władzy wykonawczéj

i wszelkie rozkazy tak ogółu jak szczególnych mieszkańców dotyczące.

c) Exekwować kontrybuentów w należytościach skarbowych, tudzież dawać pomoc w dochodzeniu należytości Instytutowych, o ile do tego od właściwych Wydziałów upoważnionymi będą.

d) Dozorować fundusza ogólne, korporacyj i gromad w obrębie ich gmin będących.

e) Czuwać nad własnościami narodowemi, instytutowemi i gminnemi, jakiémi są: kościoły i inne budowle parafialne, gmachy publiczne, domy pocztowe, instytuta i więzienia.

f) Nad fabrykami, rękodzielniami, kunsztami i handlem wszelkiego gatunku.

g) Utrzymywać księgi ogólnéj ludności wedle przepisów rozporządzeniem Senatu z d. 29 Grudnia 1816 r. objętych, a w szczególności co do gmin miéjskich, wedle instrukcyi przez Senat Rządzący w dniu 1 Listopada r. b. do Nru 7348 Wójtom tychże gmin udzielonéj, i dawać Rządowi stósowne w razie potrzeby objaśnienia.

h) Układać i podawać tabelle statystyczne wedle wzorów im przepisanych.

i) Mieć dokładną wiadomość o osobach w gminie zamieszkałych, ich zatrudnieniach i sposobie do życia, końcem dawania Rządowi w razie potrzeby stósownych objaśnień.

k) Dopełniać przepisów artykułami 29 30 31 i 32 Statutu urządzającego Zgromadzenia Polityczne objętych.

l) Mieć dozór nad szkołami początkowémi i zaopatrzeniem tychże w wszelkie potrzeby.

m) W przedmiotach dotyczących się processów o fundusze i własności publiczne bądź instytutowe, znosić się z Sądami Pokoju właściwych okręgów i Senatorem z mocy Konstytucyi nad sprawami instytutów publicznych czuwającym.

n) Wszelkie akta czynności swoich tak administracyjnych jak policyjnych, utrzymywać w jak najlepszym stanie i porządku, a po ukończeniu urzędowania swojego, takowe w takimże

stanie i porządku oddawać je swoim następcom.

o) Zwiedzać często swoje gminy, i Senatowi bądź jego właściwym Wydziałom z postrzeżeń swych zdawać za każdą razą rapporta.

p) Załatwiać spory pomiędzy panami a służącymi, bądź czeladzią ich zachodzić mogące, w przypadkach ustawą Sejmową w dniu 27 Grudnia 1821 r. zapadłą, a od dnia 1 Kwietnia 1822 r. obowięzującą, przewidzianych.

q) Obwieszczać okólnikiem wszystkich kontrybuentów płacących podatek dymowego, każdego 1go dnia miesiąca Września i dnia 1go Marca. Okólniki takowe powinny bydź przez Zastępców Wójtów po wsiach i przez

Sołtysów podpisane i Wydziałowi Dochodów Publicznych w dowód nastąpionego obwieszczenia, odesłane.

r) Aby dochód z exekutnego, stanowiący rubrykę budżetu, był porządnie administrowanym; Wójci gmin miejskich i wiejskich, winni będą regularnie co kwartał skończony składać Wydziałowi Dochodów Publicznych dokładny rachunek z tego wpływu.

s) Spis fabrykantów tytoniu i tabaki, na miesiąc przed rozpoczęciem się nowego roku etatowego, winien bydź przez Wójtów w Wydziale Dochodów Publicznych złożony, aby wcześnie rejestr do poborów mógł bydź przygotowanym.

t) Spis przekupniów do targowego w mieście Krakowie opłacanego, corocznie z początkiem roku etatowego składanym bydź powinien, aby rejestra poboru mogły bydź urządzone.

W szczególności Wójci gmin miéjskich.

ARTYKUŁ 5.

Oprócz obowiązków ogólnych, poprzedzającym artykułem objętych, winni są:

a) Bydź pomocnymi urzędowi Dyrekcyi Policyi w służbie dozorczo-administracyjnéj, rozdziałem 3 urządzenia téjże Dyrekcyi w dniu 13 Lipca 1827 r. przez Senat nadanego, tudzież instrukcyą Dyrekcyi Policyi w dniu 1 Listopada r. b. do Nru 7348 udzieloną objętych; oraz donosić Wydzia-

łowi Spraw Wewnętrznych o potrzebie poprawienia bruków, dróg, mostów i kanałów w gminach ich zarządzeniu podległych.

b) Dostrzegać sprawiedliwości miar, wag, taxy policyjnéj i wszelkich podstępów w przekupstwie, których ukaranie z mocy art: XI urządzenia Dyrekcyi Policyi, władzy téj jest zostawioném.

c) W szczególności Wójci gmin VI. X. XI. miasta Krakowa, obowiązanymi są przestrzegać dopełniania przepisów, Statutem klassę Starozakonnych urządzającym objętych, równie jak wszystkich innych z nim związek mających; — a

Co do Wójtów gmin okręgowych:

ARTYKUŁ 6.

Oprócz obowiązków w art: 4 wyszczególnionych, winni jeszcze będą w szczególności:

a) Dostrzegać zbrodni, występków lub ciężkich policyjnych przestępstw, a po wykryciu winowajców właściwym sądom oddawać.

b) Mieć baczne oko na osoby do gmin przybyłe, a nieopatrzone w żadne świadectwa bądź Władz krajowych, bądź zagranicznych, i o takowych urzędowi Dyrekcyi Policyi W. M. Krakowa wprost donosić.

c) Zapobiegać wcześnie szerzącym się w obrębie gminy występkom lub zbro-

dniom, chwytać włóczęgów i osoby o wykroczenia podejrzane, i w téj mierze bydź Dyrekcyi Policyi pomocnym w myśl art: 2 urządzenia téjże Dyrekcyi.

d) Rozpoznawać i sądzić sprawy defraudacyi dochodów skarbowych dotyczące, tudzież właściwe policyjne, czyli tak zwane porządkowe rozporządzeniem pierwszéj Kommissyi Organizacyjnéj w art: 14 urządzenia sądownictwa wzmiankowanym, z pod juryzdykcyi sądów zwyczajnych wyjęte z wolném odwołaniem się do Wydziału Spraw Wewnętrznych i Policyi, jakiémi są: wykroczenia piekarzy i rzeźników po miasteczkach okręgowych, tyczące się ich rzemiosła, żebractwo i włóczęga, przestępstwa

tax policyjnych, gdzie takowe są lub bydź mogą ustanowionemi, występki fałszu w miarze i wadze, głoszenie pism lub fałszywych wieści, skądby niespokojności jakowe wyniknąć mogły, znieważanie rozporządzeń lub pism z strony Władz krajowych do powszechnéj wiadomości przez wystawianie na widok publiczny podawanych, zaniedbywanie meldowania lub fałszywe meldowanie osób do gminy przybywających, odejmowanie lub umyślne uszkadzanie znaków przestrogi, stawianych w miejscach gdzieby jakie bądź niebezpieczeństwo przechodzącym bądź przejeżdżającym zagrażało, zaniedbywanie stawiania takowych ostrzegających znaków, powrót ludzi z względów policyjnych

raz już z kraju wysłanych, kąpanie się w rzekach lub stawach przez Zwierzchność miejscową niewyznaczonych, ślizganie się lub chodzenie po lodzie, w miejscach podobnież od Zwierzchności nieoznaczonych, rzucanie na drogę lub w domach onéj przyległych, stawianie bądź zawieszanie na wywyższoném miejscu rzeczy, obrazić lub uszkodzić przejeżdżającego, bądź przechodnia mogących — prędkie jechanie jeżeli ztąd przypadku tylko jakiego obawiać się wypadało — nikt zaś uszkodzonym niezostał — zastawianie na noc drogi lub miejsc do przechodzenia Publiczności służących, wozami, materjałami budowlanémi lub jakiegobądź rodzaju sprzętami, bez oznajmienia o tém Zwierzchności i

wystawienia znaków przestrogi. Rozmyślne utrudnianie przeprawy na drogach i scieszkach publicznych, zaniedbanie doniesienia o zwierzęciu względem wścieklizny podejrzanym, trzymanie dzikich i szkodliwych zwierząt bez pozwolenia Zwierzchności, puszczanie na wolność złośliwych zwierząt domowych, szczwanie i drażnienie zwierząt, chociażby z tego powodu nikt uszkodzonym nie został, kłótnie i bitwy jeżeli przy tém nikt skaleczonym nie został.

e) Czuwać nad porządkiem, ochędóstwem i bezpieczeństwem publiczném.

f) Nad policyą lekarską, w razach szczególniéj szerzeniu się chorób na ludzi i bydło.

g) Nad ułatwieniem wszelkiéj cyrkulacyi a szczególniéj nad sprzedażą artykułów do życia i wygody potrzebnych, w miejscach zwłaszcza do targów i jarmarków przeznaczonych.

h) Nad fabrykami, rękodzielniami i kunsztami, gdzie tego rodzaju zakłady znajdują się.

i) Nad gospodarstwem rolniczém, chodowaniem bydła, owiec, koni, pszczół i wszelkiego gatunku zwierząt domowych, niemniej nad lasami, rozmnożeniem drzew owocowych, rybołowstwem i polowaniem, i w tym względzie wychodzące od Rządu przepisy wykonywać.

k) Szczególniéj zaś Wójci gmin wiejskich odpowiedzialnymi Rządowi bę-

dą za utrzymywanie w najlepszym stanie dróg, mostów, kanałów, brzegów rzek, zgoła wszelkiego gatunku kommunikacyj i drzew na publicznych drogach sadzonych, równie jak na sadzenie onych w jak największéj ilości. O czém wszystkiém Wydziałowi Spraw Wewnętrznych winni będą zdawać dokładne rapporta — nakoniec:

Przestrzegać pilnie przepisów z Statutu klassy Starozakonnych urządzającego wynikających i wszelkich rozporządzeń z niemi związek mających.

ARTYKUŁ 7.

a) Obwieszczać wszystkich Kontrybuentów podatek ofiary płacących, przez

okólniki każdego dnia 1 Czerwca i d. 1 Grudnia wydawać się mające o potrzebie wnoszenia tego podatku; okólniki takowe, powinny bydź przez Kontrybuentów podpisane i Wydziałowi Dochodów Publicznych w dowód nastąpionego obwieszczenia nadesłane.

b) Upominać Sołtysów w dobrach Narodowych aby czynsze od Gromad usamowolnionych w ratach wykazanych to jest 1 Sierpnia 1 Listopada 1 Lutego i 1 Maja zaraz w początkach każdego miesiąca wybierali, i zebrane pieniądze Wójtowi gminy lub Zastępcy Wójta okazali, które następnie pierwszy lub drugi przerachują, Konsygnacyą monet spiszą

i Sołtysowi doręczą dla złożenia onej-że z pieniędzmi w Kassie głównéj.

c) Gdyby Sołtys oświadczył Wojtowi Gminy lub Zastępcy, że niema raty zupełnej popatku lub czynszu, winni będą zapytać się którzy Włościanie zalegli, następnie nieuiszczających się spisać, a gdy Palety exekucyjne zostaną nadesłane Wójtowi, takowe zaraz winien przez Żandarma lub pachołka wysłać do zadłużonych Włościan, aby ciężar exekutnego ponieśli; na Paletach ma bydź zapisany dzień odebrania tychże przez Wójta Gminy, wręczenia onychże Kontrybuentom aby się nie wymawiali nierychłém onychże odebraniem.

d) Po upłynionym miesiącu w początku którego podatek lub czynsze win-

ny były bydź do Skarbu wniesionemi. Wójcia Gmin i Zastępcy po wsiach winni będą zapytać się Sołtysów, czyli Gromady wniosły takowe do Skarbu, aby tak oni jak Zastępcy po wsiach byli w wiadomości, czyli Kontrybuenci regularnie się Skarbowi wypłacają.

e) Na początku roku etatowego obowiązany jest Wójt przesłać Wydziałowi Dochodow, spis osób do podatku osobistego przez prawo kwalifikowanych.

f) Za każdym przybyciem Sekwestratora do wsi, Wójt Gminy lub jego Zastępca na wsi, powinien bydź przez Sołtysa o tym zawiadomionym, i żądać ma prawo od Sekwestratora o-

kazania sobie Reskryptu Wydziału Dochodów Publicznych upoważniającego onego do Sekwestracyi, aby na tymże zapisał dzień przybycia Sekwestratora dla skontrollowania Likwidacyi dyet Sekwestratorskich.

g) Na doniesienie z Wydziału o jakiej szkodzie i klęsce przez gradobicie, wylew wody i pożar zrządzonej, Wójt Gminy obowiązany jest niezwłocznie na polecenie Wydziału na grunt zjechać i wywód słowny sporządzić.

Co do Zastępców Wójtów po wsiach i miasteczkach.

Gdy wedle artykułu 12 poprawionej Konstytucyi w Gminach wiejskich, pozwolone Senatowi jest mianowanie Za-

stępców Wójtów, w miarę potrzeby utrzymowania onych, którzy z samego brzmienia wyrazu są wyręczycielami Wójtów gmin Okręgowych, w przedmiotach bliższego dozoru Administracyjno-Policyjnego wymagających, dla takowych przeto Zastępców Wójtów po wsiach i miasteczkach, służyć będzie za prawidło postępowania Instrukcya w następującej osnowie:

ARTYKUŁ .1

Przez obowiązek utrzymania Policyi miejscowej, rozumie się jedynie dozorowanie nad zachowaniem przepisów odnoszących się do zapobiegania nieszczęśliwym przypadkom naturalnym lub z złej woli pochodzącym, jako też do pilnowania porządku powszechnego, stósownie do wy-

danych lub wydać się mogących w tym względzie rozporządzeń, dla czego:

ARTYKUŁ 2.

Nie mogą się wdawać Zastępcy Wójtów tak po miasteczkach jak i wsiach, w instruowanie Spraw policyjnych, poprawczych i kryminalnych, winni tylko poszkodowanych z złożeniem istoty czynu do właściwych Wójtów, celem dalszego postępowania lub odkazania właściwej Jurysdykcyi odsyłać. Poymanych zaś na *gorącym uczynku* zbrodni, zaaresztowawszy, natychmiast tamże pod strażą dostawiać.

ARTYKUŁ 3.

Nie mogą również Zastępcy Wójtów według postanowienia Senatu z dnia 17

Marca 1817 Nr. 328 wchodzić w rozpoznawanie i sądzenie Spraw cywilnych, z ubliżeniem praw fundamentalnych krajowych, to bowiem należy do Sądu Pokoju i Trybunałów.

ARTYKUŁ 4.

Nie mogą przyjmować w swym biórze umów ani Kontraktów stron, Uchwałą zaś Senatu z d. 7 Kwietnia 1824. Nr. 1120, pod odpowiedzialnością za nadużycie Władzy postanowioną — nie wolno wdawać się Zastępcom Wójtów, tak po miasteczkach, jako też wsiach w spisywanie Testamentów, które nie mając form prawem wskazanych, (gdyż ani są własnoręcznie przez Testatora pisane i podpisane ani aktem publicznym lub w formie tajemnéj przez Notaryusza przyjęte) pozostać bez skutku muszą.

ARTYKUŁ 5.

Lecz stósownie do Rozporządzenia Kommissyi Organizacyjnej przez Trzy Najjaśniejsze Dwory ustanowionéj, w dniu 19 Lipca 1816 r. Nr. 416 wydanego, Akta opieczętowania i Spisy Inwentarzów pozostałości po Włościanach sporządzone bydź winny przez Wójtów, lub Zastępców Wójtów w każdej wsi, bez używania papieru stęplowego i bez żadnej opłaty, w ułatwieniu czego Senat Rządzący na przedstawienie Sądu Appellacyjnego dla obeznania Z. Wójtów z przepisami w tej mierze Kodexu postępowania tytuły I. II. III. i IV. księgi IX. od Art. 907 do Art. 944 w Dziennniku Rządowym z r. 1820 w Numerach 40 i 41 umieścić nakazał, aby zaś tym więcéj unaocznić objęte prawem formalności, zamieszcza się

poniżéj wzór dla zastósowania się Zastępców Wójtów w spisywaniu Inwentarzy, do czego stósowne arkusze, dla ułatwienia im czynności wydrukowanemi zostaną.

Inwentarz majątku, po NN. włościaninie z wsi NN. przez podpisanego Zastępcę Wójta z mocy Instrukcyi od Rządu mu wskazanej w miejscu ... na d. ... miesiąca ... i roku ... spisany.

Najprzód uczynić wzmiankę jacy pozostali sukcessorowie po zmarłym, czy są pełnoletni czy małoletni, kto opiekónem z wyrażeniem ich zamieszkania, następnie przystąpić do spisu pod tytułami:

1. *Dobra nieruchome.*

Tu należą Erbpachty np. usamowolnionych Włościan grunta na czynsz

wieczny oddane i t. p. przyczém winno bydź domieszczone opisanie pobudynków z ocenieniem, dalej:

Nr. porz.	Wyszczególnienie	Szacon: Zł.	gr.	Uwaga.
	II. Gotowe Pieniądze.			Tu zamieścić co-
	Tu trzeba gatunek monety oznaczyć aby w przypadku każdym zgodność z Inwentacyą się okazała. . .			godne Uwagi będzie, np: gdy coś z sprzętów nadpsute, gdy kto rości bez dowodne prawo do rzeczy pozostałej po zmarłym i t. p.
	III. Kosztowności.			
	Pierscionki, korale, krzyżyki i t. p.			
	IV. Zboże.			
	Wyliczyć każdy gatunek z ustanowieniem praktykującéj się ceny, orez oznaczyć ile w snopie, a ile omłóconego.			
	V. Siano, Słoma, Len i t. d.			
	VI. Bydło, Konie, Drób.			
	Dokładnie opisać maść lata i oznaczyć cenę . . .			
	VII. Naczynia gospodarskie, i sprzęty domowe.			
	VIII. Suknie Bielizna.			
	IX. Żelazo.			
	X. Miedź.			

Przy spisywaniu rzeczy ruchomych potrzeba kształt, wagę, liczbę i miarę wiernie opisać, i każdej rzeczy ruchomej szacónek, przez dwóch biegłych ustanowiwszy położyć w rubryce szacunku, tak aby nic bez ceny w Inwentarzu nie pozostało. Na *biegłych* obierze Z. Wójta, dwóch doświadczonych z uczciwości znanych gospodarzów, którzy swoje ocenienie podpisami na Inwentarzu poświadczą.

Poczém robi się summa czynnego majątku. Znalezione rzeczy cudze po udowodnieniu dokładném właściciela iż do niego należą, oddane mu bydź winny, o czém opis w Inwentarzu umieszczony bydź winien.

Następnie *rubryka długów*, tu należą zaległe po dzień śmierci podatki publiczne, dziesięciny, powinności i daniny

Dworowe, zasługi czeladzi w pieniądzach płótnie, odzieży, obówiu,—długi rzemieślnikom, sąsiadom winne—Czego summę zrobiwszy stanowi się Billans.

Stan czynny wynosi . . .
— bierny — . . .

Pozostaje czystego majątku .

Na czym Inwentarz ukończony i podpisany przezemnie dnia i roku jak wyżej (podpis Z. Wojta) dalej podpisują się świadkowie przytomni.

Jako wszystkie rzeczy podług opisu tego Inwentarza odebrałem dnia i roku. (podpis biorącego opiekuna (podpis świadków.)

Gdyby się co przynależało Opiekónowi z Massy małoletnich winien to zeznać

do Inwentarza pod karą utracenia prawa swego, na który cel stósownie do art. 451 K. C. winien spisujący Inwentarz wezwać Opiekóna, o czém wzmianka w Inwentarzu uczyniona bydź ma.

Nakoniec w spisywaniu Inwentarzy ZZ. Wójtów dadzą baczność na odróżnianie majątku zmarłego małżonka od majątku przy życiu pozostałego, lub dzieci z innego małżeństwa spłodzonych.

ARTYKUŁ 6.

Prawo Sejmowe o służących w dniu 27 Grudnia 1821 uchwalone, zobowięzuje w §. 55. Zestępców Wójtów, czuwać nad zachowaniem się czeladzi, i starać się o wykorzenienie pospolitszych zdrożności i nałogów miejscowych.

ARTYKUŁ 7.

Samowolne odchodzenie z służby czeladzi wiejskiej częstokroć w chwilach największych potrzeby prac rolniczych, szczególniejszą powinno zwrócić uwagę Zastępców Wójtów, jak równie arbitralne oddalanie czeladzi przez gospodarzów, w których przypadkach strony do Wójtów Gmin celem rozpoznania i osądzenia przez właściwe Władze zachodzących okoliczności, odsyłać winni.

ARTYKUŁ 8.

Rozporządzenie o Spisie Ludności z dnia 29 Sierpnia 1816 r. Nr. 3035 D. G. w Dzienniku Praw umieszczone, wkłada obowiązek na Z. Wójtów utrzymywania dokładnego Spisu Ludności, w uskute-

cznieniu którego winni Z. Wójtów księgę Ludności prowadzić jak najdokładniej, tak co do ubyłych, których wykreślając winni dołożyć gdzie się udają, jako i przybyłych, o których ostatnim pobycie wzmianka uczyniona bydź ma. Sołtysi zaś i Urzędnicy Gromadzcy stósownie do Art. 22 odpowiedzialni są za niedoniesienie Wójta o przybyłych do wsi, których w tym razie Wójt na przedstawienie Z. Wójta ukarze. Bez świadectwa Zwierzchności ostatniego miejsca pobytu, nikt wpisanym do Księgi Ludności bydź nie powinien, bo tak brzmi Art. 9 wspomnionego Rozporządzenia, nikt z wsi do wsi bez świadectwa przenieść się nie może, którego przecież Z. Wójta według Art. 15 nikomu bez sprawiedliwych przeszkód odmawiać niemoże, pod karą Złp. 10. Gdy-

by cudzoziemiec chciał osiąść w Territorium zarządowi Z. Wójta powierzonemu, wów czas odebrawszy świadectwa jego z stósownym Rapportem prześle do Bióra właściwego Wojta.

ARTYKUŁ 9.

Zaradzając przypadkom pożaru winni Z. Wójtów po wsiach i miasteczkach, zwiedzać zabudowania, czyli te stósownie do przepisów policyjnych mają bespieczne ogniska i kominy, oraz czy domy są zaopatrzone w narzędzia ogniochronne, lustracyą w mowie będącą, w różnych czasach przedsiębrać należy, tak jednak, iżby co trzy miesiące raz wypadła. Czuwać także winni Z. Wójtów, aby w lasach, w blizkości Stogów zboża, albo pola, na którem zboże jeszcze na pniu stoi, ognia nie zakładano, aby fajek w stodołach i

okołach nie palono, tudzież aby na nalepach lnu i konopi nie suszono, aby w reszcie do dnia przy świetle w stodołach nie młócono.

ARTYKUŁ 10.

Na przypadek pożaru Sołtys i Radni natychmiast przybyć winni do miejsca gdzie się pali i zająć się zgromadzeniem ludzi do ratunku. Z. Wójta zachowując porządek obowiązany urządzić straże przy pozostałościach pogorzelców, i zwracać uwagę na potrzeby ratujących. Po przytłumieniu zaś pożaru póty warty pozostać winny, póki tylko iskra w popiele tleć będzie.

ARTYKUŁ 11.

Przywodząc do skutku rozporządzenia o włóczęgach obowiązani są Z. Wójtów

wszelkie osoby nieznane bez świadectw tułające się przytrzymać i protokólarnie wypytać:

a) O imie, nazwisko, wiek, sposób utrzymania się.

b) Z kąd przybył, gdzie iść zamyślał, i jak długo się włóczy.

c) dla czego świadectw lub paszportu niema?

Po czém wraz z protokółem właściwemu Wójtowi przesłać, sporządziwszy poprzednio stósownie do Reskryptu Wydziału Spraw Wewnętrznych i Policyi z d. 28 Maja 1826 r. Nr. 1694 konsygnacyą rzeczy lub papierów przy włóczędze znalezionych, oraz dokładny opis jego osoby, aby w razie ucieczki łatwiej mógł bydź ujętym.

ARTYKUŁ 12.

Urzędnikom policyjnym z rozkazami otwartemi wysyłanym w celu spiesznego uskutecznienia poleceń bezpieczeństwa publicznege dotyczących, winni Z. Wójtów stósownie do Rozporządzenia Senatu z d. 8 Lutego 1820 Nr. 409 dawać wszelką pomoc na wezwanie pod odpowiedzialnością za każde spóźnienie lub niedopełnienie czynu z rozkazem tym stósunek mającego.

ARTYKUŁ 13.

Gdy doświadczenie nauczyło, iż wielu próżniaków jeszcze siły do pracy zdolne posiadających, włóczą się po wsiach i miasteczkach, udawaniem nędzy lub kalectwa pobudzając litość, a nawet już dzieci oblegają drogi publiczne o wsparcie

przechodzącym się naprzykrzając, przeto Z. Wójtów ująwszy podobnych próżniaków do właściwych Wójtów z Raportami prześlą.

ARTYRUŁ 14.

Listy gończe natychmiast po odebraniu przeczytać powinni Z. Wójtów, Sołtysom, Radnym, i wszystkim Urzędnikom tak Gromadzkim, jak Dworskim, toż samo wszelkie rozporządzenia ogólnéj wiadości dotyczące.

ARTYKUŁ 15.

Wydział Policyi w dniu 30 Sierpnia 1816. z Nr. 229 rozporządził, aby muzyka po karczmach tylko w dnie Niedzielne, wyjąwszy święta uroczyste, i to w godzinach dozwolonych cierpianą była, przez zagęszczone bowiem muzyki zbała-

muceni włościanie, utracają przemysł, i opuszczają się w pracy, zaś czeladz staje się niezdolną do wypełniania swych obowiązków. Tož samo odnosi się do miasteczek.

ARTYKUŁ 16.

Patent byłego Cesarsko-Austryackiego Rządu z roku 1796 Uchwałą Senatu Rządzącego z dnia 6 Lutego 1818 r. do Nr. 3146 w mocy swéj utrzymany stanowi: aby szynkarz nieważył się więcéj borgować włościanowi nad 3 Złp. pod utratą prawa dochodzenia swej należytości, Dominia w żadnym razie do odebrania długów tego rodzaju pomocy dawać nie powinny, a sami szynkarze pod surową karą nie mogą aresztować ani brać w zastaw od włościan za trunek sprzętów rolniczych lub Inwentarza, szczególniej

też od czeladzi tak wiejskiej jak dworskiey, czego Z. Wójtów jak najściślej dopilnować są obowiązani.

ARTYKUŁ 17.

Reskrypt Wydziału Policyi z d. 14 Września 1819 r. Nr. 1516 poleca Z. Wójtów, aby zaradzając oszukaństwu z pomniejszenia miar trunków wyniknąć mogącemu wizytowali często karczmy i szynki, i miary fałszywe konfiskowali, przesełając je Wójtom z stosownym Raportem: Któryby Z. Wójta tego niedopełnił, skazany będzie według osnowy powołanego Reskryptu na zapłacenie kary Złp. 18.

ARTYKUŁ 18.

Szczególniejszą Z. Wójtów zwrócą uwagę na starozakonnych, aby bez upowa-

źnienia Zierzchności po wsiach nie osiadali. W żadnym razie stósownie do Rozporządzenia Senatu z r. 1616 Nr. 3413 niewolno im trzymać po wsiach szynków lub domów zajezdnych, a jak brzmi uchwała Senatu z d. 2 Listopada 1816 Nr. 3533 nie tylko przy szynkach lub domach zajezdnych, ale nawet przy browarach wiejskich, mieszkać nie mogą.

ARTYKUŁ 19.

Z względu czuwania nad bespieczeństwem zdrowia winni Z. Wójtów, o każdym nadzwyczaynem zdarzeniu lub poczynającej grassować chorobie natychmiast Rapport właściwemu Wójtowi składać.— Co się dotycze choroby zaraźliwej bydła, informuje o tém dokładnie Rozporządzenie Senatu Rządzącego z d. 29 Grudnia 1831 r. Nr. 5781.

ARTYKUŁ 20.

Często włóczą się po wsiach i miasteczkach fuszery, ceruliki, żydy z lekarstwami i olejkarze, którzy lekkowiernym włościanom nieraz zgon przyspieszyli, takowych Z. Wójtów ujmować, i pod strażą z lekarstwami opieczętowanemi do Wójtów właściwych przesyłać mają.

ARTYKUŁ 21.

Stósownie do postanowienia Senatu z d. 14 Maja 1818 Nr. 1373 zawiadomieni Z. Wójtów o czasie przybycia urzędnika zdrowia dla szczepienia ospy zachowawczej, obowiązani są z pomocą urzędników gromadzkich dzieci, które już trzy miesiące mają w zakreślonym terminie zgromadzić, i dopilnować pod własną odpowiedzialnością, iżby wszystkie tym

środkiem zachowawczym, od klęsk naturalnej ospy zabespieczone zostały:

ARTYKUŁ 22.

Wydział Spraw Wewnętrznych i Policyi rozporządzeniem z d. 19 Stycznia 1820 r. Nr. 100 polecił Z. Wójtów, aby czuwając nad exekucyą Ustaw, i prostując zabobonne wyobrażenia Włościan, dopilnowali, iżby dzieci nieżywo się rodzące, przedstawianemi były Urzędnikowi Stanu Cywilnego, do spisania stósownego Aktu, poczém na cmentarzu farnym, nie zaś pod figurami i t. p. grzebione zostały.

ARTYKUŁ 23.

Według Art. 16 Statutu Drogowego w dniu 7 Czerwca 1817 z Nr. 1525 o-

głoszonego, drogi poboczne i kommunikacyjne wiejskie, robionemi i utrzymywanemi bydź mają przez mieszkańców tych wsiów, przez które przechodzą, lub ich dotykają — zaś Art. 19 ciężar stawiania i utrzymowania mostów na drogach pobocznych i kommunikacyjnych przywięzuje do miejscowości, rozporządzając w tym sposobie, iżby Właściciele wsi dodali materyału i majstra a Gromada pomocy ręcznej i ciągłéj, tak w zwiezieniu materyału jako też wystawieniu mostu. Z. Wójtów przeto stósując się do powyższych artykułów, winni najtroskliwiéj czuwać nad całością i wygodą tak dróg jako i mostów, donosząc Wójtom właściwym, odnośnie do rozporządzenia Wydziału S. W. i Policyi z d. 8 Lipca 1825 r. Nr. 2932 o każdym zepsuciu mostu lub drogi dla przedsięwzięcia zaradczych środków.

ARTYKUŁ. 24.

Rowy około dróg pilnie czyscić należy, i niedozwalać po przekopach paszenia bydła, przez coby rzeczone rowy zasypywały się. —Najbardziej też wzbraniać mają Z. Wójtów aby kóp gnoju przed domami około dróg publicznych stojącemi, nie kładziono, które nieprzyjemność przechodzącym sprawują, i zdrowiu szkodzą. Niemniej czuwać będą aby w wodach stojących, lnu, konopi, skór nie moczono, z kąd nayszkodliwsze skutki dla zdrowia ludzkiego, i zwierząt wodą taką pojonych wynikają.

ARTYKUŁ 25.

Gdy z zmieniania samowolnego numerów domów tak po wsiach jak miasteczkach, rodzą się wielorakie zawikłania w Kadastrach Rządowych, z uszczerbkiem funduszów publicznych — przeto stósownie do rozporządzenia Wydziału Spraw Wewnętrznych i Policyi z d. 3 Sierp: 1826

dopilnują Z. Wójtów, aby pod karą pieniężną Złp. 50 nikt nie ważył się zmieniać numeru domu, lub nadawać nowego numeru, świeżo wystawionym domom, aż wów czas gdy po doniesieniu Rządowi o potrzebie nadania nowego numeru, lub zmienienia dotychczasowego, właściwa Władza o tém orzecze.— Doniesienie zaś to naydalej w przeciągu trzech miesięcy od ukończenia budowy Z. Wójta uczynić powinien, pod karą Złp. 10 za każde uchybienie.

ARTYKUŁ 26.

Czuwać winni Z. Wójtów aby stósownie do postanowień Senatu w dniu 31 Lipca 1817 r. Nr. 2111 i w dniu 4 Lutego 1825 r. do Nr. 3629 D. G. zapadłych, Włościanie nie sprzedawali, zamieniali ani dzielili pomiędzy siebie grun-

łów, dopóki zezwolenia właściwych Dominiów, a następnie Rządu nie uzykają.

ARTYKUŁ 27.

Senat Rządzący rozporządził 6 Marca 1827 r. do Nr. 1055 aby każdego roku w d. 1 Marca, obierać zawiązki gąsienic, niedopełniający tak koniecznego obowiązku zapłaci kary Złp. 20. Z. Wójtów przeto czawając nad wypełnieniem niniejszego Rozporządzenia, winnych przedstawią Wójtom właściwym do ukarania.

ARTYKUŁ 28.

W razie powszechnych nieurodzajów obowiązkiem jest Z. Wójtów, (stosownie do Uchwały Senatu z d. 7 Września 1816. Nr. 3310) dozorować przez siebie i Urzędników Gromadzkich, aby w sprzedarzy

produktów zachowana była oszczędność aż do nowych zbiorów, a to celem uniknienia nędzy i głodu, z niepomiarkowania w tej mierze wypłynać mogących.

ARTYKUŁ 29.

Reskryptem Senatu z dnia 4 Marca 1818 r. Nr. 620 zakazanem zostało nawet Właścicielom na swym gruncie od początku Marca do końca Sierpnia polować, wyjąwszy przelatujące ptastwo. Z. Wójtów przeto ściśle czuwać mają nad wykonaniem powołanego Reskryptu

ARTYKUŁ 30.

Powinnością jest Z. Wójtów tak po miasteczkach jak i wsiach, doglądać, aby mieszkańcy podatki i czynsze Skarbowi Publicznemu winne, regularnie wnosili, należytości Instytutom uiszczali, i powinności Inwentaryczne Dominiów odrabiali, w czym dopełniać mają to wszystko cokol-

wiek powyżej w Instrukcyi Wójtom Gmin udzielonej o Zastępcach tychże po wsiach w Art. 7 orzeczono zostało, niemniej aby w razie potrzeby nakazane dostawy lub podwody spiesznie uskuteczniali. W reszcie mając na pamięci Rozporządzenie Senatu z r. 1817 Nr. 624. na początku powołane zachowają powolność dla właściwych Wójtów, uskuteczniając ich polecenia z gorliwością i pośpiechem.

W Krakowie d. 29 Listopada 1833.

Prezes Senatu
WIELOGŁOWSKI.

(M. P.) Sekr: Jlny Senatu
DAROWSKI.

Nowakowski Sekr: Ex: Sen:

Nro 4440. *D. G. S.*

MY PREZES I SENATOROWIE

WOLNEGO MIASTA KRAKOWA I JEGO OKRĘGU.

W rozwinięciu dalszém Rozporządzenia Senatu z dnia 7go Czerwca 1817 r. Nr. 1525 w Dzienniku Rozporządzeń Senatu w Tomie 2 z roku 1817 umieszczonego, a na Artykułach 4. 9. i 13. Traktatu dodatkowego opartego; jako też Rozporządzenia z dnia 11 Kwietnia 1818 roku Nr. 1028 Dziennikiem tychže Rozporządzeń w Tomie 3 z r. 1818 drukiem ogłoszonego, uznawszy za potrzebne wydać przepisy do

polepszenia stanu dróg w Kraju tuteyszym zmierzające, stanowimy co następuje:

Tytuł I.

Podział Traktów.

§. 1.

Za trakty główne uważają się gościńce: Warszawski i Szląsko - Austryacko - Pruski.

§. 2.

Traktami handlowemi, czyli gościńcami drugiey Klassy, będą odtąd trakty Wrocławski i Lubelski na Baran.

§. 3.

Wszystkie inne drogi, jakiemi są gościńce do Polski prowadzące do Komor celnych: Igołomia, Krasiniec, Cianowi-

ce, Szyce, będą gościńcami trzeciey klassy, czyli tak zwanemi drogami kommunikacyjnemi.

§. 4.

Zasadą działania koleynego będzie odtąd, że nasamprzód gościńce pierwszey klassy, następnie drugiey, a nakoniec trzeciey wyrabiane i do stanu użyteczności przyprowadzone bydź powinny. Stąd wynika:

§. 5.

Że Wsie obok 2 pierwszych gościńców w przestrzeni jedno - milowey położone, samém prawem do odbywania w naturze szarwarku, obowiązanemi są. — Za tym zakresem położonym Gminom, wolno jest albo Szarwark od nich należny w naturze odbyć, bez żądania potrącenia czasu na doyście do mieysca robo-

ty potrzebnego, albo takowy w gotowiznie, wedle cen dotąd oznaczonych, opłacić.

§. 6.

Deklaracye tak co się tyczy odrabiania w naturze, jako też opłaty, przed dniem 1 Stycznia każdego roku, do Wydziału Spraw Wewnętrznych i Policyi przesłanemi przez właściwych Woytów bydź powinny, z których—

§. 7.

Wydział ułożywszy dwie Tabelle, jednę w naturze odrabiać się mających Szarwarków, drugą opłaty pieniężney, podda je pod zatwierdzenie Senatu, a tak zatwierdzone, pierwsza Inspektorowi Dróg i Mostów, dla podzielenia jey między trakty i żądania w naturze, druga zaś Kassie Główney do poboru przesłaną zostanie.

Tytuł II.

Pomiary i Niwellacye.

§. 8.

Utrzymując normalną szerokość gościńców Art: 4 Rozporządzenia Senatu z d. 7 Czerwca 1817 r. Nr. 1525 D. G. oznaczoną, dla Gościńców pierwszey klassy pięć siągów Wiedeńskich, dla drugiéy takichże cztery, a dla trzeciéy trzy, winny bydź zrobione plany sytuacyjne, biorąc za zasadę, że 4 cale Wiedeńskie mają się równać 500 sążniom Wiedeńskim. — W miastach zaś i wioskach, gdzie przypada cząstkowe zajęcie gruntów, ogrodów lub domów na drogę bitą, i takowe wedle powyższéy skali z dokładnością narysowane bydźby nie mogły; części te oddzielnie na skalę cztery razy zwiększo-

ną narysowane i przy operacie dołączone być mają.

§. 9.

Po zrobionym planie sytuacyjnym, który razem okolice po jedney i drugiey stronie gościńca o 200 siągów odległości obeymować powinien, i po zatwierdzeniu linij projektowanych przez Senat Rządzący, należy przystąpić do pomiarów niwellacyjnych każdéy części gruntu na drogę publiczną zająć się mającego. Skala do niwellacyi podłużnéy oznacza się 1 cal miary wiedeńskiey na 50 sążni teyże miary, skala zaś dla długości i wysokości profilów poprzecznych, stanowi się jeden cal wiedeński na 21 stóp teyże miary, a nakoniec skala do wysokości profilów 1 cal na 30 stóp teyże miary.

§. 10.

Do pomiarów hydrotechnicznych skala do sytuacyi oznacza się 1 cal na 50 sążni, do niwellacyi podłużnej 1. cal na 10. sążni, do niwellacyi poprzecznej rzek i okolicy 1 cal na 5 sążni, do głębokości niwellacyi podłużney i poprzeczney 1 cal na 2 sążnie.

§. 11.

Do Mostów i Kanałów większych 1 cal na 8 stóp.

§. 12.

Wszystkie plany powinny bydź podzielone na sekcye, format sekcyj tak sytuacyjnych jak i niwellacyjnych będzie, 22 cale miary wiedeńskiey długości, a 15 szerokości, na jedney sekcyi tego formatu, mieścić się będzie pół mili wiedeńskiey niwellacyi.

§. 13.

Na karcie téy, mimo wskazanych już w §. 9. Okolic, z opisaniem Miast, Wsi, Kolonij, Rzek i Jezior, umieszczonemi bydź powinny granice Włości, jakoteż nazwiska Gór i Skał w materyały obfitych, i czy to zwir czy kamień łupany do budowy zdatny mających.

§. 14.

Umieszczonemi być równie mają lasy wysokopienne, zarośle i krzaki, a wewnątrz tych znaydować się mogące łąki, pola, bagna, zagrody i szczególne znaki.

§. 15.

W miastach lub wsiach zabudowania i ogrody, z taką szczegółową i dokładną wiadomością zdięte bydź winny, aby

przy projektowaniu linij, na zawadzie w wyrobieniu będące przedmioty, z łatwością widziane bydź mogły.

§. 16.

W mieyscach wylewom rzek podległych domieścić na planie sytuacyjnym należy nietylko stan naywyższy jaki był praktykowany wody, ale nawet czas peryodyczny, w którym się wylewy praktykują wyśledzony i wybadany.

§. 17.

Każdemu podobnemu planowi towarzyszyć winien topograficzny i geologiczny całey okolicy opis z wyszczególnieniem ilości i gatunku materyałów do budowy drogi zdatnych, jako też gatunku ziemi i gruntów, przez które linija przechodzi, a nadto kosztorys na podstawie planu wy-

rachowany, potrzebnych dni ciągłych i pieszych, równie jak i zasobów pieniężnych.

Tytuł III.

Szczegółowe wykonanie robót drożnych.

§. 18.

Skoro kierunek linii drogi udeterminowanym zostanie, i plany niwellacyjne, po ścisłem onychże na gruncie przez Inspektora Dróg i Mostów sprawdzeniu zatwierdzone będą, winien jest Inżynier nasamprzód środkową liniją drogi jak najdokładniey odtyczyć, tyczki kopczykami ziemi obsypać, i przepisaną szerokość światła drogi, to jest $7\frac{1}{2}$ łokcia wiedeńskiego na obadwa boki przyjętą i prze-

pisaną, tudzież rowy w miarę ich potrzeby co do szerokości według poziomu odmierzyć i odkołkować, tak, ażeby znaki te, aż do ukończenia budowy i odebrania protokólarnego gościńca pozostać mogły.

§. 19.

Po odtyczeniu takowych linij wraz z szerokością drogi burtow i rowów, kierujący robotami Inżynier wedle planu niwellacyjnego jemu wręczonego, wszystkie zmiany co do przekopów, groblowania i plantunku prostego czyli zwyczaynego, punkt od punktu odległości dokładnie odmierzy, i każdą respective zmianę na krzyż wbitemi kołkami odznaczy, żeby w czasie roboty na Wydział oznaczać się mającey, żadney omyłki lub zamieszania robotnikom niedozwolić.

§. 20.

Po ukończeniu tych przygotowawczych czynności, wykonać należy roboty ziemne czyli plantunek drogi, a to w sposobie następującym:

a) Od przekopów, w których głębokość przy odtyczeniu, równie jak i wysokość groblowań przy odkołkowaniu, według planów niwellacyjnych oznaczoną bydź powinna, pierwsza rowami a druga wymierzonemi do nadsypu kołkami; następnie

b) Zbieranie czyli wywożenie ziemi z przekopów na przyległe doliny i sypać się mające groble, która z wybraną z rowów ubitych pod jeden raz ziemią, stanowić powinna materyał podwyższenia. Takowy wożony taczkami lub furami

c) Nasypywać się powinien warstwami poziomo w całey szerokości drogi na 12 cali grubości, warstwa ta zaraz szlagami ubitą być powinna, a tak postępując warstwa za warstwą ziemia wysypana do właściwéy wysokości zająć powinna obłąkowatość przepisaną, któréy miara jest naymniéy 3 cale na 1 i pół sążnia szerokości drogi.

d) Chociażby też w położeniu nayrównieyszego poziomu, zawsze oboczne burty drogi przynaymniéy 6 cali wysokości nad poziom przyległego pola trzymać powinny, bo tego nie tylko samo nazwisko drogi bitéy wymaga, ale główny cel podwyższenia jest utrzymanie w suchości stanu drogi i zasłonienia jéy od zawiewów szniežnych.

e) Jeżeli jest grunt tłusto gliniasty, należy dowieść piasku i na parę cali plantunek tenże pokryć, przeciwnie, jeżeli grunt z ulotnego piasku się składa, potrzeba go przez nawózkę czarno-ziemu, iłu lub gliny ustalić. Tak urównany plantunek

f) winien bydź walcem ugnieciony, a jeżeli nie ma walca, to zwyczaynemi szlagami ubity.

§. 21.

Co do samego nasypania kamieni—

Na drodze tak uplantowaney odmierzyć należy w pośrodku 9 łokci jako miarę kamieniem przysypaną bydź mającą.— Linijami granice tey miary stanowiącemi, zakładają się pod sznur dwa rzędy kamieni celem ograniczenia równo usypanego

materyału, i niedozwolenia temuż, aby się rozsuwał. Ku temu celowi dobrane bydź powinny kamienie podługowate i na sztorc równo wysoko osadzone z zastósowaniem się do oznaczonej drodze obłąkowatości. Tym sposobem w środku drogi uformuje się koryto na pomieszczenie tłuczonego materyału przeznaczone, którego głębokość obłąkowata wszędzie równo od 6 do 9 cali wynosić powinna, stósownie do tego jak droga mniej lub więcej jest uczęszczaną, i z tego powodu cieńszej lub grubszej potrzebuje warstwy, z tąd na drogach pierwszego rzędu 9 cali, na drogach 2go rzędu 8, a 3go 6 cali użyć należy. Wynika więc że biorąc za zasadę szerokość światła

§. 22.

Od krawędzi jednej burty do drugiej sążni 5. szerokość adamizacyi sążni 3, gru-

bość adamizacyi cali 9 Wiedeńskich, i uważając że adamizacya z 2 pokładów t. j. spodem z grubszego, a wierzchem z drobniej tłuczonego szabru, tak co do trwałości jako też ekonomiki czyli oszczędności materyału i sił fizycznych jest dostateczną, wypada, aby na dolną czyli spodnią warstwę adamizacyi grubszego szabru przyjąć grubość cali 6, na powierzchnią zaś cali 3 razem jak wyżej cali 9. Z tych wymiarów wyniknie, że na jeden sążeń długości drogi potrzeba szabru grubszego 1/4 sążnia kubicznego, czyli biorąc większą przestrzeń za podstawę tego wyrachowania, na 100 sążni długości drogi wypada 25 sążni kubicz: szabru grubszego, czyli 50 półsiągowych stosów kamienia, na wierzchni zaś pokład połowę od dolnego grubości obejmujący 12½ sążni kubicz: szabru drobniejszego tak, że mila jeograficzna

4000 sążni podłużnych Wiedeńskich maiąca, wymagać będzie 1030 siągów kubicznych materyału, i wedle tey zasady wszystkie kosztorysy robionemi bydź maią.

§. 23.

Różnego gatunku kamienie byle tylko nie pomięszane, mogą bydź do adamizacyi użyte, jako to granity twarde, wapieńce, bazalty, porfiry, i t. p. Wszystkie kamienie zaś kruche jako to opoka, zwietrzałe polowce i inne do adamizacyi nie są zdatne, i dla tego z pomiędzy kamieni do drogi przeznaczonych usunionemi być powinny. Jeżeli okolica w zwir obfituie, a dowozka kamieni jest kosztowna, można do adamizowania użyć ziwru arfowanego, byleby tylko nie był bardzo gliniasty, w tym bowiem razie zwyczayne arfowanie nie oczyści go dostatecznie,

wypadałoby go płukać, co znowu koszta znacznie pomnaża. W ogólności zwir nie jest tak dobrym jak tłuczony kamień, bo z okrągłych składając się kamyczków, mniey lub więcej różnorodnych części zawiera.

§. 24.

Przy tłuczeniu kamienia należy wprawiać, a nawet przymuszać do tego robotników, aby tłukąc kamienie, nie robili kawałków różnéj wielkości, bo warunek równego tłuczenia kamieni niezbędny, od tego albowiem zawisł dobry stan drogi, nie równo potłuczone kamienie podczas ujeżdżania ciagle się przewracają, mniejsze idą na spód, a większe na wierzch wychodzą, przez co powierzchnia drogi pokaże się nierówną i chropowatą. Aby tego uniknąć i otrzymać równe ka-

wałki kamieni, należy z początku dać robotnikom obrączki żelazne 2 cale średnicy trzymające w celu, iżby przez takowe, potłuczone kawałki przepuszczali. Postępowanie to zdaje się wprawdzie zmudnem, lecz w kilka dni obrączki te będą więcéj nie potrzebne, bo Robotnicy na oko wielkość kamienia znać będą. Żeby zaś Robotnicy przez nadmiar siły nie kruszyli kamienia, dadzą się im młotki jednofuntowe, które tylko do zdrobnienia używane będą, do potłuczenia albowiem z grubéj sztuki 20 funtowy młot koniecznie jest im potrzebny. Tak przygotowany materyał,

§. 25.

Musi bydź jednostaynie grubo w całéj szerokości drogi nasypany, tym sposobem nie powiększy się nim obłąkowatość drogi

przy plantunku ustanowiona. Do nasypywania szabru obrać potrzeba porę roku słotną, chcąc aby adamizacya prędzéy się ubiła. Po ukończeniu nasypki, wypada koniecznie zachować niejaki zapas kamienia tłuczonego, aby podczas ujeżdżania było czém dosypywać. Gdy na tem dobroć drogi zależy, aby kamień o ile można był równy, należy wszelkie za grube kawałki przebrać lub wygrabić, a drobne ułomki czyli okruchy, których przy każdem tłuczeniu mniey lub więcey się znayduje w czasie nabierania szabru do taczek oddzielać.

§. 26.

Droga świeżo szabrem usypana musi bydź ciągle zagrabywaną, i podczas suszy wodą polewaną, dopóki się nie ubiie. Zdarza się przecież, iż przy naystaran-

nieyszey, robocie może szaber ze środka ku bokom się rozsunąć i takowe wywyższyć, a w tym razie, potrzeba go napowrót na środek nagarnąć, jeżeli tenże środek nie jest jeszcze utarty, jeżeli zaś już gładką formuje powierzchnią, w tym razie lepiey będzie wygórowane boki zebrać, niż przez nagarnięcie szabru na środek związaną drogę popsuć.

§. 27.

Tak ukończoną drogę, należy udarniowaniem ubocznych szkarpów po dostatecznem obleżeniu się większych lub mnieyszych grobli ukończyć, sypanie jako też darniowanie bocznych szkarpów powinno mieć pochyłość swoją pod 45 stopniem czyli ¼ koła, mylną albowiem jest rzeczą, aby szkarpy drogi murowym sposobem darniowane były, gdyż doświad-

czenie nauczyło, że wewnętrzne części darniny grubsze nad 4. cale, nie mogą się opuszczać, ani trawnikiem porastać, owszem to przynoszą w skutku, że zbutwieniu ulegając, robią ziemię pulchną, tracąc związek potrzebny z ziemią opadają, kożuchowanie więc a nawet nadsiewanie poziomych i pod rostwartszym nawet kątem nad 45 założonych szkarp, jest pięknieyszem i pewnieyszem. Po udarniowaniu szkarp należy osadzić

§. 28.

Kamienie burtowe, które stósowney wielkości w celu ich przeznaczenia z po między kamieni do uścielania drogi przywożonych wybierają się, za kamieniami burtnemi obsadzą się krawędzie drogi darniową opaską, tudzicż uregulują rowy do

spadku wody potrzebne i do obfitości zbierać się mogącey zastósowane.

§. 29.

Budowa Mostów i Kanałów równie do tey zastósowana, tę tylko zwracać powinna budującego uwagę, aby na mniejszym przypływie drogi, kanały były kryte, sklepione, na większym zaś na popiersiach murowanych pokładem drzewnym pokryte. Aby droga ukończoną była zupełnie, należy jeszcze,

§. 30.

Wszystkie miejsca niebespieczne i bardzo wywyższone baryerami drewnianemi lub kamieniami wielkiey miary zasłonić, aby przypadkiem pojazdy lub ładowne fury spadnięciu nieuległy.— Tak ukończoną drogę

§. 31.

Należy stosownie do rozporządzenia Senatu z dnia 7. Czerwca 1817. Art. 5. wymierzyć na milę, i słupami milowemi opatrzyć, jakoteż między temi pale 8ki wskazujące i paliki Sto-sążniowe w burtnicy prawey ustawić. — Żeby zaś była trwałą

§. 32.

Po deszczu powinny bydź wszelkie dołki, w których woda się pozostała, natychmiast zasypane, przyczém ostrożność zachować należy, aby raczey za mało, niż za nadto sypać materyału, albowiem w 1szym razie można łatwo reszty dosypać, w drugim zaś okazałaby się potrzeba górne części oskardami ścinać, które przy naywiększey staranności przy sypaniu i tak pokazywać się będą sterczące z drogi,

te należy młotami potłuc lub oskardami pościnać. Gdy przy nasypywaniu swieżem konserwacyjném

§. 33.

Czyścić się musi adamizacya, i spychać błoto na boki, przeto potrzeba dać baczność, aby błoto to, szczególniey porą zimową, natychmiast było odwożone, inaczey poformują się z dwóch stron wały a adamizacya w korycie pozostanie.

Tytuł IV.

Zastósowanie Siły pociągowey i pieszey do wykonania robót potrzebney.

§. 34.

Gdy człowiek jeden wybrać może przy

staczaniu i przewożeniu ziemi w czasie plantunku 1½ siąga kubicznego, robota więc wydziałowa do tego zastósować się powinna, zawsze z uwagą, że zasada ta przyjętą jest na ziemię twardszą i suchą, o ile więc wypadnie kopanie w ziemi lżéyszey lub w porze podżdżystey, Wydział bydź winien zwiększony tak jak w czasie suszy i spiekłych iłu lub rędzin; zmnieyszony.— Toż samo służy

§. 35.

Przy kopaniu rowów, których przypuszczonych w szerokości u wierzchu łokci 3. a głębokości 2. stopy, u dołu zaś szerokości łokieć rachuje się, wraz z wyrzuceniem ziemi i urównaniem jey na plantunku 4. w twardszey, a 5. w lżeyszey ziemi, potocznych sążni.

§. 36.

Przy łamaniu kamieni, gdzie większa łatwość dobywania ich jest tak, jak w kraju Krakowskim, ułamanie i ułożenie w Siągi lub półsiągi, nie wymaga więcey jak 3ch ludzi dzienney pracy, tam jednak gdzieby łamy wielkich sztuk na mnieysze do zwozu sposobne potłuczenia ich wymagały, 4ty człowiek dodany bydź powinien.— W przypadkach zaś, gdyby skała prochem aż rozsadzaną bydź musiała, maximum 5. ludzi stanowi się.

§. 37.

Potłuczenie kamienia na szaber grubszy ludzi 5ciu wymaga, na cieńszy zaś ludzi 7miu. Ułożenie kamienia tego na plantunku drogi i dokładnego ubicia, uważa się stosunek 8 Sążni □ na jednego człowieka. Że jednak w tytule poprze-

dzających powiedziano, iż szaber naprzód grubszy kładziony, i ubijany bydź powinien, a następnie przy dżdżystey porze cieńszy czyli wierzchowy posypywany; wypada ztąd, że przy Iszym podwóyna ilość roboty odbieraną bydź ma, przy 2gim zaś z uwagi, że dżdże przeszkadzać mogą działaniu, 7. siągów a nawet 6 czasem na krótszym dniu będą dostateczną dnia jednego pracy miarą.

§. 38.

Zwożenie materyałów jako to Kamienia, piasku lub czarno-ziemu, jeżeli odległość jest 1/4 mili łamów od gościńca, rachuje się dni 4 ciągłe na siąg kubiczny, o pół mili dni 7, o 3/4 mili dni 10, a o milę dni 15.—Że jednak po większey części przy gościńcach Krakowskich odległość łamów w wielu mieyscach

zaledwo o 1/8 mili wynosi, wedle tego zmnieyszyć liczbę pociągową należy. Z tym dodatkiem, że zwożący winni zarazem kamień przywieziony za rowami a nie na plantunku, co się wyraźnie zakazuje, w pół siągi składać, i w samym kamieniu na płask nie sztorc stawianym ułożyć.

§. 39.

Udarniowanie nie da się wprawdzie zupełnie udeterminować, gdy jednak zwykle takowe robi się ludźmi do działania wprawnymi i stósowną wiadomość posiadającymi, ludzi więc takowych nająć i z nimi kontrakt na siągi □ udarniowania wyrachowany zawrzeć lub stałych darniarzy ustanowić należy.

Tytuł V.

Kontrolla Szarwarku.

§. 40.

Gdy wedle §. 17 ninieyszego urządzenia obowiązkiem jest Inżyniera po ukończeniu planów sytuacyjnego i niwellacyjnego sporządzić Kosztorys każdey części wyrobić się mającey gościńca, co do potrzebney ilości szarwarku ciągłego i pieszego, wyrachowanie to stanowić będzie liczbę dni użyć się mających.

§. 41.

Obowiązkiem jest nadto robiącego plany sytuacyjne, oznaczyć jakość gruntu od gościńców przeciętego, nadto

§. 42.

Dozorcy przy robocie gościńców a szczególniéy Inżynier gościńcem zawiadujący, zapisywać winien każde dnie roboty, czyli odbywały się w dniach pogodnych czy dżdżystych, nakoniec

§. 43.

Po każdéy skończonéy robocie, winien bydź spisany protokół odbiorczy, z uwagami coby nad kosztorys zrobiono lub do zrobienia wedle niego jeszcze pozostało; z tych materyałów bardzo łatwo ułożyć się da rachunek szarwarkowy dowodami kontrolli poparty. Żeby jednak z pewnością orzec można, że żadne nadużycie nie miało mieysca, a jeżeliby się zdarzyło, wiedzieć do kogo wynadgrodzenie zastósować.

§. 44.

Inżyniera objazdowego obowiązkiem będzie, przesełać rekwizycye do Wóytów Gmin, z wyrażeniem mieysca do jakiey roboty i wiele ludzi żąda. Rekwizycye te wyciętemi będą z księgi Rekwizycyi, wedle wzoru *A.* sporządzić się mające. Rekwizycye te Wóyt każdey Gminy

§. 45.

Odeszle Wydziałowi Spraw Wewn: i Policyi wraz z rachunkiem prostym na arkuszu spisanym, obeymującym należytość, dostawę na mocy rekwizycyi czyli rozchód z rezultatem rachunkowym na końcu, że Gmina winna lub nadrobiła dni pieszych lub ciągłych. Żeby zaś jawne było przekonanie, że dostawa rekwirowanych dni nastąpiła, na odwrotney stro-

nie rekwizycyi winno będzie bydź umieszczone pokwitowanie, obeymujące nie tylko ilość odstawionych dni, ale nawet czynności ich siłą wykonane i przez Inżyniera objazdowego poświadczone.

Tytuł VI.

O liczbie Osób nad wykonaniem czuwających i o ich obowiązkach.

§. 46.

Do wykonania rozporządzenia oraz przyprowadzenia do skutku zamiaru i celu, przeznaczają się Osoby następujące:

1) Inspektor dróg i Mostów,

2) Dwóch Inżynierów objazdowych w mieysce dotychczasowych Konduktorów.

3) Tyle Dozorców czyli dróżników na każdym gościńcu, ile ich potrzeba będzie, rachując jednego na każde 2000 sążni drogi bieżącey.

§. 47.

Inspektora Dróg i Mostów będzie obowiązkiem:

a) Być stałym Referentem przedmiotów drogowych w Wydziale Spraw Wewnętrz: i Policyi.

b) Rewidować plany sytuacyjne i niwellacyjne jako też projekta linij kierunkowych, i takowe z opinią swoją przedstawiać Wydziałowi. Po zatwierdzeniu zaś zyskanem od Senatu

c) Zastosować kosztorysy do planów i z pomocą Biora Rachunkowego przygotować do orzeczenia Wydziałowi zatwierdzającego takowe.

d) Odbierać rapporta od Inżynierów objazdowych o postępie roboty i użytey sile.

e) Sporządzać protokóły odbiorcze każdéy zrobioney części drogi i takowe po spisaniu na dwie ręce w 1^{ym} exemplarzu zostawiać Inżynierowi objazdowemu jako dowód rachunkowy, w 2im zaś składać Wydziałowi Spraw Wewnę: i Policyi.

f) Objeżdżać przynaymniey dwa razy do roku wszystkie gościńce, jak daleko drogi zrobione, są konserwowanemi, czyszczonemi i upiększanemi, opinijować, które części drogi do zrobienia są naypotrzebnieysze, i trudnić się bliższym nadzorem dróg publicznych między Rogatkami miasta położonych.

§. 48.

Inżynierowie objazdowi mieć będą sobie oddaną pewną przestrzeń drogi do ich nadzoru należeć mającą, i tak ze względu, że dziś 2 tylko główne gościńce zaymować będą robotnika: jednemu więc gościniec Szlązko-Austryacko-Pruski, 2mu zaś gościniec Warszawski z drogami do Polski prowadzącemi, pod nadzor oddanemi będą.

§. 49.

Na gościńcach tych ciągle znaydować się a nawet w punkcie pośrednim zamieszkiwać są obowiązani Inżynierowie Objazdowi. Do nich należy

§. 50.

Drogi im powierzonéj zrobić plan systuacyjny i pomiarowy, rozróżnić drogę już zrobioną od drogi uplantowaney i nakoniec od drogi zrobić się dopiero

mającej. Aby zaś plany te na każdy wypadek oświecać mogły Referenta i zatwierdzającą Władzę, należy aby zrobione zupełnie, kolorem czérwonym na planie oznaczone były, konserwacyi potrzebujące żółtym, uplantowane a nie przykryte punktami, projektowane zaś i nierozpoczęte liniją czarną. Do planów takowych

§. 51.

Należy dołączyć Inwentarz opisujący, jaka przestrzeń drogi jest wyrobiona pod miarą, jaka jest przygotowana pod kamień z dodatkiem ile kamienia do jej przykrycia potrzeba i jakiey siły szarwarkowey ciągłey i pieszey, czynność ta wymaga.— Jaka jest odległość kamiennych łomów od każdego punktu drogi, nakoniec jakie są potrzebne koszta konserwacyi na

drogach zrobionych; w miejscach zaś niezrobionych

§. 52.

Do każdey części drogi powinny bydź dołączone plany niwellacyjne, plany budowy mostów i kosztorys ogólny potrzebnych materyałów, pieniędzy i siły szarwarkowey.

§. 53.

Inżynier po odebraniu planu zatwierdzonego, winien oznaczyć zaraz punkta do roboty wskazane, i oddać do wykonania dróżnikowi w sekcyi wraz z rekwizycyami do Gmin wydanemi a do budowy drogi przeznaczonemi.

§. 54.

Każdego tygodnia winien udać się do odebrania roboty, i sprawdziwszy takową

z użytemi dniami, kwit każdey respective Gminie na odbyty szarwark podpisać.

§. 55.

Obowiązkiem jego jest objeżdżać ciągle gościniec jemu poruczony, dozorować drożników, pilnować aby swoje obowiązki dopełniali, i opieszałych donosić Wydziałowi do ukarania.

§. 56.

Po odebraniu protokułów odbiorczych od Inspektora dróg i mostów, uformować rachunek kompletny wedle wzoru *B.* i takowy naydaley dnia ostatniego Listopada każdego roku przesłać Wydziałowi Spraw Wewnętz: i Policyi z księgą rękwizycyi do rewizyi i zatwierdzenia.

§. 57.

Drożnicy, którzy przy mianowaniu,

naywięcey z pomiędzy klassy brukarzy, murarzy, grabarzy, darniarzy i cieślów wybieranemi bydź powinni, stanowią się pod dwojakim względem; raz jako dozorcy robót, drugi raz jako pilnujący ich trwałości i czystości. Pierwsi

§. 58.

Wykonywać powinni roboty od Inżyniera objazdowego im wskazane, odbierać materyały przywiezione pod rachubą na karbie na to przez Inżyniera sporządzonym oznaczaną, dozorować aby każda czynność z pewnością trwałości była wykonaną, oznaczać spadki w mnieyszych częściach, i pilnować porządnego założenia pod sznur burtnic. Drudzy

§. 59.

Opatrzeni w grabie żelazne, rydelek, gracę na długiem stylisku i taczki, win-

ni za każdym dżdżem wodę zatrzymaną w kolejach do rowów spuszczać i wybite koleje kamieniem na kupkach konserwacyjnych znaydującym się zasypywać, jako też usuwający się kamień ze środka do nich nasuwać, lub większy pokazujący się wygrabywać i tłuc, nakoniec dozorować, aby nikt przez drogę publiczną w poprzek nie przejeżdżał tylko tam, gdzie to dozwolonem jest, i gdzie mostki na ten cel zabudowane zostały. Nie dozwalać pasania bydła po bankietach lub szkarpach jako też jeżdzenia lub deptania bydłem rowów. Dróżnicy ci jak pierwsi tak drudzy

§. 60.

Zamieszkiwać powinni w środku sekcyi półmilowey dla nich przeznaczoney. Nim zaś obmyślony zostanie środek, aby

blisko drogi zamieszkiwać mogli, zamieszkiwać odtąd będą we Wsiach sekcyi swojey nayblizszych. Żeby zaś nikt rozkazom ich nie sprzeciwiał się, i aby za członków Policyi drogowey uważanymi bydź mogli, nosić będą tymczasowo

§. 61.

Pasy z czarnego rzemienia z herbem M. Krakowa i Jego Okręgu.

Tytuł VII.

Urządzenia Ogólne.

§. 62.

Nikomu nie jest wolno po wydaney Awizacyi przez Inżyniera objazdowego zmniejszać żądaney liczby dni pieszych i ciągłych, Wóyci natychmiast zażądaną

ilość dni dostarczyć rozkazać powinni, i aby w miejsce przeznaczone doszła, dopilnować.

§. 63.

Na przypadek niedoyścia, Inżynier objazdowy winien posłać napomnienie drukowane za rewersem Wóytowi Gminy obowiązków swoich niedopełniającej, a w razie nieotrzymania skutku

§. 64.

Nająć na koszt opieszałey Gminy do wykończenia roboty wydziałowey, i o tem donieść Wóytowi, który natychmiast przypadającą kwotę wyexekwować, i robotników najemnych z teyże zapłacić obowiązanym będzie.

§. 65.

Niewolno jest przejeżdżać w poprzek

drogi ani paść bydła po bankielach i rowach pod karą Złp. 6. która przez Wóyta nayblizszey Gminy wyexekwowana w połowie dostrzegającemu Drożnikowi, w połowie zaś do funduszu utrzymania dróg do kassy Główney odesłaną bydź powinna.

§. 66.

Nie wolno równie na gościńcu popasać koni, śmiecić, lub z domów na gościniec nieczystości wyrzucać pod karą Złp. 2. która podziałowi podobnie pierwszemu ulega.

§. 67.

Niewolno równie jeździć prędko po mostach, i dostrzeżony koleją przepisaną do kary poprzedniczym paragrafem wskazaney pociągniętym zostanie.

§. 68.

Zabrania się furmanom ciężkie wozy prowadzącym przy zjeździe z góry używać zahamowania kół, a to pod karą §. 65. przepisaną. Ale w tenczas gdy tego bezpieczeństwo wymaga, winni używać pantoflów drewnianych w których wydrążenie wchodzi koło, a których szerokość do ziemi przylegająca 4 cale Wiedenskie szerokości mieć powinna.

Artykuły te 4 ostatnie aby każdego wiadomości doszły, oprócz ogłoszenia pismami publicznemi winny bydź na Tablicach przy słupach milowych wypisane i przytwierdzone, z wyrażeniem kar na przypadek przekroczenia oznaczonych.

Wykonanie nineyszego postanowienia, Wydziałowi Spraw Wewnętrznych i Policyi, tudzież Inspektorowi Dróg i Mostów poruczamy.—

Działo się na posiedzeniu Naszem w Krakowie dnia dziewietnastego Lipca tysiąc ośmset trzydziestego trzeciego roku.

Prezes Senatu
WIELOGŁOWSKI.

Za Sekr: Jlnego Senatu
Maiewski.

Nowakowski Sekr: Exp:Senatu.

OMYŁKI DRUKU.

Na karcie 5, w wierszu 5, zamiast *siągów* czytaj: *sążni.*

Na karcie 6, w wierszu 11, §. 9 ostatni wyraz *i wysokości* opuścić.

Na karcie 17 w wierszu 2, zamiast 1030 *siągów* czytaj: 1500 *sążni.*

Na karcie 19 w wierszu 4, po wyrazie: *kawałki* dodaj: *szabru drobniejszego.*

Na karcie 26 w wierszu 2, po wyrazie *kubicznego,* dodaj: *dziennie.*

Na karcie 27 w wierszu 5, po wyrazie *pracy,* dodaj: *do jednego sążnia kubicznego.*

Wzór A.

Nro	Ilość dni		Nr Dnia 18 r.
	pieszy	ciągły	
Gromada Wsi dostarczyła do budowy Gościńca w punkcie Dnia			Na mocy ninieyszego wezwania dostarczy Gromada Wsi do Budowy Gościńca Dni ciągłych szarwarkowych Dni pieszych detto którzy na dniu w punkcie niezawodnie stawić się mają *Inżynier Objazdowy.*
detto			detto

Swiadectwo

Jako Gromada Wsi
istotnie dostarczyła do Budowy Gościńca

dni ciągłych
dni pieszych
i temi następne wykonała roboty

w czasie słotnym lub pogodnym

zaświadcza *Inżynier Objazdowy.*

---

detto

Wzór B.

SZEMA DO RACHUNKU

Inżeniera Objazdowego

z Budowy Gościńca

Szląsko - Austryacko - Pruskiego.

Numer		Przychód	Zło: pol:	gro:
Porząd:	Allega:			
1	1	Na mocy Assygnacyi Senatu Rządzącego z dnia N. r. N. N. powzięto z Kassy Główney sposobem awansu na budowę N.		

Numer		Według Auszlagu należało wydać				Przedmiot Wydatku
Bieżący	Dowodów	Gotowizną		W Szarwarku dni		
		Złp.	gr.	ciągłych	pieszych	
						Tytuł I. Na zapłatę dróżnikom . . . .
						— II. Na wystawienie mostów, jakoto: że materyał drzew bądź z lasów Narodowych assygnowany, bądź o prywatnych dostarczony, za kamień, cegłe, wa pno, żelazo i t. d. . . . .
						— III. Na robotę drogi nowey, jakoto: za kamień za olb rę, za Szarwarki w naturze odrobione . . .
						— IV. Na konserwacyą drogi zrobioney . . . . .
						— V. Na Rekwizyta. . . . .

Według załączonych dowodów wydano								A przeto względem Auszlagu								Uwagi.
Wydano rzeczywiście gotowiznę		Pozostaje do zapłacenia		Razem		Dni		Wydano więcey				Wydano mniey				
						ciągłych	piesz:	Gotowiznę		Dni		Gotowiznę		Dni		
Złp.	gr.	Złp.	gr.	Złp.	gr.			Złp.	gr.	ciągł:	piesz:	Złp.	gr.	ciągł:	piesz:	

Nro 752 D. G. S.

MY PREZES
i Senatorowie

WOLNEGO NIEPODLEGŁEGO I ŚCIŚLE NEUTRALNEGO

MIASTA KRAKOWA I J. OKRĘGU.

Uznawszy potrzebę objaśnienia niektórych przepisów, uchwalonem w dniu 19 Sierpnia 1833 r. do L. 5288 D. G. S. rozwinięciem Ustawy handlowéj objętych, i Dziennikiem Praw do powszechnéj wiadomości podanych, a to celem zapobieżenia niewłaściwemu zastosowaniu namienionych przepisów do szczególnych wydarzeń, w odwołaniu się do osnowy Art. 41 tegoż rozwinięcia, stanowiemy dodatkowo co następuje:

ARTYKUŁ 1.

Przepis Art. 33 powołanego na wstępie rozwinięcia, zakreślający termin do wypowiedzenia kondycyi Subiektowi, przez Pryncypała i na odwrot, stósować się ma równie do Buchhalterów Korrespondentów, Kassyerów, Magazynierów i Spedytorów handlowych, pod ogólne wyrażenie, "Subiekt handlowy", podciągających się.

ARTYKUŁ 2.

Gdyby Pryncypał Subiektowi lub Subiekt Pryncypałowi kondycyi w myśl Art. 33 wzmiankowanego rozwinięcia na trzy miesiące przed kończącym się rokiem kontraktowym nie wypowiedział, kontrakt między niemi ustnie lub na pismie zawarty za przedłużony tém samém na rok następny uważać się powinien, tak dale-

ce, iż ani Subickt w takim razie oddalać się, ani Pryncypał onegoż oddalać nie jest mocen, wyjąwszy przypadki Artykułem 34 rozwinięcia przewidziane.

ARTYKUŁ 3.

Gdyby odmówienie Subiekta, o którym Artykuł 36 rozwinięcia wspomina, udowodnionem któremukolwiek z Kupców zostało, odmawiający nietylko karę powołanym Artykułem oznaczoną zapłaci, ale nadto odmówiony Subiekt pod żadnym pozorem Kondycyi u odmawiającego niebędzie mógł przyjąć.

ARTYKUŁ 4.

Wykonanie i dopilnowanie skutku niniejszego Rozporządzenia, które za część w mowie będącego rozwinięcia ustawy handlowéy uważaném bydź ma, Władzom

których to dotycze, a szczególniey Wydziałowi Spraw Wewnętrznych i Policyi polecamy.

Działo się na Posiedzeniu naszém w Sali Obrad Senatu w Krakowie dnia 13 Lutego 1834 roku.

Prezes Senatu
WIELOGŁOWSKI.
Sekr: Jlny Senatu
Darowski.

Nowakowski Sekr: Exp: Senatu.

Nro 8319 *D. G. S.*

MY PREZES
i Senatorowie

WOLNEGO NIEPODLEGŁEGO I ŚCISLE NEUTRALNEGO

MIASTA KRAKOWA I J. OKRĘGU.

Znalazłszy, że zaszłe odmiany w wewnętrznem Uniwersytetu urządzeniu, wskazały potrzebę zastósowania do nich ustawy porządkowéj dla Uczniów Uniwersytetu w dniu 28 Grudnia 1820 r. wydanéj, po rozważeniu przedstawienia w téj okoliczności przez Senat Akademicki uczynionego, stanowiemy co następuje:

§. 1.

Uczeń do album wpisany, składa Rektorowi oświadczenie, przez które obowięzuje się bydź posłusznym Zwierzchności Uniwersytetu, mieć dla Niéj należyte uszanowanie i ulegać ustawom i urządzeniom Uniwersytetu. Przyzwoite i moralne zachowanie się i skromność, będąca wszędzie załetą poświęcających się naukom, stają się dla Uczniów ścisłym w obecności Professora obowiązkiem, szczególniej w czasie lekcyj, gdzie największa cichość i spokojność panować powinna.

§. 2.

Uczeń Uniwersytetu nie zachowujący się wedle przepisów w poprzednim artykule zawartych, oprócz kar akademickich poniżéj wyszczególnionych, niemoże od Professora swego otrzymać świadectwa

dobrych obyczajów, i Dziekan właściwego wydziału winien jest odmówić podpisu swego na takowém świadectwie, gdyby go przeciwném zachowaniu się ucznia bydź znalazł; a oraz donieść o tém Rektorowi który po wysłuchaniu Dziekana i Professora wydającego świadectwo, rozstrzygnie wątpliwość względem obyczajów Ucznia zachodzącą.

§. 3.

Wchodzenie na sale naukowe podczas lekcyj z laskami, wszelkiego rodzaju bronią i t. p. nie jest dozwolone.

§. 4.

Zabrania się jak najmocniéj Uczniom uczęszczanie po billardach, kaffenhausach, szynkach wszelkiego rodzaju upajające trunki sprzedających, i tym podobnych miejscach publicznych. Przekraczający ten

żakaz, za doniesieniem ich do Władzy Uniwersytetu, stopniowo napominanemi, a następnie surowiéj ukaranymi będą. — Którykolwiekby się zaś z Uczniów w miejscach powyższych, zabawiał po godzinach urządzeniem policyjném zakazanych, przez Władzę Policyjną przytrzymanym i Rektorowi Uniwersytetu końcem dalszego w drodze karności postąpienia, oddanym będzie.

§. 5.

Wolno jest Uczniom Uniwersytetu bywać w teatrze, na balach, redutach i innych zabawach publicznych; lecz znajdujący się na tych miejscach powinni się zachować przykładnie, tak, jak na obyczajnych Uczniów Uniwersytetu przystoi, nieprzywłaszczając sobie z tego tytułu wyłączenia od powszechnego obowiązku stósowania się do porządku publicznego; i

gdyby Uczniowie Uniwersytetu na miejscach wymienionych nieprzyzwoicie sprawujący się, pomimo napomnienia od Urzędnika nad publiczną spokojnością czuwającego, w niespokojności trwali, natenczas przez Władzę miejscową przytrzymanemi i Rektorowi Uniwersytetu oddanémi będą.

§. 6.

Zabraniają się Uczniom Uniwersytetu gry w pieniądze i fanty, które nietylko zajmują nieużytecznie czas dla nauk poświęcony, ale nadto bywają przyczyną długów, kłótni i sporów.

§. 7.

Uczniowie Uniwersytetu niemogą mieć schadzek z ktorych wynika strata czasu, albo się tworzą częstokroć nieprzyzwoite układy i zmowy, a szczególniej : niemogą

sprawiać balów i innego rodzaju zabaw ciągnących za sobą stratę czasu, nadużycie trunków, nadwerężenia zdrowia, koszta i roztargnienie.

§. 8.

Nadewszystko zabronione jest Uczniom Uniwersytetu bez poprzedniego pozwolenia Rządu krajowego, składać towarzystw pod jakiémkolwiek imieniem i w jakimkolwiekbądź celu, a to nietylko pod karami akademickiemi, lecz i ogólno-krajowémi ustawą karną na towarzystwa tajne oznaczonémi; — niewolno nadto, żadnych wydawać Im odezw, ani wybiérać jakichkolwiek składek bez zezwolenia wyższéj Władzy.

§. 9.

Podległość ustawom akademickim, nie wyjmuje Uczniów z pod ustaw ogólno-

krajowych; kary zatém akademickie niezasłaniają od kar powszechnych, ani kary powszechne od kar akademickich.

§. 10.

Wszyscy Uczniowie Uniwersytetu używają praw równych, zatém i kary dla wszystkich za podobne przestępstwa są równe.

§. 11.

Kary akademickie są:

a) Napomnienie Professorskie.

b) Napomnienie Dziekańskie.

c) Napomnienie w Wydziale.

d) Oddalenie z Uniwersytetu.

§. 12.

Każdy uczący ma prawo nieskromnie się zachowującego podczas lekcyi Ucznia, publicznie napominać, a nawet po poprze-

dniém napomnieniu, niepoprawiającemu się i niespokojnemu podczas lekcyj Uczniowi, nakazać wyjście z auditorium.

§. 13.

Gdyby napomnienie Professorskie niepoprawiło Ucznia, nastąpi na przedstawienie Professora napomnienie Dziekańskie, to jest przez Dziekana, w przytomności Professora i Uczniów podczas lekcyi publicznéj.

§. 14.

Trzeci stopień napomnienia ma miejsce na posiedzeniu Wydziału, złożonem z Dziekana i wszystkich Professorów Wydziału którego Uczeń jest Audytorem, które równie użytém bydź może w tenczas, kiedy Uczeń oskarżony będzie o niemoralne zachowanie się po za auditorium.

§. 15.

Oddalenie z Uniwersytetu, przeznaczone jest dla niepoprawiających się lub popełniających większe przestępstwa Uczniów, — takowe jest albo ciche albo głośne.

§. 16.

Oddalenie ciche (Consilium abeundi), odbywa się przez samo oświadczenie występnemu przez Dziekana, o zapadłym wyroku Sądu Rektorskiego, mocą którego traci miejsce w Uniwersytecie i jest z album Uczniów wymazanym. Wyrok ten jednak do swéj prawomocności potrzebować będzie zatwierdzenia Senatu Akademickiego.

§. 17.

Oddalenie głośne (Relegatio), które jedynie mocą wyroku Senatu Akademickie-

go przez Wielką Radę Uniwersytetu Jagiellońskiego zatwierdzonego, nastąpić może, ma stopnie następujące:

1) Kiedy wyrok oddalenia przeczytanym będzie w obecności całego Wydziału.

2) Kiedy nadto treść wyroku ogłoszona będzie przez wystawienie jéj na widok publiczny po wszystkich Wydziałach.

3) Kiedy oprócz ogłoszeń powyższych i pobliższe Uniwersyteta o tém oddaleniu od Rektora zawiadomionémi będą.

§. 18.

Oddalony w sposób cichy, może się sposobić do usług krajowych w obcych Uniwersytetach, lub po okazanéj przez lat 2 poprawie moralności, stać się Uczniem Uniwersytetu krajowego.

Oddalony z ogłoszeniem w swoim Wydziale, utraca na zawsze wolność powrotu do Uniwersytetu krajowego.

Oddalony z ogłoszeniem po wszystkich Wydziałach, utraca oprócz tego prawo ubiegania się o stopnie akademickie.

Oddalony nakoniec z uwiadomieniem innych Uniwersytetów, utraca na zawsze wolność praktykowania publicznego, w kraju nabytych nauk i umiejętności.

§. 19.

Gdyby oddalony był zagranicznym, a obecność jego zagrażała zepsuciem innéj młodzieży, Rektor Uniwersytetu ostrzeże o tém Rząd krajowy i potrzebę oddalenia onegóż z kraju przedstawi.

§. 20.

O wszelkiém oddaleniu, Rodzice oddalonych lub ich opiekunowie, o głośném

zaś Rząd krajowy, przez Kommissarza Rządowego Instytutów Naukowych, niezwłocznie zawiadomionémi bydź powinni.

§. 21.

Ściągnienie na siebie kary poprawczéj lub kryminalnéj, wyrokami Sądów krajowych zasądzonéj, pociąga za sobą ipso facto, wymazanie ex albo Universitatis.

§. 22.

Nieobecność na 7miu lekcyach jednego Professora,—znieważenie Osób do składu Władzy Uniwersytetu należących,— związki przeciwne porządkowi towarzyskiemu i moralności,— będą oddaleniem z Uniwersytetu ukarane.

§. 23.

Uczniowie Uniwersytetu o przewinienia prosto-policyjne obwinieni, powinni

bydź Rektorowi Uniwersytetu niezwłocznie doniesionymi z imienia, nazwiska i miejsca ich zamieszkania; na przewinieniach zaś tego rodzaju przytrzymani, mają bydź również Rektorowi dla pociągnienia ich do odpowiedzialności, odstawionémi.

§. 24.

Lekkie policyjne wykroczenia tak nazwane policyi prostéj, przez Uczniów Uniwersytetu popełniane, na które prawo przepisuje karę nieprzenoszącą pięciu dni aresztu, ulegać mają jurisdykcyi Sądu Rektorskiego, który gdyby kara aresztu dłużéj trwać miała jak godzin 24, wyrok swój Senatowi Akademickiemu do zatwierdzenia przedstawi.

§. 25.

Sąd Rektorski w sądzeniu, równie jak i Senat Akademicki w zatwierdzaniu wyroków zapadających w sprawach Uczniów

dopuszczających się przekroczeń w §. poprzednim wymiénionych, trzymać się mają ustaw powszechnych w kraju tutejszym obowięzujących.

§. 26.

Co do wynagrodzenia szkód, jakieby Stronom od Uczniów, lekkich policyjnych wykroczeń dopuszczających się przynależeć mogło; orzekanie w téj mierze, należeć ma do zwyczajnéj drogi Sądowéj i do téjże, Strony interessowane przez Sąd Rektorski odsyłanémi bydź winny.

§. 27.

Sąd Rektorski do którego należeć równie będzie instruowanie wszelkich spraw w przewinieniach Uczniów pod orzeczenie Władzy Edukacyjnéj w sposób niniejszą ustawą wskazanéj poddanych, równie jak i wykonanie zapadających wyroków, składać się ma:

Z Rektora Uniwersytetu,—

Dziekana Wydziału Prawa,—

Dziekana Wydziału do którego oskarżony Uczeń należy,—

i dwóch Professorów czynnych Uniwersytetu wiekiem najstarszych, bez względu na Wydział, których Rektor powoła.

§. 28.

Uczniowie Uniwersytetu na przestępstwach policyjno-poprawczych lub zbrodniach schwytani, lub o takowe obwinieni, powinni bydź Rektorowi Uniwersytetu doniesieni, ażeby ich tymczasowie, aż do nastąpić mającego wyroku wymazał z album; z Niémi zaś Władza miejscowa postąpi stósownie do prawa, a gdyby Rektorowi Uniwersytetu odstawionémi byli, ponieważ sądzenie tego rodzaju przestępstw przechodzi Jego władzę, przez Tegóż do

Sądów właściwych konstytucyjnych odesłanemi bydź powinni.

§. 29.

W gmachach Uniwersytetu, żadne aresztowanie Ucznia Uniwersytetu bez wiedzy i zezwolenia Rektora uskutecznione bydź niemoże.

§. 30.

Wykonanie powyższego urządzenia w czém do kogo należy, polecamy.

Działo się na Posiedzeniu Naszém d. 14 Grudnia 1833 r.

Prezes Senatu
WIELOGŁOWSKI

Sekr: Jlny Senatu
(L.S.) Darowski.

Nowakowski Sekr: Exp: Sen.

Nro 3387 *D. Gł.*

INSTRUKCYA WIĘZIENNA.

MY PREZES
i Senatorowie

WOLNEGO NIEPODLEGŁEGO I ŚCIŚLE NEUTRALNEGO

MIASTA KRAKOWA I J. OKRĘGU.

Pragnąc udoskonalenia stanu więzień w sposób celowi zamierzonemu bliżej odpowiadający, przekonawszy się oraz o potrzebie ściślejszego dozoru i porządku w zaprowadzeniu administracyi wewnętrznej więzień, po wysłuchaniu zdania władz Sądowych i przejrzeniu projektu Instrukcyi więziennej przez Komitet na ten cel

wyznaczony przedstawionego, stanowie-
my i do wykonania podajemy co następuje:

Tytuł I.

O domach więziennych i umieszczeniu w nich więźni.

ARTYKUŁ 1.

Więzienia inkwizycyjne będą odłączo-
ne od więzień w których pełnią karę wię-
źnie osądzeni, jednakże administracya
pod względem żywienia więźni i utrzy-
mania porządku będzie połączona.

ARTYKUŁ 2.

Więzienia inkwizycyjne, areszta poli-
cyjne Miasta Krakowa i więzienia w sto-
pniu pierwszym o których mówi §. 13
K. K. Czę: I będą pomieszczone w je-
dnym gmachu, lecz w osobnych jego czę-

ściach; przy więzieniach inkwizycyjnych będzie Inkwizytoryat tak dla Trybunału jak i Podsędków.

ARTYKUŁ 3.

W aresztach policyjnych ci tylko osadzeni bydź mają, którzy wyrokiem sądowym na ten rodzaj aresztu wskazani zostaną. Ujęci przez Dyrekcyą Policyi za przestępstwa policyjne, przed zapadłym na nich wyrokiem, w aresztach Dyrekcyi Policyi trzymani bydź powinni.

ARTYKUŁ 4.

Do więzienia prowadzić będą duże bramy, jedna zewnętrzna przy której stoi szyldwach, druga wewnętrzna prowadząca na dziedzieniec budynku, zawsze na klucz zamknięta.

ARTYKUŁ 5.

W domach więziennych uważać nale-

ży, aby okna i drzwi były bespieczne, i kratami opatrzone, i aby każda izba więzienna była odosobniona, nadto aby do pomieszczenia więźniów ile bydź może niewilgotne izby obierane bydź mogły.

ARTYKUŁ 6.

W izbach takich, nie mogą bydź większe okna, jak pół łokcia wysokie, a łokieć szerokie, w których krata żelazna przynajmniej na ćwierć łokcia ze wszystkich stron wpuszczona, wmurowaną bydź ma, kwatera zaś wprawiona szklanna, z dobrych szyb składająca się, do otwierania z izby sposobna, urządzoną bydź powinna.

ARTYKUŁ 7.

Z każdej izby drzwi na korytarz wychodzić mają, które powinny bydź tak

mocne i tak dobrze osadzone i zamykane, iżby więźniowie wyłamać ich nie mogli.

ARTYKUŁ 8.

W tychże drzwiach powinno bydź okienko okrągłe, cztery cale obwodu mające, z korytarza zakrywane, i na antabkę zamykane, dla wpuszczania świeżego powietrza, i niekiedy przeglądania co więźniowie tam robią, i czyli jakiego na wyłamanie się zamiaru, nie przedsiebierą.

ARTYKUŁ 9.

Piece do ogrzewania izb więziennych powinny bydź tak urządzone, aby jeden piec dwie stancye ogrzewał, gdzie się to da zrobić, lecz mają bydź opatrzone kratą żelazną z izby otaczającą cały piec, broniącą nie tylko wychodu więźniowi na korytarz, za wyłamaniem się przez piec, lecz nawet możności przejścia z izby do izby.

ARTYKUŁ 10.

W każdey izbie więzienney nowo urządzać się mającej, powinny bydź ściany grube, framugą nieosłabione, sufity sklepione, podłoga z mocnych bali ułożona. Izba takowa nie powinna bydź większa jak na osób cztery, ani obeymować więcej jak sześć łokci szerokości i tyleż długości.

ARTYKUŁ 11.

Izba ustępowa dla świadków w Inkwizytoryacie, powinna bydź w takiem miejscu, aby prowadzeni do inkwizycyj obwinieni, nie mieli żadney styczności z świadkami.

ARTYKUŁ 12.

Więźnie zdrowi, odosobniając płeć męzką i żeńską tudzież więźnie wyznania

Chrześciańskiego od Starozakonnych, mają bydź w takiej ilości umieszczeni, w jakiey w izbie więziennej pomieścić się mogą, tak przecież, aby każdy dla leżenia półtora łokcia miał miejsca.

ARTYKUŁ 13.

Więźnie pod inkwizycyą zostający, którzy o podobne, a przynajmniej o te same zbrodnie, lub występki są obwinieni, razem mieszczeni bydź niepowinni i wzbronić im nawet kommunikacyi z sobą należy. Wiek także przy mieszczeniu razem więźniów na względzie mieć potrzeba, szczególniej więźni małoletnich, nie mających lat 16 z dorosłemi zbrodniarzami mieścić nie można, dla uniknienia zepsucia. Równie przestrzegać należy aby ci którzy pierwszy raz pod inkwizycyą zostają, z tymi którzy już razy kilka

w więzieniu byli, razem w jednych izbach nie przestawali.

ARTYKUŁ 14.

Przepisy w następujących tytułach umieszczone, w których nie ma wyraźnych wyjątków, stosują się tak do więzień kryminalnych i poprawczych, jak i więzień inkwizycyjnych. Gdy zaś niniejsza Instrukcya pod względem tych ostatnich więzień podaje dostateczne przepisy, przeto Rozdział V o więzieniach podczas inkwizycyj Części I Kodexu karnego dotąd obowiązującego, obowiązywać przestaje.

Tytuł II.

ROZDZIAŁ I.

O dozorze więzień i służbie więziennej.

ARTYKUŁ 15.

Nad porządkiem i wewnętrzną admi-

nistracyą więzień, czuwać będzie Komitet złożony z Senatora, Prezesa Trybunału I. Instancyi, Prokuratora tegoż Trybunału Protomedyka miasta, i dwóch Obywateli corocznie wyznaczonych przez Senat Rządzący. Komitet ten pod prezydencyą tego członka którego Senat przeznaczy, zgromadzać się będzie regularnie w pierwszych dniach każdego miesiąca, w dniu przez Prezydującego wyznaczonym. Miejsce Sekretarza Komitetu tego zastępować będzie Adjunkt lub Sekretarz Wydziału Spraw Wewnętrznych.

Prezydujący może i częściej, jeśli tego zajdzie potrzeba, zwoływać Komitet. Komplet składa trzech członków. Uchwała Komitetu zapada większością zdań.

ARTYKUŁ 16.

Komitet projektuje poprawy dotyczące zarządu więzień, poddając je pod za-

twierdzenie Senatu Rządzącego przez właściwy Wydział Spraw Wewnętrznych, za poprzedniem zniesieniem się z Prezesem Sądu III. Instancyi, któremu wolno znajdować się na każdem posiedzeniu Komitetu. Komu zaś prezydencya w takim razie służyć będzie, Senat postanowi. Komitet ten projektuje jakie rękodzielnie mają bydź prowadzone w więzieniu, lub w jaki sposób więźnie zatrudnieni. Będzie wglądał w stan, zarząd więzień i w postępowanie tak officyalistów jak i więźni; przedstawiał Senatowi Rządzącemu osoby zaufane na officyalistów i tychże za uchybienia do kassacyi poddawał, przeglądał xięgi i rachunki Nadzorcy; nakoniec będzie dawał swą opiniją nad kontraktami tak względem ubrania, żywności i innych potrzeb więzniów, lub dozorowanie nad ścisłém wykonaniem każdego punktu już zawartego kontraktu,

jak i względem narzędzi i materyałów do rękodzielni więziennej.

Każdego posiedzenia Komitetu spisany będzie protokół.

ARTYKUŁ 17.

Służba więzienna składa się z Inspektora czyli Nadzorcy, Lekarza, odźwiernych czyli klucźników i stósownej liczby dozorców, powinno mieć także więzienie Kapelana i Duchownych do sprawowania obrzędów Religijnych.

ARTYKUŁ 18.

Nadzorca będzie miał dodanego do pomocy pisarza, który będzie mięszkał i wyręczał go w tém więzieniu, w którem sam Nadzorca mięszkać nie będzie. Jednakże sam tylko Nadzorca jest rządcą i gospodarzem domu wię-

ziennego, ma bezpośredni dozor nad sługami więziennemi, a zatém za wszystkie uchybienia w służbie i straty, tak za siebie jako i podwładnych swoich, jest odpowiedzialnym.

ARTYKUŁ 19.

Nadzorca, pisarz, odźwierni i dozorcy mają bydź ciągle obecni w więzieniu, a zatém i w domu więziennym mięszkać powinni; zaś Lekarz i Xiądz dochodzić będą w miarę potrzeby, to jest Lekarz obowiązanym jest, gdyby nawet żadnego chorego więźnia nie było, odwiedzić trzy razy na tydzień więzienie, a gdy się chorzy znajdują na każde wezwanie, i koniecznie chorych raz co dzień opatrzyć. W przypadku większego niebespieczeństwa chorego, obowiązanym będzie wezwać fizyka miejskiego i z nim się względem chorego naradzić. U-

sługa dla chorych zastąpiona będzie przez więźniów miejscowych, tak, aby w każdej izbie lazaretowej, osobno jeden więzień dla odbywania posługi zostawał.

W czasie nabożeństwa w kościele, wskazani na więzienie cięźkie będą odłączeni od więźni wskazanych na więzienie w stopniu pierwszym, lub areszt policyjny.

ARTYKUŁ 20.

Przy więzieniach inkwizycyjnych będzie woźny przysięgły używany do roznoszenia wezwań, zszywania aktów, odnoszenia tychże i utrzymywania pod swym dozorem materyałów piśmiennych. Obowiązanym będzie równie do posługi w Inkwizytoryacie, w czasie prowadzenia inkwizycyj i w Sądach w czasie sądzenia spraw kryminalnych.

ARTYKUŁ 21.

Jeden z dozorców będzie używany do przyprowadzania i odprowadzania inkwizytów przed Referentów. Woźny będzie także do tej posługi obowiązany.

ARTYKUŁ 22.

Odźwiernych czyli kluczników będzie obowiązkiem, oprócz utrzymywania kluczy od głównego wchodu do więzienia inkwizycyjnego mieć, pod swym dozorem klucze do wszystkich aresztów, oddawać inkwizytów przywołanych do inkwizycyj, tychże odbierać i przestrzegać wszelkiego związku między niemi a obrębem aresztów. Kluczów sobie powierzonych, bez wiadomości i zlecania Nadzorcy, nikomu powierzać nie powinni.

ARTYKUŁ 23.

Dozorcy wykonywają w więzieniu i

za jego obrębem wszelkie posługi przy więźniach, jakich służba miejscowa wymaga i które im przez Nadzorcę, pod którego dozorem i zarządzeniem zostają, wskazane będą. Nadto dozorować będą przy robotach wewnątrz więzień, jako o tém w właściwym tytule będzie mowa. Nadzorca mocen jest powściągać i karcić wszelkie mniejsze nadużycia dozorców, w razie zaś dostrzeżonych większych przewinień zawiesiwszy w obowiązkach winnych do ukarania Komitetowi przedstawić.

ARTYKUŁ 24.

Nadzorca i pisarz bez zezwolenia Prezydującego w Komitecie nad 24 godzin oddalić się od obowiązku z miejsca urzędowania nie może, zaś odźwiernym i dozorcom, Nadzorca mocen jest tylko na 24 godzin wydawać pozwolenie, do oddalenia się od obowiązków. Woźny in-

kwizytoryatu pod zwierzchnością Sądową zostaje.

ARTYKUŁ 25.

Dla zabespieczenia odbieranych funduszów, jako i całości inwentarza, oraz poszukiwania wszelkiej ze służby więziennej odpowiedzialności, obowiązany jest Nadzorca złożyć kaucyą bądź w gotowiznie, bądź w pewnej hypotece w kwocie Złp. 3000.

ROZDZIAŁ II.

O sposobie udzielania więźniom Religii i nauk moralnych.

ARTYKUŁ 26.

Będzie w więzieniu oprócz Kapelana miejscowego tyle Duchownych w pomoc, ile ich wykonanie przepisów poniżej umieszczonych wymagać będzie. Tych o-

bowiązkiem jest udzielanie więźniom nauki Religii i moralności, gruntujących wiarę i dążących do poprawy człowieka, tudzież odbywanie obrządków kościoła i udzielanie Sakramentów Swiętych.

ARTYKUŁ 27.

Więźnie katoliccy obowiązani będą spowiedź Sakramentalną odbywać cztery razy do roku, to jest: w dniach pierwszych Stycznia, w dzień wielkanocny, w oktawie Bożego Ciała i w dzień tytułu kościoła S. Michała.

ARTYKUŁ 28.

W każde święto i Niedzielę o godzinie 8ej rano, odbywać się będzie Nabożeństwo z kazaniem z ambony mianém i przygotowującym umysły zgromadzonych więźni do przykładnego słuchania Mszy Swiętej.

ARTYKUŁ 29.

W też same dnie po południu w zimie o godzinie 3 a w lecie o godzinie 5. będzie dawana w gmachu więziennym dla Inkwizytów a w kościele przyległym dla osadzonych nauka Religijna i moralna, według zasad Katechizmu przez Kościoł Rzymski przyjętych, do wiadomości i usposobienia więźni zastosowanych.

ARTYKUŁ 30.

Co rano przed wyjściem lub rozpoczęciem robot w wieczór po powrocie z nich lub zaprzestaniu odbędzie się w lecie na dziedzieńcu lub ogrodzie, w zimie na korytarzach ogrzanych głośna modlitwa Pańska z zwykłemi na rano i wieczór oddzielnie przepisanemi modłami i śpiewami.— Że zaś

ARTYKUŁ 31.

Inkwizyci stosownie do prawa ciągle

zamknięci bydź muszą i dla nie utrudnienia inkwizycyj w wykryciu występku razem zgromadzeni bydź nie mogą, będzie obowiązkiem Kapelana w każde święto większe i Niedzielę za pozwoleniem Władzy Biskupiey odprawić Mszę i naukę na korytarzach więzienia przy Ołtarzu na ten cel wystawionym w czasie której wszystkie sale inkwizycyjne otworte i potrzebną strażą przy wnijściu zaopatrzone bydź powinny.

ARTYKUŁ 32.

Dawane będą kolejno w każdej oddzielnie nauki według dzieł na ten cel wybranych i przez Władze zatwierdzonych. Oprócz tego

ARTYKUŁ 33.

Będzie Inspektora obowiązkiem tak więźniów inkwizycyjnych szczególnie u-

mieszczać, aby w każdej sali jeden czytać umiejący po polsku znajdował się, a następnie dopilnować by za uderzeniem dzwonka na pacierze dla więźniów, takowe w izbach inkwizytów przykładnie odbywały się. W każde zaś święto i Niedzielę po południu w salach więźni osądzonych i w salach inkwizytów, czytać umiejący głośno i dobitnie odczytywać powinni książki do modlitwy i nauki moralnej przez Kapelana i Komitet przeznaczone, które Inspektor dostarczy.

Tytuł III.

O porządku domowym w więzieniach.

ARTYKUŁ 34.

Izby więzienne bielone bydź powinny dwa razy na rok wapnem, podłoga w izbach myta przynajmniej

co trzy miesiące, a okna co miesiąc, które w lecie dla świeżego powietrza często otwierać należy.

ARTYKUŁ 35.

Każda izba więzienna codzienie rano wodą skropiona, wymieciona, pościel porządnie ułożona, jałowcem, a w dniach wilgotnych octem wykadzona; izby zaś chorych po kilka razy dniem i nocą octem lub innem kadzidłem wykadzane bydź mają, toż samo ma bydź dopełnione na korytarzach.

ARTYKUŁ 36.

Również należy kloaki w porządku utrzymywać, co dzień chędożyć i piaskiem wysypywać, tudzież wedle potrzeby przez czyściciela chędożyć, rynsztoki czyścić i kominy wszelkie które są opalane, dwa razy na miesiąc, a gdzie po-

trzeba i częściej wycierać. Co do wycierania kominów ma pozostać przy nowem rozporządzeniu dla kominiarzy wydanem.

ARTYKUŁ 37.

Sciany zewnętrzne więzienia mają bydź zawsze czysto utrzymywane, dziedziniec i schody codziennie omiecione, zgoła wszędzie i we wszystkiem największe ochędóstwo zachować należy.

ARTYKUŁ 38.

W więziennej izbie znajdować się ma:

a) Tarczan czyli prycza, od ściany do ściany w poprzek ustawiona, mająca w głowach wysokości łokieć jeden, a w nogach trzy ćwierci łokcia, opatrzona prócz tego listwą w nogach dla zatrzymania posłania, budowa takiej pryczy, ma bydź urządzona w

sposobie, aby każdego czasu deski dla odbycia rewizyi, czyli pod niemi co nieukryto, podniesione bydź mogły.

b). Konewka nakryta, świeżą wodą latem dwa razy, a zimą raz na dzień napełniona, i czerpaczek czyli kubek blaszany lub drewniany, z uszkiem do czerpania wody.

c). Grzebień o gęstych i rzadkich zębach do czesania włosów, do którego chędożenia należy zawiesić włosienice.

d). Przy pryczy, ława do siedzenia dla więźniów na dzień, a na noc do składania odzieży.

e). Wanienka łokieć głęboka, tyleż szeroka, w owal zbudowana, z nakryciem ścisłem i antabami drewnianemi dla ułatwienia naturalnej potrzeby,

która to wanienka codziennie wyczyszczona i na noc tylko wstawiana bydź ma.

f). Antabki dwie drewniane, jedna do zawieszania grzebienia, a druga do ręcznika.

g). Do każdej izby więziennej ma bydź przez Nadzorcę dostarczona książka do nabożeństwa, którą Komitet przeznaczy, aby w wolnych od pracy chwilach, jeden z więźni czytywał drugim modlitwy.

Oprócz wyżej wyrażonych rzeczy, nic więcej w izbie więziennej znajdować się nie powinno, dla czego też żadna pułka, żaden góźdź, ani jakie bądź wiszadło, znajdować się nie może.

ARTYKUŁ 39.

W izbach dla chorych przeznaczonych,

dla każdego więźnia powinno oddzielnie bydź:

a). Urządzone łóżko na deskach.

b). Przy łóżku w głowach, z lewej strony, postawiony bydź powinien mały stolik, dla stawiania na nim lekarstwa.

c). Ławeczka półtora łokcia długa, pół łokcia szeroka.

d). Nad stolikiem każdego chorego zawieszoną bydź ma tabliczka, obejmująca numer porządkowy, imie i nazwisko chorego i gatunek choroby.

e). Przy każdém łóżku spluwaczka.

f). W każdej stancyi jeden stolec parawanem o 3ch skrzydłach zastawiany.

g). W każdej izbie ma bydź prócz tego postawiony stolik, oddzielny dla Le-

karza, na którym to stoliku znajdować się powinien Krucyfix, kałamarz, pióro i papier, nad stolikiem zaś zawieszona gromnica.

h). Zegar drewniany na wszystkie izby jeden, dla regulowania się w dawaniu lekarstw.

i). Również w każdej izbie zawieszoną bydź powinna lampa, i całą noc się świecić, aby w każdej potrzebie pomoc choremu więźniowi daną bydź mogła.

ARTYKUŁ 40.

Wszystkie naczynia ciągle w największej czystości utrzymywane bydź mają.

ARTYKUŁ 41.

Na koszta utrzymywania porządku domowego, to jest: oczyszczenie, kadzidło, piasek, pobielanie naczyn, reparacyą

sprzętów, bielenie mieszkań, w prawianie szyb i wszelkie drobne wydatki, będzie Nadzorca ze Skarbu pobierał stałą, każdorocznym etatem oznaczać się mającą opłatę, *salvo calculo*, prócz tego zaś wynagrodzenia, więcej żadnych potocznych wydatków likwidować nie jest mocen.

ARTYKUŁ 42.

W więzieniach inkwizycyjnych, aresztach policyjnych i więzieniach stopnia pierwszego, wolno jest używać własnej pościeli, jednakże ta pierwej zrewidowaną bydź powinna, czyli coś w sobie nie obejmuje, coby inkwizycyą utrudnić mogło. —

Tytuł IV.

O służbie i straży więziennej.

ARTYKUŁ 43.

Przy drzwiach głównych więzienia

które zawsze przymknięte bydź powinny, będzie stała straż. Ta nikogo oprócz członków Komitetu, warty wojskowej i officyalistów więziennych do więzienia w puszczać nie powinna. Do więzień inkwizycyjnych albo raczej Inkwizytoryatu, oprócz wyżej rzeczonych osób, jedynie osoby Sądowe, assydentów i tych którzy okażą wezwanie sądowe wpuszczać może.

ARTYKUŁ 44.

Drzwi drugie z dziedzieńca do więzień prowadzące, zawsze zamknięte bydź mają i tylko w razie potrzeby przez odzwiernego odmykane bydź mogą. Nikt za nie wpuszczany, ani wypuszczany bydź nie może, bez poprzedniczego zameldowania Nadzorcy, lub pisarzowi i ich zezwolenia, wyjąwszy członków Komitetu w czasie urzędowania.

ARTYKUŁ 45.

Nadto odzwierny powinien:

a). Przestrzegać aby żaden więzień, bez wiadomości i wyraźnego polecenia Nadzórcy na robotę, jako też bez przydanej mu straży z więzienia z rozkazu Sądu nie wychodził i nie był w puszczony.

b). Pilnować powinien aby więzień idący z strażą nie wynosił z sobą jakich bądź rzeczy z więzienia.

c). Przestrzegać będzie aby przy drzwiach korytarza, obok jego pomieszkania, więźnie nigdy nie schodzili się z sobą, i nie rozmawiali z osobami obcemi.

d). Powinien się zawsze zachować trzeźwo i pilnować bacznie, aby nikt nie donosił więźniom korrespondencyj, żadnych trunków i innych rzeczy.

Dostrzegłszy przestąpienia tego zakazu przez kogo bądź, donieść to powinien natychmiast Nadzorcy, dla zapobieżenia niezwłocznie nadużyciu.

e). W czasie gdy przy wchodzie nie jest czynny, powinien przechodzić się przy drzwiach izb, w których więźnie umieszczeni, i niekiedy okienkami we drzwiach będącemi do izb więziennych zaglądać; przestrzegając czyli więźnie spokojnie się zachowują; w razie zaś dostrzeżenia jakiego poruszenia, natychmiast Nadzorcę o tém zawiadomić.

ARTYKUŁ 46.

Cała warta znajdować się ma w izbie na to oznaczonej przy wchodzie do więzień położonej, i nigdzie nieoddalać się; zostawać zaś będzie pod właściwą kommendą, jeżeli jest wojskowa, a pod dozorem

starszego strażnika, jeżeli składa się z stróżów, pod nadzorem właściwym i wypełnieniem zleceń Nadzorcy.

ARTYKUŁ 47.

Nadzorca więzień przy każdej zmianie warty dziennej, przychodzącym na służbę, powinien ustnie wskazać wszelkie obowiązki i o wszystkiem dostatecznie objaśnić, aby niewiadomością wymawiać się nie mieli przyczyny.

ARTYKUŁ 48.

Warta stosownie do potrzeby stanowisk mianowicie w nocy, powinna bydź postawioną wewnątrz na korytarzach i zewnątrz lokalu, tak aby strzegący mógł dostatecznie widzieć wszystkie drzwi i wszystkie okna, licząc po trzech ludzi na każde stanowisko, dla luzowania się.

ARTYKUŁ 49.

Stróż czyli szyldwach na stanowisku, powinien bydź luzowanym latem, co 2 godziny, a w nocy co godzina, w zimie zaś w dzień i w nocy co godzina; luzując wartę powinno iść tyle osób razem ile jest szyldwachów, jeden drugiemu zdawać ma ustnie obowiązki strzeżenia, i wskazywać miejsca na które oko mieć należy.

ARTYKUŁ 50.

Stojący na warcie, obowiązany jest pilnie uważać (szczególniej w nocy) czyli więźnie spokojnie się zachowują, czyli nie czynią jakiego poruszenia, albo zmowy, czy kto więźniowi nie podaje jakiej sposobności do ucieczki, lub jakiej wiadomości, zgoła niedozwalać najmniejszej kommunikacyi.

ARTYKUŁ 51.

Gdyby odbywający straż, usłyszał jakiekolwiek poruszenie, obowiązany jest natychmiast uwiadomić o tém strażnika, dozor dzienny lub nocny mającego, czyli dyżurnego, a ten Nadzorcy więzień, bezzwłocznie to donieść powinien. Nadzorca zaś wezwawszy całą wartę do stawienia się pod bronią obowiązany jest natychmiast osobiście do izby wskazanej z ostrożnością i zabespieczeniem udać się, i o przyczynie poruszenia gruntownie z potrzebną w tej mierze przezornością powziąść przekonanie i oprócz tego ścisłą rewizyą wszystkich więziennych izb i więźniów odbyć.

ARTYKUŁ 52.

Szyldwach zewnątrz stojący w razie podobnego dostrzeżenia powinien zawołać, "do Broni" na skutek czego, cała

warta pod bronią stanąć ma, i dla przekonania się o przyczynie poruszenia, patrol wysłać, i przez jednego z warty uwiadomić o tém Nadzorcę, który postąpi sobie wedle przepisów punktem poprzedzającym wskazanych.

ARTYKUŁ 53.

Nadzorca przekonawszy się o złym zamiarze więźniów, obowiązany jest Prezydującemu w Komitecie i Prezesowi Trybunału I Instancyi, stósowny o tém zdać rapport, z dokładnym opisaniem wydarzonej okoliczności i wskazaniem osób; więźni niespokojnych ściślej zabespieczyć, a dostrzeżone obce osoby, mające udział w zaburzeniu przytrzymać.

ARTYKUŁ 54.

Oprócz tego strażnik dyżurny obowiązany jest przynajmniej trzy razy w nocy,

a dwa razy we dnie odbyć rewizyą szyldwachów, w towarzystwie dwóch ludzi, dla przekonania się, czyli ci pełnią swoję powinność.

ARTYKUŁ 55.

W razie gdyby więzień, czy to dla słabości, czy dla innej potrzeby w nocy otworzenia żądał, stróż dyżurny powinien donieść o tém Nadzorcy, a ten o przyczynie przekonać się; w dzień jednak dla potrzeby naturalnej sam stróż więźniowi otworzyć i wyjścia pod dozorem innego stróża dozwolić może, lecz nigdy dwóch razem więźniów iść nie powinno.

Tytuł V.

O zachowaniu więźni i ich karności.

ARTYKUŁ 56.

Więzień ma bydź uległym, spokojnym, poprzestawać na żywności przepi-

sanej, od nikogo żadnego wsparcia do rąk przyjmować, tytuniu kurzyć, w żadne gry grać, spiewać lub hałasować, żadnego trunku prócz wody pić,, zgoła żadnych wygód, nad te które mu są w więzieniu dozwolone wymagać nie może, nie wolno więźniowi mieć przy sobie pieniędzy, i wszelkiego metalu, nie wolno z kimkolwiek bądź korrespondencyj prowadzić; lub innym sposobem porozumiewać się, nie wolno łajać, kląć, nieprzyzwoitych gorszących wyrazów używać, odgrażać się, lub na drugich więźni porywać: nadto obowiązany jest zachować się ochędożnie, to jest: rano się umyć, wyczesać, zęby wychędożyć, odzież i obuwie oczyścić, jeżeli zepsute zaraz naprawić, paznogcie u rąk i nóg mieć obcięte, tudzież włosy nisko ostrzyżone, niemniej brodę przynajmniej co miesiąc

nożyczkami strzyżoną; z dodatkiem co do więzień inkwizycyjnych bez obrazy przepisu § 312. 314. i następnych K. K.

ARTYKUŁ 57.

Codziennie rano, tudzież przed obiadem i wieczór powinni więźnie stósownie do wyznań z przyzwoitą pokorą modlitwy odmawiać.

ARTYKUŁ 58.

Do stróża należy na robocie przestrzegać, aby więźnie z sobą o rzeczach szkodliwych nie rozmawiali, aby cicho do siebie nie mówili, aby z niemi nikt nie rozmawiał, aby od przechodzących nie żebrali, i żadnych podarunków nie przyjmowali; aby po domach mianowicie po szynkowniach nie wstępowali, i aby przy wyznaczonej robocie nie próżnowali.

ARTYKUŁ 59.

Stróż nie powinien pobłażać więźniom na robocie, i z niemi w żadną wdawać się poufałość, lecz oraz niema prawa obchodzić się z niemi surowo, w razie jednak dostrzeżenia krnąbności i nieposłuszeństwa, przy oddawaniu więźniów na obiad lub na noc, Nadzorcy stósowne doniesienie uczynić powinien, który dostrzeżone uchybienia albo sam ukarze albo do ukarania gdzie wypada przedstawi.

ARTYKUŁ 60.

Gdyby więzień osądzony pokazał się bydź nieposłusznym, ciągle krnąbnym, lub zuchwałym, Nadzorca mocen jest więźnia zamknięciem na osobności najdłużej na 48 godzin lub postem o chlebie i wódzie skarać. Więźnia zaś pod inkwizycyą będącego, bez wiedzy Sądu karcić nie może.

ARTYKUŁ 61.

Dostrzeżone uchybienia więźnia powinny bydź w taki sposób napomniane i prostowane, aby przez zbyteczną surowość nie wytępić w nim uczucia moralnego i nie dać powodu do rospaczy i stracenia nadziei, stania się w przyszłości towarzystwu użytecznym.

ARTYKUŁ 62.

Więźniowi nie można wzbraniać zażaleń zanoszenia do zwierzchności administracyjnej lub Sądowej, gdyby się sądził przez Officyalistów, lub sług więziennych bydź ukrzywdzonym.

Tytuł VI.

O przyjęciu więźni i stanie ludności więziennej.

ARTYKUŁ 63.

Nadzorca niepowinien przyjmować do

więzienia lub aresztów policyjnych, jak tylko na zalecenie Podsędka, z nich zaś niepuszczać nikogo, tylko za wyrokiem lub rezolucyą właściwego Sądu. Co się dotycze osoby więźnia, to jest co do łagodniejszego lub ostrzejszego więzienia, lub zawyrokowanego zaostrzenia kary, Nadzorca do wyroków lub rezolucyj Sądowych stósować się powinien i żadnego nad te zwolnienia lub obostrzenia czynić nie jest mocen. Sciśle przestrzegać będzie, aby żaden więzień po odsiedzeniu czasu kary wyrokiem zasądzonej, dłużej w więzieniu zatrzymywanym nie był, pod odpowiedzialnością i wynagrodzeniem za każdy dzień po 6 złp. na fundusz ogólny utrzymania więźni w 2/3 dla więźnia zaś w 1/3 dla Skarbu.

ARTYKUŁ 64.

Będzie utrzymywana księga zawiadomień Inspektora więzień, w którą

wszelkie postanowienia przez właściwe Sądy i Senat Rządzący względem osób w więzieniu osadzonych wciągane będą, a to przez wypisanie dosłowne z Wyroków, Uchwał Sądowych, lub Reskryptów Senatu tego, co tylko do orzeczonej kary, jej złagodzenia lub uwolnienia, się sciąga. Każde takowe zawiadomienie podpisaném będzie przez Prezydującego w Trybunale i Pisarza. Co się zaś tyczy osób o przestępstwo policyjne obwinionych, zawiadomienia takowe będą podpisane przez właściwego Podsędka. Inspektor więzień do tych zawiadomień stósować się jest obowiązany, i z nich zanotowania w właściwych księgach czynić.

ARTYKUŁ 65.

Do więzień inkwikwizycyjnych Nadzorca tych tylko, którzy przez Podsęd-

ków przysłani zostaną, przyjmować może, zaś o dostawieniu tychże do Podsędków, Trybunałowi Nadzorca natychmiast rapportować powinien.

ARTYKUŁ 66.

Nadzorca przystawionego sobie inkwizyta, każe w swej przytomności zrewidować z rodowodem sobie przysłanym skonfrontować, coby w tym opuszczonym znalazł do protokółu więźniów dodać i tak nadesłane przez Zwierzchność przesełającą obwinionego, jak i znalezione przy nim rzeczy złożyć do depozytu kryminalnego Trybunału I Instancyi. Równie każe zrewidować więźnia osądzonego, który z aresztów inkwizycyjnych do więzień właściwych po prawomocności wyroku przeprowadzonym zostanie; z odzieży w której przyszedł zupełnie rozebrać i tako-

wą wiedno zwinięcie porządnie złożoną, obwiązaną, i tym samym numerem pod którym imie więźnia do protokułu więźniów wciągnięto oznaczone, w składzie więziennym na to przeznaczonym złoży.

ARTYKUŁ 67.

Oprócz rewizyj co do odzieży, należy więźnia zrewidować co do zdrowia, co Lekarz więzienny dopełni; w razie zaś dostrzeżenia jakiego defektu, należy tegóż więźnia do izb chorych odesłać i stósownie do potrzeby leczyć.

ARTYKUŁ 68.

Utrzymywany będzie przez Nadzorcę protokół więźni podług załączonego wzoru *A.* w który każdy więzień po kolei zaraz za przybyciem do więzienia zapisanym bydź winien stósownie do rubryk w tym protokóle objętych. Oprócz

tego Nadzorca utrzymywać będzie Dziennik więzienny podług wzoru *B.* w który wszystkie czynności dzienne według rubryk w tymże Dzienniku wyrażonych umieszczać ma, notując w uwagach wypadki zaszłe w więzieniu i złe sprawowanie się którego z więźni.

ARTYKUŁ 69.

Stan ludności wykazuje rapport dzienny Nadzorcy.— Rapport ten będąc główną zasadą rachunkowości, utrzymywanym bydź powinien z największą wiernością i akuratnością, każda w nim popełniona szczególna pomyłka pieniężnie karaną będzie, za dostrzeżone umyślnie uchybienie, lub nierzetelności, mające zamiar krzywdzenia Skarbu, utratą funkcyi ukarane zostaną.

ARTYKUŁ 70.

Rapport dzienny podług załączonego wzoru *C.* obowiązany jest Nadzorca codziennie podawać do podpisu Senatorowi Prezydującemu w Komitecie.

ARTYKUŁ 71.

Oprócz Rapportu dziennego, podawać będzie Nadzorca piérwszego dnia każdego miesiąca Komitetowi Rapport miesięczny według wzoru *C.* którego duplikat sobie zostawi. Celem tego Rapportu jest, aby się Komitet przekonał jaki jest stan więzienia, poznał przeszkody dopięcia zamierzonych celów i nowe środki, które z doświadczenia dobremi się pokażą, nastręczył.

ARTYKUŁ 72.

Gdy Rapport dzienny Nadzorcy jest zasadą rachunków z przedsiebiorcą żywno-

ści, przeto tak przez Nadzorcę jak i Pisarza, podpisanym bydź winien. Senator poświadczy rzetelność Rapportów dziennych, i po skończonym miesiącu i sprawdzeniu z rapportem miesięcznym prześle rapporta dzienne do Biora rachuby.

ARTYKUŁ 73.

W razie odwołania się drogą rekursu do wyższej Instancyi, lub drogą łaski do Senatu Rządzącego przez którego z więźni, Nadzorca obowiązany jest zdać o tém w 24ch godzinach rapport Trybunałowi I. Instancyi i Prezesowi III. Instancyi, końcem przedsiewzięcia z rekurrującym wywodu słownego przez Referenta sprawy. Wywód ten z rekurrującym w właściwém więzieniu spisany bydź ma.

ARTYKUŁ 74.

Na przypadek śmierci więźnia, winien

Nadzorca niezwłocznie, najpóźniej zaś w 24 godzin właściwemu Sądowi donieść, nadto dopilnować, aby akt zejścia, stósownie do istniejących praw i przepisów był sporządzony, o takowem zaś zdarzeniu, w rapporcie dziennym Urzędowi Administracyjnemu doniesie; pochowanie ciała jeżeli inne zalecenie Sądowe nie zajdzie, nastąpi za pomocą stróżów i więźniów, a trunna prosta sprawiona będzie z funduszu więziennego.

Tytuł VII.

O rewizyi więzień.

ARTYKUŁ 75.

Każdy członek Komitetu może podług swego upodobania przeglądać więzienia i takie przedsiębrać badania z Officyalistami i więźniami, jakie mu się zda-

wać będą, końcem przekonania się, czyli niniejsza Instrukcya we wszystkiém jest ściśle wykonywana, tudzież czyli służba więzienna w ogólności i we wszystkich szczegółach tak co do administracyi, jako i przepisów sądowych z przyzwoitą odbywaną była dokładnością, i o tém co by Mu się zdawało godném szczególnej uwagi, Komitet zawiadomi, bez wydawania jakichkolwiek poleceń i rozkazów.

Jednakże Senator Prezydujący w Komitecie wraz z Prokuratorem Trybunału I. Instancyi zrobią w tym celu raz w miesiąc rewizyą więzienia i o rzetelności składanych przez Nadzorcę Rapportów przekonają się. Prokurator szczególniej wchodzić w to będzie, czyli Wyroki Sądowe są ściśle wykonywane.

Rewizyj takowych spisanym będzie

za każdą razą protokół i Komitetowi co miesiąc przedstawiony.

ARTYKUŁ 76.

Przy tych rewizyach, Senator widymować będzie rejestra, likwidacye i dowody, przekonywając się o rzeczywistości tych ostatnich; równie pilnując, aby wypłaty interessantom zatrzymywane niebyły.

ARTYKUŁ 77.

Prezes Trybunału I. Instancyi dla dokładniejszego sprawdzenia tabelli osób w aresztach inkwizycyjnych zostających, według obowięzujących rozporządzeń zdawać się winnéj, uczyni co miesiąc rewizyą więzienia inkwizycyjnego i czuwać będzie nad pośpiechem spraw.

Równie Sąd III. Instancyi dla przekonania się o pośpiechu sprawiedliwości karzącéj, może delegować członka z grona

swego do rewizyi więzienia inkwizycyjnego w obecności Prezesa Trybunału I. Instancyi.

ARTYKUŁ 78.

Uchybienia pomniejsze, przez stósowne przestrogi i napomnienia mocni są Wizytujący i Komitet, sami na miejscu sprostować; większe zaś, czy to z niedbalstwa, czyli z chęci zysku i pokrzywdzenia więźni w jakichkolwiek etatem objętych przedmiotach, decydować będzie Senat Rządzący na przedstawienie Komitetu, stanowiąc na winnych w miarę uznania albo kary pieniężne, albo oddalenie od funkcyi, albo nakoniec przy większych przewinieniach oddanie pod sąd.

ARTYKUŁ 79.

Komitet przy końcu każdego roku etatowego, zdaje rapport Senatowi Rządzą-

cemu o stanie więzienia, stosownie do odbytych rewizyj.

ARTYKUŁ 80.

Nadzorca obowiązanym jest koniecznie odbywać rewizye więzienia osobiście, i więźni trzy razy na dzień, to jest: rano, w wieczor i w nocy w różnych godzinach, w więzieniach zaś inkwizytoryatu, Pisarz wyręczać go w tym obowiązku może, przy których to rewizyach przestrzegać i zapewnić się powinien, aby przepisom niniejszéj instrukcyi tak względem bezpieczeństwa, jako i porządku, we wszystkich szczegółach stało się zadosyć. Między innémi zaś dostrzegać będzie, aby izby więzienne i więźnie przez właściwych strażników z przyzwoitą ostrożnością rewidowane były, a mianowicie czyli liczba więźni jest kompletna, czyli nieukryto jakiego narzę-

dzie do wyłamania się, niezrobiono zamiaru i zmowy szkodliwéj i niebezpieczeństwem grożącéj; powinni zatém obejrzeć dokładnie pościel, pryczę, okna, szpary w ścianach i podłogach gdyby jakowe się okazały; kajdany, odzież wszelką, a nawet rewidując około ciała, zajrzeć pod pachy i w usta.

Tytuł VIII.

O żywności więźniów.

ARTYKUŁ 81.

Zasadą żywienia więzień ma bydź kontrakt, po udzieleniu zdania przez Komitet między Rządem i przedsiębiorcą zawarty. W ogóle jednak żywność więźni przepisuje się w następującym sposobie:

a) Co do zdrowych:

Dla więźni więzienia inkwizycyjnego, aresztu publicznego i domu kary i popra-

wy, codziennie bez odmiany wydawać należy na jednę osobę: chleba żytnego razowego funtów dwa; do strawy, sóli półtora łóta; omasty łot jeden; która w dni postne z masła, w dni zaś zwyczajne ze słoniny składać się ma.

Odmiana strawy, jaką więzień codziennie na obiad ma dostać, przepisuje się w następującym sposobie:

W Niedzielę, grochu pół kwarty;
W Poniedziałek kapusty kwartę;
We Wtorek kartofli półtory kwarty;
We Środę grochu pół kwarty;
We Czwartek kapusty kwartę;
W Piątek kaszy gryczanéj pół kwarty;
W Sobotę kaszy jęczmiennéj pół kwarty;

oprócz tego, w każde wielkie święto, jako to: Wielkanóc, Boże narodzenie, Nowy rok i t. p. do oznaczonéj powyżéj strawy,

po ćwierci funta mięsa dodane na osobę będzie.

Co się tyczy winowajców na najcięższe więzienie wskazanych, ci nietylko że nigdy mięsa dostać niemogą, ale nadto stósownie do §. 14 Kod: Krym: C. I. jedynie co drugi dzień potrawę ciepłą lecz nie mięsną, przez resztę zaś dni chlebem i wodą żywieni bydź mają.

b) Co do chorych:

Na każdą osobę bez różnicy stopnia więzienia, wydawać należy codziennie chleba razowego funtów dwa; lub w miarę uznania Lekarza, pytlowego funt jeden i pół; soli łót jeden i pół; masła w Piątek i Sobotę po półtora łóta, w inne zaś dnie po pół łóta; mięsa codziennie wyjąwszy Piątek i Sobotę pół funta; do tego wydawana bydź ma legumina i warzywo, podług następujących na każdy dzień odmian:

W Niedzielę na śniadanie kaszy jęczmiennéj pół kwarty, na obiad kaszy gryczanéj kwaterka.

W Poniedziałek na śniadanie mąki półkwaterek, na obiad kaszy jęczmiennéj półtory kwaterki.

We Wtorek na śniadanie kaszy gryczanéj kwaterka, na obiad kartofli lub marchwi kwarta.

We Środę na śniadanie kaszy jęczmiennéj półkwaterek, na obiad mąki kwaterka.

We Czwartek na śniadanie kaszy gryczanéj kwaterka, na obiad kartofli lub marchwi kwarta.

W Piątek na śniadanie mąki półkwaterek, na obiad kaszy jęczmiennéj półtory kwaterki.

W Sobotę na śniadanie kaszy gryczanéj kwaterka, na obiad kartofli lub marchwi kwarta jedna.

ARTYKUŁ 82.

Z przepisanych w powyższym Art. żywności, sporządzone bydź mają potrawy dla zdrowych więźni, jedna na obiad; dwie dla chorych, to jest jedna na śniadanie, druga na obiad. Chleb więźniom latem o godzinie 5. zimą o godzinie 7 z rana, obiad zaś o godzinie 12 w południe wydawane bydź mają.

ARTYKUŁ 83.

Żywność ta powinna bydź z wiktuałów czystych, zdrowych, dobrze zgotowana, przyzwoicie osolona i okraszona. W razie miejscowej potrzeby legominy i jarzyny w Art. 82. przepisane, mogą bydź zmieniane, lecz tylko za wyraźnem zezwoleniem Komitetu, zawsze jednak z zachowaniem przepisanej ilości nie mniej; z zastrzeżeniem że jeden gatunek żywności dwa razy raz poraz, nie może bydź dawany.

ARTYKUŁ 84.

Lubo w Art. 82 przepisaną została żywność dla chorych, wolno będzie jednakże Lekarzowi za wiadomością Nadzorcy wyznaczyć i inne lekkie, a w tymże Art. nie objęte potrawy, jako to: kaszkę, kleik, śliwki, cielęcinę i t. p, w miarę, jak je dla zdrowia chorego uzna bydź potrzebną; zastrzega się jednak, iż na takowe pokarmy oddzielne wynagrodzenie rachowaném bydź nie może, gdyż wynagrodzenie za żywność z jej przedsiebiorcą w ogóle od osoby ugodzoném bydź winno.

ARTYKUŁ 85.

Napój dla więźniów nie może bydź inny, jak tylko woda czysta i świeża.

ARTYKUŁ 86.

Więzień wskazany na post, nie może

więcej dostać jak porcyą chleba raz na dzień w południe i wodę.

ARTYKUŁ 87.

Więźnie pod inkwizycyą zostający, ostatecznie nie osądzeni, i na areszt policyjny wskazani, mogą jeżeli zechcą utrzymywać się na własnym wikcie i w takim razie żywność Skarbowa na tychże rachowana nie będzie. Więźnie takowi nie mogą pobierać wiktu własnego i Skarbowego razem. Więźnie na poprawcze i cięźkie więzienie wskazani, koniecznie strawą Skarbową żywieni bydź muszą, i nie mogą innej dostawać żywności, jak tylko tę, która dla nich jest przepisaną.

ARTYKUŁ 88.

Za więźni pod inkwizycyą lub w areszcie policyjnym zostających którzy się na własnym wikcie utrzymują, wynagro-

dzenie za żywność likwidowaném bydź nie może.

ARTYKUŁ 89.

Nie można więźnia wyznania Mojżeszowego przymuszać do jedzenia potraw ze słoniną, i na ich żądanie masłem zamiast słoniną potrawy okraszać należy.

ARTYKUŁ 90.

Naczynia kuchenne, jak rownie do rozdawania warzywa używane, powinny bydź zawsze czysto utrzymywane, jako to miedziane kotły, w miarę potrzeby wybielane, a blaszane często szorowane, łyżki zaś drewniane, po wymyciu w suchości składane; do rozdawania porcyj, mają bydź pojedyncze miski.

ARTYKUŁ 91.

Komitet czuwać będzie nad żywieniem

więźni według zobowiązania się przedsiębiorcy.

ARTYKUŁ 92.

Przedsiebiorca żywności więźni obowiązany jest mieć stosowne wiktuałów przepisanych zapasy, żeby więźnie nigdy na chwilowy niedostatek narażeni nie byli. Na takowe zapasy będą mu dostarczone w domu więziennym pod jego zamknięciem składy, jakie lokalność więzień dostarczyć dozwoli.

Tytuł IX.

O dostarczaniu lekarstw.

ARTYKUŁ 93.

Lekarz więzienny przepisywać będzie dla chorych za swojemi receptami lekarstwa, które więzienie z jednej tylko ap-

leki brać powinno. O dostarczanie lekarstw zawarty bydź ma z Aptekarzem układ, z odstąpieniem procentu ze zwyczajnej taxy, przy końcu roku etatowego powinien Aptekarz złożyć Nadzorcy likwidacyą dostarczonych lekarstw, popartą receptami Lekarza więziennego i tak przez niego, jak i przez Nadzorcę poświadczoną. Nadzorca takową likwidacyą załączy do rocznego rachunku, po sprawdzeniu której przez Fizyka miejskiego, i superrewizyi Protomedyka miasta assygnacya przez Senat Rządzący na wypłatę z kassy nastąpi. Assygnacye następować mogą co kwartał do wypłaty.

Tytuł X.

O odzieży, obuwiu i pościeli.

ARTYKUŁ 94.

Odzież Skarbowa więźniów do cią-

głego użycia będzie oddzielna dla mężczyzn a oddzielna dla kobiet; — dla mężczyzn składa się: z kurtki sukiennej cwierć łokcia za pas zachodzącej, z rajtuzów na guziki od dołu do góry zapinanych, i z furażerki. Wszystko to ma bydź z sukna ordynaryjnego mocnego, koloru szaraczkowego i płótném konopném podszyte, z koszuli konopnej i trzewików skórzanych.

Dla kobiet odzież składa się: z kaftana czyli jupki i ze spodnicy, a to oboje ma bydź z takiego samego sukna, i tak podszyte jak przy odzieży męzkiej powiedziano. Z czepka i chustki na głowę, z płótna lnianego, koszuli konopnej i trzewików skórzanych bez korków.

Dostarczaną także będzie na każdą izbę więzienną stósowna liczba ręczników, licząc jeden ręcznik na 4ch więźni.

ARTYKUŁ 95.

Więźnie chorzy wchodząc do lazaretu więziennego odebraną mieć będą zwyczajną odzięż, a natomiast daną im będzie lazaretowa, która się składa: z szlafroka, szlafmicy, koszuli i skarpetek płóciennych, dla mężczyzn gatek długich, dla kobiet spodnicy płóciennéj i pantofli.

ARTYKUŁ 96.

Więzień dopóki pod inkwizycyą zostaje, powinien się okrywać własną odzieżą; w braku téj należy mu dadź bezpłatnie starą więzienną przynajmniéj najpotrzebniejszą, to jest: koszulę, spodnie etc. z zastrzeżeniem aby ta była ze zdrowych ludzi. Skoro zaś jest ostatecznie osądzony, należy mu odzież jego własną odebrać, w oddzielne zwinięcie związać i w depozycie dla wydania jéj więźniom w ten czas, kiedy po odsiedzeniu kary, z wię-

zienia wychodzić będzie, zachować, w miejscu zaś téj cały ubiór więzienny natychmiast kompletnie wydany mu bydź ma, wyjąwszy skazanych na areszt publiczny, którzy własnego ubioru używać mogą.

ARTYKUŁ 97.

Jeżeli więzień wychodzący z więzienia niema własnéj odzieży, a pieniądze z części przeznaczonéj z zarobków dla więźni zebrane, nie są dostateczne na sprawienie nowéj, winien mu Nadzorca dać albo starą więzienną, albo też odzież po innych więźniach zbiegłych lub zmarłych pozostałą, z zastrzeżeniem, aby była z ludzi zdrowych.

ARTYKUŁ 98.

Wszelkie effekta po więźniach przez śmierć lub ucieczkę wyszłych pozostałe, powinny bydź oddane do depozytu kry-

minalnego Trybunału I. Instancyi do dalszéj onego decyzyi.

ARTYKUŁ 99.

Pościel dla więźni obojéj płci, kosztem skarbowym utrzymywanych, bez różnicy rodzaju więzienia ma bydź następująca: dla každego siennik i wałek pod głowy płócienne, słomą lub mchem wytkane. Deka bajowa ordynaryjna, czyli koc do nakrywania. W lazaretach nadto dawane bydź mają prześcieradła konopne. Słomy na jedno natkanie siennika i wałka, liczy się funtów 20.

ARTYKUŁ 100.

Materjały na odzież, bieliznę i posłanie, dostarczane będą przez Rząd bądź za pośrednictwem licytacyi o dostawę tychże odbytéj, bądź z wyrobów samych więźniów. Z tak przysposobionych materjałów, sami

więźnie po urządzeniu robót wewnętrznych zajmować się będą robieniem odzieży i pościeli, tudzież naprawą tychże.

Tytuł XI.

O praniu bielizny i odświeżaniu pościeli.

ARTYKUŁ 101.

Koszule, chustki, czépki i ręczniki, mają bydź odmieniane i prane dla zdrowych co tydzień, dla chorych w miarę potrzeby i częściéj, sienniki i wałki dla zdrowych prać i odmieniać należy, oraz słomą napychać, co tygodni sześć, a dla chorych najmniéj co dwa tygodnie, szlafroki co dwa tygodnie, gatki zaś, spodnie, prześcieradła i szkarpetki co tydzień, deki przynajmniéj co kwartał prane bydź powinny.

Przyjmuje się za zasadę, że do prania potrzebną jest następująca ilość mydła:

Na	koszulę . . .	łutów	2.
—	gatki	—	2.
—	ręcznik . . .	—	1.
—	prześcieradło . .	—	2.
—	czépek i chustkę	—	1.
—	szlafrok.	—	2.
—	spodnicę płócienną	—	2.
—	szlafmicę i szkarpetki		1.

inna bielizna i odzież niepotrzebuje mydła i w ługu praną będzie.

ARTYKUŁ 102.

Pranie odbywać się będzie w więzieniu przez kobiety więzienne do tego przez Nadzorcę przeznaczone. Słoma lub mech, będą dostarczane za pieniądze etatem na to przeznaczone.

Tytuł XII.

Co do opału i światła.

ARTYKUŁ 103.

Przy każdorocznym etacie wskazane będą stosownie do miejscowości zasady, ile oprócz lokalów dla samych więźniów opalanych bydź ma pieców, ile lamp oświeconych i wiele świec użytych.

ARTYKUŁ 104.

Temperatura ciepła zwyczajnego dla więźni zdrowych, przeznaczą się na dwanaście stopni, dla chorych zaś w miarę uznania Lekarza.

ARTYKUŁ 105.

Ilość materyałów do opału i światła, będzie przeznaczona według potrzeby rocznym etatem.

ARTYKUŁ 106.

Opalanie pieców ma się zaczynać od połowy miesiąca Października i trwać do połowy Kwietnia, zaś oświecenie lamp będzie się zaczynać i trwać jak następuje:

w Styczniu	od god:	5	wieczór	do god:	7 rano
w Lutym	—	6	—	—	6 —
w Marcu	—	7	—	—	5 —
w Kwietniu	—	8	—	—	4 —
w Maju	—	9	—	—	3 —
w Czerwcu	—	9	—	—	3 —
w Lipcu	—	9	—	—	3 —
w Sierpniu	—	8	—	—	4 —
w Wrześniu	—	7	—	—	5 —
w Październ:	—	6	—	—	6 —
w Listopadzie	—	5	—	—	7 —
w Grudniu	—	4	—	—	8 —

W izbach więziennych światło dawaném bydź niema.

Tytuł XIII.

O robotach więziennych i zwrocie kosztów alimentacyjnych.

ARTYKUŁ 107.

W więzieniu urządzone będą fabryki i rękodzielnie, nadewszystko warsztaty proste, niewymagające wiele nakładów i zbytnich trudności w ich prowadzeniu, jako to: kamieniarstwo, bednarstwo, tłuczenie oleju, krawiectwo, szewstwo, przędzenie lnu, wełny, tkanie płócien, skubanie pierza, robienie pończóch, zgoła wszelkie roboty nienarażające na niebezpieczeństwo osób lub budowli. Rzemiosła wymagające materyałów palnych wprowadzane bydź niemogą.

ARTYKUŁ 108.

Wszelkie warsztaty i rękodzieła, wy-

jąwszy rzemiosł z ograniczeniem do własnéj więzienia potrzeby, tylko za wiadomością i zarządzeniem Komitetu zaprowadzone bydź mogą. Rękodzieła wymagające nakładu, będą nadto potrzebowały zatwierdzenia Senatu Rządzącego.

ARTYKUŁ 109.

Komitet obmyśli sposób najstósowniejszy wykonywania fabryk. Materjały do tychże dostarczane będą, albo z polecenia Rządu bezpośrednio, albo przez dostawę z strony przedsiębiorcy.

ARTYKUŁ 110.

Kobiety w więzieniach użyte będą do prania bielizny więziennej, szycia odzieży, bielenia płócien, robienia pończoch i przędzenia.

ARTYKUŁ 111.

Roboty na sztuki lub wagę, w wię-

zieniu przyjmowane będą ji żądający takowej roboty, powinien za każdym szczególnym razem udać się z żądaniem do Komitetu, który takowe z opinią Senatowi Rządzącemu przedstawi. Senat Rządzący upoważni Nadzorcę do zawarcia pismiennej umowy z zgłaszającym się, na zasadzie tejże umowy robota wykonaną będzie.

Jednakże, jeżeli roboty takowe w wartości 50 złp. nie przechodzą, Senator Prezydujący w Komitecie może upoważnić Nadzorcę do przyjęcia takowych. W każdym przypadku Nadzorca pod własną odpowiedzialnością nie jest mocen wydać ukończonej roboty, dopóki żądający takowej nie okaże kwitu z opłaconej w Kassie Głównej kwoty za jaką taż robota ugodzoną została.

ARTYKUŁ 112.

Roboty więzienne wykonywane będą

pod przewodnictwem ustanowionych do tego rękodzielników biegłych w rzemiosłach które mają bydź zaprowadzone.

Rękodzielników tych na przedstawienie Komitetu mianować będzie Senat Rządzący i według uznanej potrzeby jedni będą ciągle użyci przy więzieniu za płacę roczną, drudzy zaś na czas roboty.

ARTYKUŁ 113.

Obowiązkiem rękodzielnika jest doglądać ciągle roboty więzniów, nieumiejętnych uczyć, udzielać swoich spostrzeżeń Nadzorcy i Komitetowi względem pomnożenia i wydoskonalenia rękodzielni nakoniec udzielać zdania względnie zawrzeć się mających przez Nadzorcę kontraktów odnoszących się do rękodzielni.

ARTYKUŁ 114.

Rękodzielnik żądać będzie na piśmie

od Nadzorcy materjałów potrzebnych do rękodzielni, wpisywać dostawione sobie do właściwej książki, odrzucając artykuły złego gatunku lub niestósowne do ugody. Na oddane sobie materyały wyda kwit dozorcy. Ukończone roboty oddawać będzie Nadzorcy za jego kwitem i umieszczać w przeznaczonym na to składzie. Winien jest dawać informacją dozorcom robót o ich obowiązkach względem zatrudnienia więźni.

ARTYKUŁ 115.

Rękodzielnik lub dozorca robot, co miesiąc jeśli robota jest ciągła, w przeciwnym zaś razie po skończonej robocie, obowiązany jest zdać Komitetowi rapport według załączonego wzoru pod *D.* wyrażając w nim czas użyty do wyrobienia materjału, ilość materjału według kwitu wydanego Nadzorcy i ilość lub wagę

sztuk wyrobionych załączając kwity Nadzorcy.

ARTYKUŁ 116.

Przy każdej robocie więźni będzie jeden dozorca robot wybrany z pośrod dozorców więziennych (którzy sami jakiekolwiek rzemiosło posiadać powinni). Obowiązkiem jego będzie pilnować, aby więźnie ciągle pracowali i zachowali się stósownie do tego, co w właściwym tytule powiedzianém było. Będzie miał pod swój dozor oddane sobie przez Nadzorcę za konsygnacyą narzędzia do pewnej rękodzielni, i za takowe odpowiedzialnym będzie.

ARTYKUŁ 117.

Nadzorca zniosłszy się z rękodzielnikiem ma przeznaczać więźni do robot, mając wzgląd na ich zdolności. Wpisy-

wać będzie w Rapporta dzienne i w swój dziennik wielu więźni do jakiej roboty użytych zostało.

ARTYKUŁ 118.

Każdy więzień pracujący, ma prawo do 1/12 części zarobku dziennego. Usilna praca dzienna każdego więźnia do jakiejkolwiek bądź roboty użytego, ocenia się na gr: 18. Tantiema takowa na zasadzie rapportów dziennych, po wysiedzianéj karze więzienia wyrokiem przepisanéj, jako wsparcie na opędzenie pierwszych potrzeb życia, więźniowi udzieloną będzie. Tym końcem Nadzorca wyda uwolnionemu więźniowi świadectwo, iż za pewną liczbę dni pracy z takiéj lub takiéj rękodzielni, taka kwota pieniężna mu się należy. Po podpisaniu tego świadectwa przez Prezydującego w Komitecie, wypłata nastąpi przez Nadzorcę za kwitem pobierającego,

który jeśliby pisać nieumiał, winien położyć znaki swéj ręki w przytomności dwóch świadków;— zakwitowanie to na samém świadectwie nastąpi.

ARTYKUŁ 119.

Więzień ma tylko prawo do tantiemy za dobre sprawowanie się i pilną pracę; jeśliby więc tak się niesprawował, Nadzorca w świadectwie wydaném uwolnionému, uczyni o tém wzmiankę i w ówczas Prezydujący w Komitecie przy podpisaniu świadectwa, zmniejszy przypadającą tantiemę stósownie do okoliczności, i tak zmniejszona summa dopiero przez Nadzorcę wypłaconą zostanie.

ARTYKUŁ 120.

Gdyby więzień na tak krótką karę więzienia był wskazany, iż tantiema jemu przypadająca, więcéjby nad trzy złote nie

czyniła, Nadzorca może w świadectwie podwyższyć takową do sześciu złp. mając wzgląd na sprawowanie się uwolnionego, na odległość miejsca do którego się ma udać, i sposób jego zarobkowy. Prezydujący podpisując takowe świadectwo może przedstawić Senatowi Rządzącemu uwagę który postanowi ilość takowego podwyższenia, zastosowanego do usposobienia i rzemiosła więznia.

ARTYKUŁ 121.

Część zarobku więźniom przypadająca nigdy za koszta utrzymania w więzieniu inkwizycyjném zatrzymywaną bydź nie może.

ARTYKUŁ 122.

Więzień przez ucieczkę traci przypadającą mu dotąd tantiemę. Takowa równie jak i na przypadek śmierci więźnia Skarbowi przypada.

ARTYKUŁ 123.

Gdy zaprowadzenie tantiemy ma na celu zachęcenie więźniów do pracy, przeto będzie obowiązkiem Nadzorcy o tém dobrodziejstwie zawiadomić więźnie i skutki z przywiązania do pracy wynikające okazać.

Nadto winien im przedstawić, iż dobre ich sprawowanie się, może im jedynie otworzyć prawo do łaski Senatu Rządzącego pod względem złagodzenia kary lub całkowitego uwolnienia.

Wolno jest Komitetowi wstawić się za więźniem dobrze sprawującym się i pracowitym do Senatu Rządzącego, końcem darowania mu w drodze łaski reszty kary, lub złagodzenia bądź przez skrócenie czasu jéj trwania, bądź przez przeniesienie z więzienia ciężkiego do więzienia prostego.

ARTYKUŁ 124.

Więźnie wskazani na więzienie ciężkie, nigdy przy robotach niepowinni razem bydź złączeni z więźniami wskazanémi na więzienie proste lub areszt policyjny.

ARTYKUŁ 125.

Więzień umiejący jaki kunszt lub rzemiosło, którém się sam w swéj izbie zająć może, ma prawo żądać, aby jedynie tylko do tegóż użytym został. Wyroby jego równie jak innych więźni w składzie kryminalnym umieszczane będą.

ARTYKUŁ 126.

Wyroby więźniów w składzie złożone według cen przez Rząd na przedstawienie Komitetu postanowionych, żądającym pozbywane bydź mogą.

ARTYKUŁ 127.

Wszystkie roboty więzienne wpisywane będą do księgi składowej według wzoru *E.* z wyrażeniem ich ceny i biorącego

ARTYKUŁ 128.

Skoro roboty wewnątrz więzienia zaprowadzone zostaną, żaden z więźniów na robotę publiczną nie będzie mógł być wysyłany. Dopóki jednak to nie nastąpi, ci tylko więźniowie do robót publicznych używani bydź mają, którzy na takowe wyrokiem sądowym wskazani zostaną.

ARTYKUŁ 129.

Następnie po nowem urządzeniu, do robot lub posług prywatnych za obrębem więzienia, więźniów posełać nie wolno.

ARTYKUŁ 130.

Pod inkwizycyą zostający do posługi

i prac po za obrębem izby zatrzymania używani nie będą, z osądzonych zaś na areszt policyjny ci tylko użyci bydź mogą, którzy na areszt dłuższy niż na dwutygodniowy są wskazani, i w tym areszcie własnym kosztem utrzymać się nie są w stanie.

ARTYKUŁ 131.

Do wynagrodzenia Skarbowi kosztów alimentacyjnych, obowiązani są tylko ci więźnie, którzy pod inkwizycyą lub w areszcie policyjnym zostają i są w stanie zapłacenia tychże kosztów; lecz skoro więzień ostatecznie na więzienie proste, ciężkie lub najcięższe jest osądzony, od tej saamej chwili chociażby posiadał dostateczny fundusz, przechodzi na koszt Skarbowy bez wynagrodzenia. Cena takowa zwrotu ustanawia się raz na zawsze, od tych, którzy na wikcie skarbo-

wym zostawali po gr. 24, a od utrzymujących się na własnym wikcie po gr. 8 dziennie. Sąd przy wydaniu Wyroku policzy i obrachuje dni wysiedziane w więzieniu inkwizycyjném i w tym celu przy ukończeniu sprawy Nadzorca obowiązany jest zdać Trybunałowi rapport czy obwiniony kosztem własnym, czy kosztem skarbowym był utrzymywany. Co do osądzonych na areszt policyjny, Podsędek zwrot kosztów zaraz przy wyroku obliczy. Wpływ takich zwrotów następować będzie wprost do Kassy Sądowej i zależy od exekucyi Sądowej. Gdyby się więzień od pierwszego Wyroku odwołał natenczas Nadzorca przy nastąpieniu ostatecznego Wyroku, winien zawiadomić właściwy Sąd, ile dni od tamtej datty, aż do ostatecznego Wyroku więzień był utrzymywany, aby następnie kontrolla

kassowa przybywającą należytość do wyexekwowania dopisać mogła. Kontrolla Kassy niepotrzebuje bydź zawiadomioną o zwrocie kosztów od takich więźniów których Sąd w Wyrokach swoich za zostających w stanie ubóstwa uzna.

Tytuł XIV.

O odprawie więźniów po wysiedzianej karze.

ARTYKUŁ 132.

Więzień po wysiedzianej karze lub uwolnieniu z pod inkwizycyi, ma bydź odprowadzony do Dyrekcyi Policyi, która w 24ch godzinach względem niego postanowi, i jeśli będzie tego potrzeba, pod baczne oko zwierzchności miejscowej oda. Względem wskazanych na wyszuppasowanie, Dyrekcya Policyi takowe zarządzi.

ARTYKUŁ 133.

Po zaprowadzeniu robot wewnętrznych w więzieniu, uwolnieni z więzienia na pierwsze potrzeby życia pobierać będą część (tantiemę) przeznaczoną im w tytule XIII Art. 113 niniejszej Instrukcyi, z zarobków więziennych na zaświadczenie Komitetu. Nim jednak roboty wewnętrzne zaprowadzone zostaną, udzielanie wsparcia według zasad dotąd przyjętych następować powinno.

Tytuł XV.

O Rachunkowości więzienia.

ARTYKUŁ 134.

Główną podstawą do rachunkowości i do całej manipulacyi kassowej jest Etat. Takowy projektowany będzie każdorocznie

przez Nadzorcę, a przez komitet zaopiniowany do zatwierdzenia Senatowi Rządzącemu, wraz z protokółém objaśniającym różnice względnie poprzedniczego Etatu zachodzące, podanym będzie, Termin podania projektu do podania oznacza się nay-później na dzień 1 Czerwca.

ARTYKUŁ 135.

W Etatach wypisywane bydź powinny nayprzód główniéysze zasady Administracyi więzienia, stósownie do lokalnéj potrzeby, to jest: ile się należy deputatu dla Officjalistów i dla odwachu i wiele lamp, tudzież latarni oświecanych bydź ma, nakoniec czyli i jakie warsztaty, tudzież podług jakich pryncipiów w ciągu roku prowadzone bydź mają. Potém dopiero właściwe rozdziały etatu zaczynać się będą, to jest: przychód obejmować będzie same tylko zarobki więźniów. Roz-

chód zaś wszelkie tytuły kosztów utrzymywania więźniów i więzienia, jako to:

1. Żywność więźniów.

2. Odzież i obuwie.

3. Opał i światło z podziałem oddzielnie na więźni, a oddzielnie na deputat.

4. Pranie i posłanie.

5: Lekarstwa.

6. Pensje Officjalistów.

7. Sprawienie inwentarza.

8. Reparacje i budowle gmachu.

9. Ciężary do domu przywiązane, to jest podatki, opłata kominiarza i czyszczenie kloak.

10. Materjały piśmienne.

11. Potoczne wydatki na utrzymanie porządku domowego, odświeżanie sprzętów, czyszczenie i bielenie mieszkań, kadzidło, drobne reparacje, wydatki kościelne i t. p.

12. Extraordynarja to jest: wsparcie

dla wychodzących więźni, okucie więźni, pochowanie zmarłych więźni i koszta exekucyi delikwentów.

Wysokość summ szczegółowych Tytułów przez frakcyą trzechletnią pobieranych dochodów i dokonanych wydatków w miarę istotnego uznania Komitetu projektowaną zostanie.

ARTYKUŁ 136.

Takowy Etat jest tylko zasadą do pobierania dochodów i czynienia wydatków, ale nie jest nieodstępnym ograniczeniem, ażeby koniecznie tyle, a nie więcej wpłynęło lub wydano, ile w ogólności Etat wskazuje, potrzeba bowiem mniejszego lub większego wydatku, przez samę tylko liczbę więźni wskazaną bydź może; a zatem jak skoro tylko liczba utrzymanych więźni dostatecznie udowodnioną będzie, i jak skoro szczególne zasady do

utrzymywania wskazane przestąpione nie zostaną; tém samém przychody lub wydatki, choćby z zakreśleniem Etatowém w ogóle niezgodne, nie potrzebując dalszej aprobacyi, i jako upoważnione przyjęte będą. Na zastąpienie zaś takowych wydatków przy szczególnych Etatach będzie fundusz ogólny rozerwowy corocznie wskązany.

ARTYKUŁ 137.

Po wyrachowaniu przez Bióro rachuby, na zasadzie nadesłanych przez Komitet rapportów dziennych Nadzorcy, należytości za żywienie więźni przez upłyniony miesiąc Senat Rządzący zaassygnuje z kassy dla przedsiębiorcy żywności wypadającą kwotę, która temuż za kwitem wydaną będzie.

ARTYKUŁ 138.

Co do rachunków z innych potrzeb więziennych etatem przeznaczonych, Nad-

zorca takowe zdawać będzie przy zamknięciu roku etatowego. Na pensje Officjalistów, sprawienie narzędzi i inne wydatki więzienia, pobierać będzie Nadzorca w stósunku do etatu opłatę na te tytuły w miesięcznych ratach. Dostawa opału, światła i t. p. etatem przeznaczona, w przyzwoitym czasie następować winna.

ARTYKUŁ 139.

Rachunek roczny Nadzorcy nie tylko z samych wydatków składać się winien, ale nadto obejmować ma spis wszelkich robót wewnątrz więzienia uskutecznionych z wyszczególnieniem przedmiotu, liczby sztuk, miary lub wagi, robót za kontraktem i zapłatą wykończonych; koszta żywności z odróżnieniem każdego miesiąca, według assygnacyj dla przedsiębiorcy wydanych i wypłaty tantjemy więźniom uwolnionym.

ARTYKUŁ 140.

Różne tytuły wydatków w rachunku zamieszczonych, usprawiedliwione bydź mają następującémi dowodami:

a) Należytość za żywność rapportami dziennemi, assygnacjami i rapportami Przedsiębiorcy, zaś należytość na pranie samémi rapportami dziennémi udowodnioną bydź winna.

b) Na opał i światło w więzieniach, kuchni, pralni, tudzież na opał i światło deputatowe i odwachu, na materjały piśmienne i potoczne wydatki, niepotrzeba innego dowodu jak tylko kwitu Nadzorcy, który w stósunku do etatu, opłatę na te tytuły w miesięcznych ratach, *salvo calculo* pobiérać ma prawo.

c) Na należytość za lekarstwa, likwidacja Aptekarza poparta receptami wraz z jego kwitem dołączona bydź ma.

d) Pensje Officjalistów, kwitami percipientów udowodnione bydź mają.

e) Na sprawienie utensyliów wydatki udowodnione bydź powinny rachunkiem rzemieślnika, kwitem tegóż i poświadczeniem Nadzorcy, iż sprzęt sprawiony zapisanym został do inwentarza z odwołaniem się do pozycyi. Stanowi się iż na przedmioty których wartość przenosi złp: 100 przed sprawieniem onych approbacja Senatu Rządzącego uzyskaną bydź musi i ta do likwidacyi dołączona bydź winna.

f) Budowle i reparacje większe około gmachu, mają bydź udowodnione opiniją Komitetu Budownictwa Ekonomicznego, kontraktem, anszlagiem, protokółem odbiorczym, aprobacją Senatu Rządzącego i kwitem percipienta: mniejsze zaś do włącznie złp: 100 jeżeli tylko ta sum-

ma nieprzechodzi etatu, kwitem rzemieślnika i stwierdzeniem jego przez Komitet, tak że reparacja potrzebną była, jako téż że istotnie dopełnioną została, udowodnione bydź powinny. Reparacje te Ekonomija uskuteczniać będzie.

g) Ciężary do domu przywiązane, jako to: podatki kwitami kassowémi, zaś należytości za wycieranie kominów kwitami kominiarza udowodnione bydź mają.

h) Na sprawioną odzież, pościel i wyroby więzienne, potrzebne są dowody: kwity rękodzielnika lub dozorcy robót z odebranych materjałów, kwity Nadzorcy z odebranych wyrobów i protokóły rewizyj Komitetu.

i) Wypłaty tantjemy więźniom przy ich odprawie, udowodnione bydź powinny świadectwem Nadzorcy podpisaném przez Prezydującego w Komitecie i zakwito-

waniem odbierającego pieniądze na témże świadectwie położoném.

k) Przychód z wyrobów więziennych, udowodniony będzie protokółami rewizyj i księgą wyrobów.

l) Extraordynarja usprawiedliwione bydź winny jak następuje: okucie więźniów rachunkiem kowala przez Prezydującego w Komitecie w czasie rewizyj poświadczonym i jego kwitem, na pochowanie zmarłych kwit Nadzorcy podobnież poświadczony. Nadmienia się iż z kowalem stała ugoda o okucie zawartą bydź powinna. Nakoniec koszta exekucyj delinkwentów, approbacją Komitetu, szczególnym rachunkiem i kwitami percypientów udowodnione bydź mają.

ARTYKUŁ 141.

Nadzorca rachunek roczny Komitetowi

składać powinien, który po domieszczeniu na nim zdania swego, przeszle takowy Senatowi Rządzącemu.

ARTYKUŁ 142.

Obowiązany jest nadto Nadzorca składać Komitetowi z końcem każdego roku inwentarz utensyljów podług załączonego wzoru T. który takowy sprawdziwszy, dołączy do rachunku formularzy.

ARTYKUŁ 143.

Wykonanie niniejszéj instrukcyi, niemniéj dopilnowanie ażeby objęte nią przepisy dopełnionémi były, Władzom Publicznym krajowym tak Sądowym jako téż Administracyjnym w czém do któréj należy, a szczególniéj Wydziałowi Spraw Wewnętrznych i Policyi w Senacie Rządzącym, polecamy.

Działo się na posiedzeniu Naszém w sali obrad Senatu w Krakowie dnia ośmnastego Czerwca, tysiącznego ośmsetnego trzydziestego czwartego roku.

Prezes Senatu

WIELOGŁOWSKI.

Za Sekr: Jlnego

Maiewski.

Nowakowski Sekr: Exp: Sen:

(M. P.)

A.

Ner po-rządkowy	Imiona i Nazwiska	Dzień przystawienia i przez kogo przystawiony	Miejsce urodzenia			wiek życia	Religja	Stan	Rzemiosło	Który raz znajduje się w aresztach	Sprawowania się	Nro izby
			Województwo lub Gubernja	Powiat lub obwód	Miasto lub wieś							

Opisanie osoby oraz inne znaki	Osądzony					Chłosty	Czyli ich odebrał lub dla czego nie	Czas wychodu	Uwagi.
	którego dnia	na wiele	za co	za jakiém obostrzeniem	kiedy kończy karę				

B.

Dzień miesiąc i rok	Podług wczorajszego rapportu pozostało			Przybyło	Ubyło			Dziś pozostaje				Uwagi
					Z osądzonych użyto do roboty skarbowéj		Zostaje na fundusz utrzymania więzień	Inkwizytów		Osądzonych	Razem	
	Inkwizytów	Osądzonych	Razem		po 8 gr: od osoby	po 12 gr: od osoby		utrzymujących się własnym kosztem	na utrzymaniu skarbow:			

C.

Było utrzymywanych osób w dniu

R. 18 Miesiąc	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	Razem
Mężczyzn																																
Kobiet																																
Więźnie powyżsi są: Razem																																
a) Wskazani na więzienie ciężkie																																
b) detto detto poprawcze w stopniu Iszym																																
c) detto detto areszt policyjny . .																																
d) Zostają w inkwizycyi, lub ostatecznie nieosądzeni .																																
Ludność powyższa składa się: Razem jak wyżej																																
z Chrześcian																																
z Żydów																																
Z tych zaś: Razem jak wyżej																																
a) Utrzymywanych jest na koszcie skarbowym . .																																
b) Z pomiędzy więźni aresztu policyjnego i inkwizycyjnego, utrzymuje się własnym kosztem . .																																
Ludność powyższa użytą została: Razem jak wyżej																																
a) Niezatrudnionych } zdrowych																																
chorych																																
b) Do posługi domowéj																																
c) Do Warsztatów }																																

Nadzorca . Przedsiębiorca żywności

Rzetelność niniejszéj kontrolli stanu ludności, jéj użycia, wyszczególnienia rodzajów, więzienia i wykazanéj liczby utrzymujących się własnym kosztem więźni poświadcza. — Kraków d. 18

Senator Prezydujący w Komitecie

D.

Dzień miesiąc i rok	Materjał do rękodzielni odstawiony z wyrażeniem liczby sztuk, wagi lub miary	Artykuły dobrego gatunku przyjęte	Artykuły złego gatunku odrzucone	W jakim czasie materjały wyrobiono	Którego dnia odstawa wyrobu nastąpiła	Wymienienie wyrobu do składu odstawionego z wyrażeniem liczby sztuk, wagi lub miary	Ner kwitu Nadzorcy

Nro 2736 *D. G. S.*

MY PREZES
i Senatorowie

WOLNEGO NIEPODLEGŁEGO I ŚCIŚLE NEUTRALNEGO

MIASTA KRAKOWA I J. OKRĘGU.

Uznawszy za potrzebne nadać większe rozwinięcie Statutowi z dnia 13. Lipca r. 1827, Dyrekcyą Policyi organizującemu i zastosować toż do dzisiejszej Reorganizacyi Władz Krajowych w skutku nastąpionej poprawy Ustawy Konstytucyjnej zaprowadzonych, a nadto z zbiorem licznych Rozporządzeń styczność z Policyą mających, pouczyć Urzędników o Ich obowiązkach i wskazać Im w razie uchy-

1

bienia ciążącą na nich odpowiedzialność, stanowiemy co następuje:

Rozdział I.

O Dyrekcyi Policyi.

ARTYKUŁ 1.

Ustanowiona Rozporządzeniem Senatu z dnia i daty na wstępie cytowanym, Dyrekcya Policyi utrzymuje się nadal w całéj swéj mocy i rozciągłości; Naczelnikiem Jej będzie Dyrektor Policyi od Senatu mianowany.

ARTYKUŁ 2.

Dyrekcya ta stoi pod Władzą Senatu jako Rządu a pod bezpośrednią Wydziału Spraw Wewnętrznych i Policyi i we wszystkich przedmiotach Administracyjnych Jemu ulega.

ARTYKUŁ 3.

Władza Dyrekcyi Policyi rozciąga się tylko na Miasto i Jego przedmieścia, przechodzi ona nawet te granice na Kray czyli Okrąg, ale tylko w przemiotach Art: 10. Instrukcyi dla Wóytow Gmin Wiejskich przepisanej w tém, że Ci winni ulegać wszelkim Jej rozkazom przy śledzeniu i chwytaniu włoczęgów, osób o zbrodnie podejrzanych, przychodniów z zagranicy kraju żadnym passportem lub świadectwem przesiedlenia dozwalającym, nieopatrzonych, donosić o wszystkich wypadkach, zamieszaniem porządku towarzyskiego, zamachem na wolność osobistą lub mienie przywatnego zagrażających, słowem dopełniać wszystkiego, coby w związku z ogólnem bezpieczeństwem bydź mogło.

ARTYKUŁ 4.

Dyrekcya Policyi mocną będzie wchodzić w korrespondencyą bezpośrednią z Władzami Policyjnemi i Karzącemi Sądowemi Państw Ościennych, ale tylko w przypadkach tyczących się ścigania zbrodniarzy, zbiegów woyskowych, ostrzegania o szkodliwych osobach z kraju tutejszego w obce chroniących się, i nawzajem przyjmowania podobnych odezw i ich skutkowania przez ogłaszanie listów gończych, ujmowanie wskazanych osób i tych do dalszej decyzyi w areszcie zatrzymanie, z tym jednak dołączonym tutaj warunkiem, że w przypadku zaaresztowania jakiegokolwiek cudzoziemca

ARTYKUŁ 5.

Tenże winien bydź przedstawionym Senatowi Rządzącemu z dołączeniem wy-

wodu słownego, obejmującego imie i nazwisko przyaresztowanego, jego rysopis, wezwanie Władzy zagraniczney czyn za który jest poszukiwany wskazujące i na koniec jego zeznania.

ARTYKUŁ 6.

Nikt z Urzędników podwładnych Dyrekcyi, nie może odmawiać posłuszeństwa rozkazom czy to na piśmie czy ustnie dla pośpiechu przez Dyrektora jako Jej Naczelnika wydanym. Tam jednak gdzie idzie o przyaresztowanie osoby (wyjąwszy na gorącym uczynku uchwyconej, lub też włoczęgów po szynkach, domach zajezdnych, i publicznych kobiet ukrywających się) przejrzenie domu prywatnego, zabranie własnych osoby obwinionej papierów, rozkaz winien bydź wydany U-

rzędnikowi zawsze piśmiennie, polecenie wyższej Władzy, lub żądanie zagranicznej powołujący, z wskazaniem zarazem środków, które ku wykonaniu posłużyć mogą, a od których do słownego tłomaczenia ani celem złagodzenia, ani w sposobie zaostrzenia Urzędnikowi wykonawczemu odstąpić nie wolno, pod odpowiedzialnością stósownie do ważności przedmiotu zastosować się mającą. Odpowiedzialność ta równie dosięgnie Urzędnika któryby wprzód rozkazu tego Wójtowi Gminy lub w razie Jego niebytności Osobie do zastępstwa Jego wyznaczonej nie okazał i Jej do wspólnego działania nie wezwał.

ARTYKUŁ 7.

Odpowiedzialność w mowie będąca, nie na samych tylko napomnieniach ograni-

czać się może, ale nadto wymierzoną bydź winna w karach pieniężnych, które aby z pensyi przekraczającego ściągnionemi bydź mogły, Dyrektor Policyi przy podpisaniu listy płacy w rubryce oszczędności, kwoty wymierzonej kary umieścić powinien, aby zaraz na korzyść Skarbu przy wypłacie pensyi w Kassie Publicznej pozostała. Kara ta może bydź nawet do suspensy w Urzędzie i pensyi zastósowaną a nawet do kassacyi, ale w takowym wypadku Dyrektor Policyi przed upłynieniem 24 godzin Wydziałowi Spraw Wewnętrznych i Policyi w Senacie rapport swój z wykazaniem przekroceń Urzędnika suspendowanego złożyć jest obowiązanym.

ARTYKUŁ 8.

Kary pieniężne mają mejsce równie w przypadku spóźnienia w przybyciu na

służbę w godzinach przeznaczonych, nieprzyzwoitego sprawowania się, trudnienia się przedmiotami z służbą niezgodnemi, lub nakoniec za każdy postępek wsteczny obowiązkom Urzędnika, z którymi co do wymiaru wedle osnowy Art. 7. postąpioném bydź powinno, a czyn zapisany ręką Dyrektora w księdze oddzielnej postępowań Urzędników, która posłuży za podstawę podawać się zwykle winnéy co rok Senatowi listy konduit Urzędników Policyjnych.

ARTYKUŁ 9.

Powoływanie Stron, Obywateli lub Mieszkańców czy to stale w kraju osiedlonych, czy chwilowo przybyłych, w razie zasiagnienia od nich wiadomości Policyi potrzebnych, lub celem ukarania

przekroczeń Im doniesionych, odbywać się będzie zawsze na piśmie, czyli celem pośpiechu w działaniu na drukach na to przygotowanych obejmujących krótkie rzeczy wyrażenie.

Rozdział II.

Skład Dyrekcyi:

ARTYKUŁ 10.

Dyrekcya Policyi składa się:

z Dyrektora Policyi,

2. Kommissarzów

3. Adjunktów a mianowicie dwóch do Oddziału Sądowego należących, a jednego Administracyjnego.

1. Sekretarza.

1. Archiwisty razem Expedytora.

1. Dziennikarza.

1. Kassyera i razem Nadzorcę magazynu effektów osobom podejrzanym odebranych.
2. Kancellistów.
1. Dozorcy aresztów i razem Murgrabiego Domu Policyi.
1. Posługacza czyli Stróża.

Służbę zaś zewnętrzną pod Jej rozkazami sprawować będą:

6. Rewizorów Policyi.
2. Podrewizorów wyznania Mojżeszowego.
15. Strożów nocnych
4. Spricmajstrów.
2. Trębaczów na wieży straż ogniową odbywających.
1. Wykonawcy sprawiedliwości.

ARTYKUŁ 11.

Przydzielonymi są do Bióra Policyi.

1. Kommissarz Targowy z Adjunktem.
1. Pisarz Kantoru służących.

W bliższych zaś stósunkach wedle zasad poniżej wskazać się mających zostaje Dyrekcya.

ARTYKUŁ 12.

Z Trybunałem I. Instancyi jako Władzą do rozpoznawania większej wagi występków i wymierzania na nich kar ustanowioną, tudzież Podsędkami, Kommendantem Milicyi i Zandarmeryi, Ekonomem Miasta, Inspektorem Pociągów, Inspektorem więzień karnych i poprawczych, Inspektorem Domu Zarobkowego czyli Domem Poprawy moralnej.

Rozdział III.

Służba Wewnętrzna i Zewnętrzna.

ARTYKUŁ 13.

Działania Policyi podzielają się na służbę *Wewnętrzną i Zewnętrzną*, z tąd

wynika zarys każdej z tych części obowiązków i środków ku dopełnieniu służby. Mówiąc najprzód o służbie wewnętrznej, ta podziela się na dwa różne acz razem z sobą pracujące składy, a to pod względem przedmiotów przez nią obrabianych to jest *Administracyjny i Sądowy.*

ARTYKUŁ 14.

Oddział Sądowy do którego oprócz Dyrektora dwóch Adjunktów do rodzaju służby tej ukwalifikowanych należy, trudnić się obowiązany ustanawianiem Istoty czynu i wyprowadzeniem pierwszej Inkwizycyi we wszelkich kryminalnych, poprawczych i policyjnych sprawach, czy to pod rozpoznanie Trybunału czy pod rozpoznanie Sądów Podsędkowskich podpadających.

ARTYKUŁ 15.

Adjunkt indagujący sporządzony przez siebie protokół Indagacyi winien będzie przynieść na sessyą kollegialną, składającą się z Dyrektora i z 2ch Adjunktów Wydziału Sądowego, z których jeden oprócz księgi wyroków w Art. 18 wzmiankowanych, utrzymywać będzie Księgę decyzyj, w drodze ocenienia właściwości Sądów do których postępek popełniony należy, zapadłych.

ARTYKUŁ 16.

Tak przygotowany protokół będzie roztrząsany na Sessyi tej jednomyślnością lub większością głosów, i skład kollegialnie orzecze, do którego z tych dwóch Sądów czy Podsędkowskiego czy Trybunału I. Instancyi dalsze dochodzenie

czynu w miarę rodzaju występku należeć będzie. —

ARTYKUŁ 17.

Decyzya zapadła wciągniętą zostanie w księgę w art. 15 wzmiankowaną z wyszczególnieniem powodów i zanotowaniem zdań oddzielnych, a następnie expedycya z niego uformowana wraz z przyaresztowanym i aktami, Sądowi właściwemu do dalszego postępowania odesłaną.

ARTYKUŁ 18.

W wykroczeniach zaś Sądowo-Policyjnych które wedle Ustaw obowiązujących rozpoznaniu Sądów nieulegają, lecz wyłącznie pod Jurysdykcyą Dyrekcyi Policyi, tak co do zainstruowania sprawy jak i co do zawyrokowania należą, zapadły naradzenia się kollegialnego wyrok

w oddzielną księgę Wyroków wciągniętym i za rozkazem Dyrektora Policyi wykonanym zostanie, wyjąwszy:

ARTYKUŁ 19.

Gdyby Strona na wyroku tym nie poprzestała, i wdrodze rekursu do Wydziału Spraw Wewnętrznych i Policyi odwołać się chciała, o co po odczytaniu wyroku zapytana, jeżeli oświadczy że poprzestaje na wyroku, wyrok wykonany bydź ma, jeżeli przeciwnie exekucya wyroku wstrzymana, a Akta całe z stósownym Rapportem Wydziałowi Spraw Wewnętrznych i Policyi odesłane zostaną. W obydwóch zaś przypadkach na Akcie Indagacyjnym oświadczenie strony zapisaném i przez stronę podpisanem bydź powinno.

ARTYKUŁ 20.

Przesłanie Akt ma równie mieć miejsce gdyby jeden z zasiadających, nierównego z większością zdania będący, tego żądał, i votum swe na Akcie zapisał.

ARTYKUŁ 21.

Dyrekcya Policyi winna będzie co kwartał posyłać wykazy spraw policyjnych do decyzyi Jej należących Wydziałowi Spraw Wewnętrznych i Policyi. Co do spraw zaś Sądowych Sądowi III. Instancyi z rozróżnieniem jakie sprawy Podsędkom a jakie Trybunałowi Cywilnemu I. Instancyi odesłane zostały, aby Władze te biegu Ich dalszego dopilnować były w stanie dla czego

ARTYKUŁ 22.

Księga decyzyj i księga Wyroków wedle Art. 15. i 18. utrzymywane, będą

służyć za podstawę historycznego rapportu z końcem każdego roku złożyć się maiącego Senatowi Rządzącemu o ilości występków, powodach ich szerzenia się co jaśniey w artykule o obowiązkach Dyrektora jest wskazaném.

Oddział Dozorczo-Administracyjny, składać się będzie:

z 2. Kommissarzy i 1. Adjunkta pod sterem Dyrektora zostających.

Obowiązkiem jego będzie:

Wewnątrz Bióra wyrabianie wszelkich przedmiotów tyczących się Policyi Administracyjnej i porządkowej jako też Lekarskiej.

Zewnątrz utrzymanie inspekcyi na schadzkach i publicznych widowiskach,

jak to obszerniej pod oddziałem służby zewnętrzej przepisano jest.

ARTYKUŁ 23.

Do tego oddziału należeć będzie nadzor nad utrzymywaniem ksiąg ludności i protokołów meldunkowych.

ARTYKUŁ 24.

Czuwanie nad Kantorem służących i wyrobników wedle postanowienia Senatu z dnia 25 Kwietnia 1822 r. nad sprawowaniem się stręczycieli i stręczycielek dopóki ci utrzymanemi będą i nad moralnością służących i wyrobników.
Doniego także należy.

ARTYKUŁ 25.

Nadzor bliższy nad domami szynkowemi zajezdnemi, oberżami, billardami,

kaffenhauzami, cukierniami, domami publicznych kobiet, a to w sposobie poniżej pod tytułem służby zewnętrznej opisanych, Jego jeszcze obowiązkiem będzie.

ARTYKUŁ 26.

Dozorować przepisów porządku ogniowego, rewizya narzędzi i ich naprawa, utrzymanie w karności Sprycmajstrów, stróżów nocnych, trębaczów wieżowych, Mistrza sprawiedliwości i jego czeladzi.

ARTYKUŁ 27.

Dozorowanie tax na pierwsze potrzeby życia ustanowionych, wedle zasad poniżej opisanych, czuwanie nad ich dobrocią wagą i stanem do użycia bez szkodzenia zdrowiu Konsumentów, dla czego;

ARTYKUŁ 28.

Pilnować równie powinien Kommissarza Targowego aby ceny surowych przedmiotów za podstawę przerobów służące, były rzetelne i na pewnej wiadomości oparte.

ARTYKUŁ 29.

Dozoruje rzemieślników i czeladź rzemieślniczą, aby pierwsi umów z Stronami zawartych w czasie oznaczonym dopełniali; czeladzi zaś aby ta samowolnie od majstrów nieodchodziła, ani czasu nieużytecznie na biesiadach po szynkach nietrawiła.

ARTYKUŁ 30.

Czuwa nad porządkiem, czystością miasta, bezpieczeństwem Osób I ich majątków, a to tak wedle ogólnych poniżej jak i szczególnych Rozporządzeniami Senatu obję

tych przepisów, do czego ma w pomoc Rewizorów Policyi i straż policyjną.

ARTYKUŁ 31.

Zgoła wykonywa rozkazy Dyrektora przez Osoby do składu tego oddziału należące lub onemuż podległe; to wszystko co się odnosi do służby Policyjno-Administracyjnej, stósować się w tej mierze ma do Rozporządzeń wydanych lub na przyszłość przez Senat Rządzący wydanemi bydź mogących.

Rozdział IV.

O szczególnych obowiązkach Urzędników służbą wewnętrzną zajętych.

Pomimo obowiązków ogólnych każdego Urzędnika które Mu w protokóle in-

stallacyjnym wskazanemi bydź powinny, są jeszsze szczególne do urzędu piastowanego wyłącznie należące, a te mu powinny bydź zawsze obecne, niemi się przejąć postara, aby godnie powołaniu swemu odpowiedział.

ARTYKUŁ 32.

Dyrektor jako Naczelnik Władzy i tęż prowadzący, odpowiedzialnym jest nie tylko za czynności swoje, ale za czynności nawet swych podwładnych, za porządny bieg służby publicznej za wykonanie praw i przepisów, dla tego

ARTYKUŁ 33.

Ma prawo napominania, karania a nawet w razie potrzeby do suspensy i dymisyi przedstawienia, a to wedle zasad Rozporządzenia Senatu z dnia 25 Stycznia

1817 r. do L. 276 i Art. III. Statutu Organicznego Dyrekcyi Policyi z dnia 13. Lipca 1827. r.

ARTYKUŁ 34.

Żadne rezolucye, żadne rozkazy nie mogą wychodzić z Dyrekcyi Policyi, któreby niebyły wprzód Jemu przedstawione i nawzajem w mundach przez Niego podpisane, które wyjąwszy szczególne wypadki Sekretarz kontrasygnuje.

ARTYKUŁ 35.

Nikt aresztowanym bydź nie może bez Jego rozkazu, wyjąwszy Osoby przez patrolujące kommendy w nocy przytrzymane lub też na gorącym uczynku popełnionego występku uchwycone, z tąd wynika.

ARTYKUŁ 36.

Że Dyrektor jest odpowiedzialnym za przyaresztowanie Osoby niewinnej, naruszenie wolności osobistej, jeżeliby to z roskazu Jego nastąpiło, a co więcej jakiegokolwiek bądź rodzaju słówne obrazy; dla tego:

ARTYKUŁ 37.

Dyrektor w moment przybycia do bioura rozkaże sobie przystawić Osoby w nocy przytrzymane lub też na gorącym uczynku uchwycone, zapyta o powody ich przytrzymania Rewizora służbę czyniącego z przyzwoitą łagodnością i spokojną powolnością wysłucha ich tłómaczenia, a na wypadek nieznalezienia poszlaku winy, natychmiast uwolnić każe, w razie zaś domniemanych poszlaków, poleci Adjunktowi właściwego oddziału aby

z przyaresztowanym zrobił krótki summaryczny wywód i takowy w moment zawiązania sessyi kollegialnej wniósł pod rozpoznanie i orzeczenie, która postanowi czyli aresztowany ma bydź w aresztach przytrzymanym, i dalsze dochodzenie i oddanie w ręce sprawiedliwości przedsięwziętém, lub też na wolność puszczonym. —

ARTYKUŁ 38.

Dyrektor czuwa nad całością Kassy policyjney, do niej wydaje rozkazy tak względem przyjęcia kar zasądzonych jako też do depozytu przedmiotów przy osobach podejrzanych znalezionych, czy to w pieniądzach czy w effektach; rewiduje też Kassy co miesiąc, podpisuje dzienniki przychodu, rozchodów i depozytów, i strzeże pilnie aby grosz publiczny lub prywatny złożony

w depozycie, uronionym nie został. Dla tego wszystkie Jego assygnacye wydawane na rozchód winny bydź oznaczone numerem kontrolli przez Niego samego lub Adjunkta zaufanie Jego posiadającego, utrzymywanej.

ARTYKUŁ 39.

Utrzymywać winien nadto Księgę Art: 8. niniejszego Rozporządzenia o służbie wewnętrznej przepisaną, do Niego należy wyłącznie:

ARTYKUŁ 40.

Wydawanie passportów za granicę krajowcom, jako też wizowanie zagranicznych i przekonywanie się o ich ważności; dla tego w *przypadku Iszym* nie dopuści aby passport był wydanym bez poprzedniego świadectwa Wójta Gminy, że osoba żądająca passportu jest istotnie krajową, w księdze ludności Gminy zapi-

saną i żadnemu podejrzeniu nieulegającą; Wojtom albowiem niewolno jest wydawać świadectw Osobom w księdze ludności u niego niezapisanym, dla tego przed wydaniem passportu z księgi 2gim exemplarzem w Policyi się znaydującym sprawdzonem bydź winno, w 2gim zaś sprawdzić powinien ważność passportu, nie tylko co do osób, ale nawet co do rysów twarzy w passporcie opisanych, czyli są zgodne z Ukazicielem; nie idzie jednak zatém.

ARTYKUŁ 41.

Ażeby Dyrektor każdego za passportem legalnym z zagranicy przybywającego, miał do biόra swego ku sprawdzeniu temu powoływać, ale raczey ubocznie o tém przekonać się, a nawet gdyby tego potrzeba zachodziła przez wysłanie Kommissarza lub Adjunkta Policyi do miejsca

zamieszkania przejeżdżającego, zesłanego, okoliczność tę bez dania nawet pozoru wątpliwości sprawdzić.— W razach tylko doniesień zagranicznych, wypadków podejrzenia ugruntowanego; lub nakoniec przetrzymania passportu, stawiennictwo żądaném bydź może. Dyrekcya Policyi udzielać będzie codziennie Rezydentom Trzech Nayjaśniejszych Opiekuńczych Dworów listę Osób zagranicznych przejeżdżających i odjeżdżających respective Państw z których te osoby przybyły.

ARTYKUŁ 42.

Dyrektor winien czuwać przez siebie i swych podwładnych nad bespieczeństwem i spokojnością mieszkańca i nad wykonaniem praw i przepisów, z tąd nietylko dopilnować powinien, aby każdy Urzę-

dnik swą powinność wedle instrukcyi mu danej pełnił, ale nadto kierować tak Rozporządzenia swoje i poszczególnie codziennie wydawać się Im mające, by swemu celowi odpowiadały. Posłużą Mu szczególniej ku temu rapporta Rewizorów, a najwięcej Kommissarza lub Adjunkta codziennie delegowanego do nadzoru ogólnego służby zewnętrzney, rapporta więc te rozważnie wysłuchawszy znajdzie źródło w swej rostropności coby ku wykonaniu nazajutrz lub w ten sam moment każdemu Urzędnikowi miał do polecenia, aby jako odpowiedzialny za wszystko i za każdy krok z prawem niezgodny mieszkańca, mógł działania swoje usprawiedliwić; w razie zaś gdzie większej wagi przedmiot obecności Jegoby wymagał, sam się udać tam powinien,

i stósowne do okoliczności wydawać rozkazy. Takiemi wypadkami są:

ARTYKUŁ 43.

Zamięszanie lub rozruch, pożar w mieście, zgromadzenie ludu przypadkowe i bez Jego wiedzy odbywające się, nadzwyczajny wylew wody któryby zagrażał bespieczeństwu osób, przypadki śmierci gwałtownej lub wszystkie inne, któreby w widokach dobra publicznego bytności Jego potrzebowały, tam bowiem

ARTYKUŁ 44.

Winien ocenić środki jakie przedsięwziętemi bydź mają, używając zawsze naysamprzód łagodnych, a dopiero w ostatnim wypadku i to za zniesieniem się poprzednio z Prezesem Senatu zmuszających władzy Jego zostawionych. Użycie bowiem siły zbrojnej może następo-

wać dopiero po wydanych przez Prezesa lub Jego Zastępcę rozkazach do Dowódcy Milicyi, który działaniom Jego przez Senat Rządzący zatwierdzonym moc wykonawczą nadać powinien.

ARTYKUŁ 46.

Dyrektor oprócz służby wewnętrznej w biórze powinien i obowiązany jest sam naocznie przekonać się czasami przynajmniej czyli wszyscy Urzędnicy Policyjni służbę zewnętrzną wykonywający na swoich miejscach znajdują się, i czyli służbę tę wedle zasad i przepisów sprawują.— W razie przeciwnego przekonania, winien Ich do odpowiedzialności pociągnąć, a w miejsce tych innych przeznaczyć.

ARTYKUŁ 47.

Prezydujący w Wydziale Sądowo-Policyjnym w czasie zbierania wotów, gdy-

by się przekonał że winny Sądowi przedstawiony, mógłby bydź z szkodą towarzystwa lub naruszenia porządku publicznego od kary uwolnionym, mocen jest exekucyą decyzyi lub wyroku wstrzymać, i winnego pod ścisłą obserwacyą zatrzymać, ale w takim razie rapport stósowny z napisem" *Przedmiot niecierpiący zwłoki*" Prezesowi Senatu przesłać.

ARTYKUŁ 48.

Wiele znaleść się może przypadków, których instrukcya niniejsza objąć nie mogła, a które w wykonaniu praw i przepisów nastręczyć się mogą; w takich wypadkach znosić się winien z Prezesem Senatu, Któren przypadek z mocy początkowania Mu służącego na posiedzenie Senatu zwyczajne lub nadzwyczajne przed-

stawi i decyzyą Senatu przed upływem 24 godzin Jemu przeszle, nakoniec

ARTYKUŁ 49.

Dyrektor co się tyczy Policyi wyższej, stoi pod bezpośrednim nadzorem Prezesa Senatu, Jemu więc codziennie rapporta składać, a nawet w szczególnych i nadzwyczajnych wypadkach celem zniesienia się ustnie donosić winien.

ARTYKUŁ 50.

Kommissarze Policyjni stoją pod bezpośredniemi rozkazami Dyrektora, jeden z nich zastępować będzie Dyrektora w razie Jego słabości lub innej przyczyny, któraby Mu pełnić Urzędowania przeszkadzała. Wyznaczenie Kommissarza, Dyrektora zastępować mającego, jest attrybucyą Prezasa Senatu.

ARTYKUŁ 51.

Gdyby zatrudnienia służby niepozwalały Dyrektorowi prezydowania w Wydziale Sądowym, naówczas zastępuje Go Kommissarz przez Niego wyznaczony.

ARTYKUŁ 52.

Są Referentami Dyrekcyi Policyi, i każdy z nich ma mieć sobie poruczony stały nadzor nad oddzielną gałęzią służby tak zewnętrznej jak wewnętrznej — podług tego jak Dyrektor uzna tego potrzebę i wszystkie kommissoria przez Dyrektora sobie poruczone wykonywać będą.

ARTYKUŁ 53.

Adjunkci Sądowi są Referentami przedmiotów do Wydziału tego należących.

ARTYKUŁ 54.

Inkwirentami dostawionych Im przez Wójtów Gmin lub patrolujące oddziały Milicyi i Żandarmeryi osob.

ARTYKUŁ 55.

Są nakoniec Sędziami w kollegialnym zbiorze przedmiotów Ich decyzyi lub zawyrokowaniu uległych jak to wyżej powiedzianem zostało.

ARTYKUŁ 56.

W przedmiotach dwoma pierwszemi Art. objętych ulegają Dyrektorowi Policyi w tém, że dane Im do wypracowania przedmioty wykonać w czasie przez Niego oznaczonym obowiązani, jako też że wskazaną Im osobę dokładnie wedle przepisów i z uwagą na przysięgę wybadać powinni. Co się zaś tyczy:

ARTYKUŁ 57.

Zdania swojego w rozpoznawaniu przedmiotów do oddziału Policyjno-Sądowego należących to są nieuległemi i każdemu z nich wolno jest je otworzyć, a nawet gdyby większość przeciwko Niemu była, *Votum Separatum* do protokółu złożyć, lub wprost Prezesowi Senatu przesłać.

ARTYKUŁ 58.

Nie mogą zrywać kompletu Art: 15 przepisanego i owszem obecni zawsze starać się powinni bydź pomocą Dyrektorowi w czynnościach nawet administracyjnych, jako też za Jego rozkazem czy to z kolei czy szczególnie o to wezwani.

ARTYKUŁ 59.

Odbywać inspekcye w domach publicznych zabaw rewizye Im nakazane;

inspekcye służby zewnętrzney, słowem wszystko, co zaufanie Dyrektora w nich położone Im do wypełnienia wskaże, bez żadnego względu na to, że do oddziału Sądowego należą, wyrabiając nawet przedmioty związek istotnie z drugim mające gdy Im to poleconém zostanie.

ARTYKUŁ 60.

Adjunkt do oddziału Administracyjnego przeznaczony za szczególny obowiązek mieć będzie wyrabianie przedmiotów Administracyjnych, dozorowanie ksiąg ludności i zmian w nich zaszłych, odbywanie kolejno Inspekcyj służby zewnętrznej jako też na przypadek choroby którego z Adjunktów Sądowych uzupełnianie kompletu na żądanie Dyrektora, i w tenczas wchodzi w attrybucye Adjunkta Sądowe-

go; w każdym zaś razie odpowiedzialnym jest za niedopełnianie rozkazów Dyrektora za zaostrzenie prawa lub jego złagodzenie przy wykonaniu, za naruszenie bezprawne spokojności Mieszkańca i za każdy wypadek któryby z nieakuratnego wypełnienia udzielonych Mu poleceń w sprawowaniu służby wewnętrznej lub zewnętrznej wyniknął.

Sekretarz jest Dyrektorem kancellaryi, nadzoruje kancellistów i jest odpowiedzialny za zgodność wychodzić mających Expedycyj z minutą przez Dyrektora poświadczoną, dla tego

ARTYKUŁ 61.

W przód odczytać takowe i podpisem swoim opatrzyć powinien; nim Dyrektorowi do podpisu przedstawionemi zostaną.

ARTYKUŁ 62.

Wydaje passporta i utrzymuje ich protokół pod nadzorem Dyrektora.

ARTYKUŁ 63.

Utrzymuje protokół szubpassowanych wedle alfabetu sporządzony; aby na przypadek przyprowadzenia już raz szubpassowanego przekonać się o tej prawdzie mógł i Dyrektora w tej mierze ostrzegł.

ARTYKUŁ 64.

Pilnuje porządku w Archivum i regularnego do Akt składania przedmiotów odrobionych, i utrzymuje sam wykaz Archiwalny sekretnych do Dyrektora przychodzących rozkazów lub doniesień jako też wydanych przez Niego dyspozycyj.

Archiwista oraz Expedytor. — Obowiązkiem jego jest utrzymywać Akta w porządku i expedyowac przedmioty przez Dyrektora podpisane, dla tego

ARTYKUŁ 65.

Zaraz po ułatwionej expedycyi każdego Nru zapisze Nr. Oddziału i fascykułu do którego Akt należy, a przed wyjściem z Kancellaryi wyexpedyowane przez niego exhibita złoży do właściwych fascykułów aby uronionemi nie zostały i nieutrudniały przyrównania Referentom onych żądać mogącym.

ARTYKUŁ 66.

Nie wolno Mu pod żadnym pozorem dozwalać Akt do przeczytania, albo

też wydania z nich wyciągów Stronom bez wyraźnego na to przez Dyrektora pozwolenia. Jest odpowiedzialnym

ARTYKUŁ 67.

Za każde uronienie, zawieruszenie Akt przedmiotowych lub pomięszanie przedmiotów związku z sobą niemających, nakoniec

ARTYKUŁ 68.

Utrzymuje oddzielnie księgę Rozporządzeń ogólnych (*Normaliów*) które Dziennikami nie są ogłoszone, wszelkie zatem ogólne Rozporządzenia w księgę tę wszywać będzie obowiązany, i takową codziennie przed rozpoczęciem Sessyi na stole złożyć, a po jej ukończeniu zachować powinien.

ARTYKUŁ 69.

Dziennikarz utrzymuje protokół podawczy, tudzież meldunkowy, jako też protokół zmarłych.

ARTYKUŁ 70.

Każda expedycya czy doniesienie lub rapport przychodzący do Dyrekcyi Policyi, czy otwarty czy zapieczętowany wciągnie do protokółu, treść jego zapisawszy, i takowe przedstawi Dyrektorowi dla przeznaczenia właściwemu Referentowi a odebrawszy je w rubryce na to przeznaczonej zapisze Referenta i odeszle właściwą drogą do wypracowania.

ARTYKUL 71.

Expedycye do własnych rąk Dyrektora stylizowane nie mogą bydź w żaden

sposób przez niego rozpieczętowanemi, ale na takowych położywszy Ner na kopercie zostawi go otwartym w Dzienniku, aby po odesłaniu go przez Dyrektora wciągnienie mogło mieć miejsce.

ARTYKUŁ 72.

Rapporta z rozporządzenia Policyi szczegółowo od Wójtów, Urzędników Stanu Cywilnego etc. przychodzące wciągnąwszy w Dziennik naznaczy napisem do zbioru i takowe zatrzyma aż do terminu rozporządzeniem oznaczonego.

ARTYKUŁ 73.

W razie braku rapportu na terminie, wygotuje excytacyą do spozniających się i takową Dyrektorowi do podpisu podda, lub gdy zbiór jest kompletnym do decyzyi przedstawi.

ARTYKUŁ 74.

Gdyby rapporta przychodzące obciążone były pieniądzmi lub różnego rodzaju effektami, rapporta takowe natychmiast Dyrektorowi przedstawić powinien celem uzyskania autoryzacyi dla odesłania do Kassy i zyskania od tejże na exhibicie poświadczenia, że przedmiot do rapportu dołączony w Kassie lub Magazynie effektów znajduje się.

ARTYKUŁ 75.

Przyniesione Mu przez Expedytora z dnia poprzedniego exhibita w Dzienniku rubryce *Odpowiedzi* zapisać powinien jeśli te w biegu miesiąca prowadzonego Dziennika przychodzą, później bowiem przychodzące obowiązek ten przenoszą na Archiwaryusza i Expedyenta.

ARTYKUŁ 76.

Czyste zapisywanie w Dziennikach

bez skrobania i przemazywania raz wciągnionych już w Dziennik podań, porządkiem służby zakazane, mogłyby ściągnąć w razie uchybienia dotkliwą odpowiedzialność; nic bowiem z Dziennika wymazaném bydź nie może co raz wpisaném zostało.

ARTYKUŁ 77.

Kassyer. Obowiązkiem jego będzie utrzymywać Księgę przychodu i rozchodu.— *Księga Przychodu* obejmować powinna 3 oddziały, w 1ym zapisane będą wszystkie awanse z strony Rządu Dyrektorowi Policyi udzielane; w 2im kary ściągnięte policyjne lub ściągnąć się mające; w 3im kwoty za sprzedane przez licytacyą effekta osobom podejrzanym odebrane a przez Właścicieli nie reklamowane.— *Księga Rozchodu* wydatki przez

Dyrektora Policyi assygnowane, których podział będzie dwojaki *Etatowe* i *Nadzwyczajne.* Nic ani do Kassy ani do składu effektów przyjętém bydź nie może bez upoważnienia Dyrektora Policyi, upoważnienia te wychodzić powinny co do summ z literalnym ilości wypisem.— Co do effektów zaś z desygnacyą, liczbę, stan rzeczy i wartość onych zbliżoną, obejmującą i dla tego:

ARTYKUŁ 78.

Kassyer zakładając księgę składu effektów, winien ją będzie w te same rubryki opatrzyć i porządnie utrzymywać. Jeżeli rzeczy Osobie za prawnego Właściciela uznanej oddanemi zostaną, w ówczas w oddziale rozchodu zapisane bydź powinny, z powołaniem się na dyspozycyą.— W oddziale zaś przychodu w ru-

bryce *Adnotacya* napisze Kassyer "vide pozycya rozchodu Nro.—

ARTYKUŁ 79.

Że zaś Kassyer i Nadzorca magazynu razem będący oprócz odpowiedzialności za całość grosza publicznego jak równie odpowiedzialnym za zniszczenie lub zniżenie wartości ceny effektów, utrzymywać więc w stanie porządku, przewietrzać kiedy tego potrzeba wypada starać się powinien, aby uniknąć szkód do Niego zregulować się mogących.

ARTYKUŁ 80.

Kassyer utrzymywać oprócz tego obowiązany będzie Księgi przychodu i rozchodu funduszów Domu pracy dopoki takowe pod bezpośrednim zarządem Dyrekcyi zostawać będą.

ARTYKUŁ 81.

Kancelliści trudnić się będą odpisywaniem na czysto wszelkich dyspozycyj z Dyrekcyi Policyi wychodzących. Ortograficzne i wyraźne odpisywanie, czystość bez poprawek będzie ich obowiązkiem.

ARTYKUŁ 82.

Nie wolno jest Kancelliście żadnej minuty odpisywać, któraby przez Dyrektora Policyi lub Jego Zastępcę znakiem *Expediatur* oznaczoną nie była

Że zaś odpowiedzialni są za jednozgodność.

ARTYKUŁ 83.

Minuty z mundą winni są na samym dole mundy podpisywać swe nazwisko,

a na minucie poświadczyć "odpisałem dnia i roku etc.

Dozorca aresztu i Murgrabia Domu utrzymywać winien klucze od aresztów dozorowi jego powierzonych. Areszta te podzielone bydź winny.

ARTYKUŁ 84.

Na izbę zatrzymania i areszta właściwe, do *pierwszej* należą wszyscy ci którzy w przeciągu nocy przytrzymanemi przez patrolujące Oddziały oddani będą Dozorcy aresztu; *w drugich* będą osoby na areszt wskazane lub pod inkwizycyą zostające;

ARTYKUŁ 85.

Z izby zatrzymania do izb aresztowych nikt przeprowadzony bydź nie może bez wyraźnej woli Dyrektora lub po-

stanowienia przez Wydział Sądowniczo-Policyjny wydanego, dla tego

ARTYKUŁ 86.

Dozorca aresztów każdego dnia rano, winien spisać listę imienną przytrzymanych osob i takową Dyrektorowi za Jego przybyciem do bióra, przedstawić. Lista ta oprócz imion i nazwisk

ARTYKUŁ 87.

Obejmować winna spis wszystkich effektów przy przyaresztowanym znalezionych, wyjąwszy odzieży noszonéj, a na przyareszowanym będącej, która do niego nie należy.

ARTYKUŁ 88.

Jeżeli z listy tej, decyzyą Dyrekcyi Policyi osoby z izby zatrzymania przeniesione bydź mają do aresztów policyjnych.

Dozorca aresztu łącznie z Rewizorem Policyi służbę czyniącym, rewizyą osób tych powtórzy, i nic takowego przy nich nie zostawi, coby albo narzędziem ostrem zdrowiu lub życiu szkodzić mogącym, albo materyałem ogień wskrzeszającym nazwać się mogło.

ARTYKUŁ 89.

Aresztа policyjne powinny bydź ściśle zamknięte, i nikt do nich wpuszczonym bydź nie może bez wyraźnego na to Dyrektora zezwolenia, dostrzegać nadto należy, aby aresztowani żadnego związku nie mieli i w rozmowy między sobą lub z osobami w mieście na wolnej nodze będącemi przez okna lub drzwi nie rozmawiali.

ARTYKUŁ 90.

Obowiązkiem nadto jest Dozorcy wię-

zienia, aby przez niego z przybranym podofficerem warty dwa razy a przynajmniej raz w nocy areszta były zwiedzane dla przekonania się czyli aresztanci nie przedsiębiorą jakich środków ku ocaleniu się ucieczką. Że zaś:

ARTYKUŁ 91.

Gdy inkwizyci i czasowo przytrzymani kosztem swoim utrzymywać się będą, przynoszący im żywność nie mogą bydź pod żadnym pozorem do aresztu wpuszczani; ale Dozorca aresztów obeyrzawszy żywność i przekonawszy się zupełnie że wniey niema ukrytego pisma lub przedmiotu aresztantowi zabronionego, takową sam przyaresztowanemu podać i w obecności swojej pożyć ją dozwoli.

ARTYKUŁ 92.

Gdyby przy dziennych lub nocnych re-

wizyach okazało się, że który z aresztantów zasłabł, dozorca aresztów winien

ARTYKUŁ 93.

Uwiadomić Dyrektora celem dania spiesznego choremu ratunku.— Do tego ma bydź użytym Lekarz przysięgły i urząd publiczny sprawujący, którego Dyrekcya Policyi oznaczy.

ARTYKUŁ 94.

Żywienie aresztowanych i na koszcie Rządu będących odbywać się będzie w tym sposobie jak w domu poprawy moralnej i wedle stanu i liczby aresztantów żądaną bydź powinna liczba porcyj z kuchni więzienia karnego na karteczce drukowanej, z juxtów wyciętej przez Dozorcę aresztów podpisanej, a przez Dyrektora Policyi co do ilości głów osób zatrzymanych

sprawdzonej i poswiadczonej.— Że zaś do Dozorcy więzień przywiązane są obowiązki na wzór domu Policyjnego.

ARTYKUŁ 95.

Obowiązkiem jego będzie utrzymywać w czystości i porządku mieszkanie, kancellarye i aresztа, czuwać aby nikt do kancellaryi niewchodził, w czasie gdy te są zamknięte; uprzedzać Dyrektora o potrzebnej reparacyi słowem pilnować aby przez zaniedbanie lub lekkomyślność nic co mu pod dozór oddanem zostało uszkodzonem niebyło, lub też nad zamierzony etat osobliwie co do palnych materyałów wydatkowano ani z obrębu domu wynoszono, do której to czynności w pomoc ma sobie dodanego

ARTYKUŁ 96.

Stróża obowiązki pod nadzorem Jego sprawującego, utrzymaniem czystości w domu i przed domem trudniącego się jako też ogrzaniem izb w czasie zimy zajętego i wszystkie jego rozkazy pełnić obowiązanego.

ARTYKUŁ 97.

Dodani Rewizorowie i Podrewizorowie Policyi mają sobie oddzielnie przepisaną instrukcyą do ogólnej tej zastósowaną.

ARTYKUŁ 98.

Stróże nocni za szczególny obowiązek poruczony sobie mają przechodzić w rewirach swoich po nocy, aby ogień nigdzie się niepokazał, a z tąd szkody właścicielom nieprzyniósł; aby zaś o czuwaniu swojem przekonywali winni są

ARTYKUŁ 99.

Ogłaszać godzinę po każdem jey wybiciu na zegarze za pomocą rzegotki oddając tyle razy obrotów ile zegar wybije.

ARTYKUŁ 100.

Dostrzegać powinni aby po godzinach zakazanych ogień i światło w domach szynkownych nie znaydował się i wrazie przeciwnym donosić Rewizorowi Policyi z patrolem idącemu gdzie takowy istnieje.— W razie zaś wszczętego pożaru lub pomnożonych kłębów dymu pośpieszyć natychmiast do główney warty, aby ją o potrzebie alarmu uwiadomić.

ARTYKUŁ 101.

Szpryc-maystrowie, uważani są raz jako dozorcy naczyń do gaszenia ognia przeznaczonych, drugi raz jako działający przy

gaszeniu wszczętego pożaru, z pierwszego ich obowiązku wypada aby mieli sobie pod konsygnacyą oddane przedmioty Ich dozorowi powierzone z odpowiedzialnością czuwania nad ich całością i wczesnego o ich reperacyi uwiadomienia. — Z drugiego zaś, aby

ARTYKUŁ 102.

Jeden z nich w czasie nocy ciągle był na głównej warcie, a za danym znakiem alarmu wszyscy 4ch z naczyniami Rządowemi ich dozorowi poruczonemi, w miejsce pożaru się udawali, i tam odebrane rozkazy od Kommissarza inspekcyą w tym dniu mającego pełnili.

ARTYKUŁ 103.

Trębacze na wieży Panny Maryi mieszkać obowiązani, mają za szczególną po-

winność godziny nie tylko we dnie i w nocy otrębywać ale nadto

ARTYKUŁ 104.

Na przypadek dostrzeżonego pożarem zagrażającego powiększonego dymu, ałarmowy dzwonek poruszać, znak w czasie dnia z chorągiewki czerwonej w stronę pożarem zagrożoney wywieszać, a w czasie nocy w mieysce chorągiewki latarnią zapaloną ku temu mieyscu skierowawszy. Ulicy nazwisko za pomocą trąby (tuba marina) głosić, aby tym sposobem spieszących ku gaszeniu ognia mieszkańców kroki kierować.

ARTYKUŁ 105.

Mistrz uważany co do wyroków sprawiedliwości, zachować winien insrukcyą przez Sąd mu wydaną.— W Widokach

zaś policyjnych dostrzegać ma swej czeladzi,

a) Aby nigdzie scierwo zabitych lub upadłych zwierząt po miejscach publicznych i ulicach nie leżało ale natychmiast sprzątnione było.

b) Aby psy znakiem nieoznaczone, a zatem właściciela niemające po ulicach nie biegały, wyjąwszy pieski pokojowe mieszkańców zabawę i przyjemność stanowiące które od ogólnego prawidła pojmania wolnemi są.

c) Aby o ile możność dozwala czeladź uderzania i zabijania psów na publicznych miejscach i ulicach wystrzegała się.

d) By zabite w miejscu tylko przez Policyą wyznaczonem oprawiane i składane zostały.

e) Przy czyszczeniu przebranych obfitością kanałów pilnie strzeżono godzin na to przeznaczonych, i aby wywożenie odbywało się w zamkniętych szczelnie naczyniach, by powietrza w okolicy do pracy zbliżonej wyziewem nie zarażać.

f) Wszelkie tego rodzaju przedmiotów składy w bliskości miasta zakazują się, ale w punkta bieżącej wody odrazu wywożone, aby jej pędem zabrane zostały. Zgoła zachować powinien jak najściślej przepisy zawarte w instrukcyi onemuż przez Rząd wydanej.

Rozdział V.

O Służbie Zewnętrzney.

ARTYKUŁ 106.

Podstawą działań Policyi jest aby ciągłą miała wiadomość kto znajduje się w

mieście, jakie jest jego zatrudnienie i sposób utrzymania, wiadomości te dokładnie zebrane ciągle w porządku zmian utrzymywane, posłużą Policyi do przekonania się kto jest towarzystwu użytecznym, a kogo z niego wyłączyć lub baczniejszemu oku powierzyć należy.— Zaprowadzenie więc ksiąg ludności obejmować mających stan, godność, wiek miejsce urodzenia, zatrudnienie, sposób utrzymywania i liczbę famlii imiennie wykazaną najpierwszem będzie Policyi reorganizowanej zatrudnieniem.

ARTYKUŁ 107.

Księgi te obejmujące oddzielny arkusz na każdą familią bez względu czy ona jest właścicielem czy mieszkańcem spisane będą w dwóch jednobrzmiących exemplarzach, z których jeden pozostanie u

Wóyta Gminy respictive miejsca zamieszkania, drugi zaś w Dyrekcyi Policyi

ARTYKUŁ 108.

Nikt stale mieszkający w mieście Krakowie lub na dłuższy czas jak miesięcy trzy przybywający, nie może pobytu swego przedłużać, jeżeli w księgę właściwej gminy zapisanym niezostanie, aby zaś prawu temu stało się zadosyć

ARTYKUŁ 109.

Dyrekcya Policyi postara się wywiedzieć przez Rewizorów Wydziałowych, kto w każdym domu i w jakim sposobie przebywa, dowiedzenie się tey natury będzie tylko kontrollą ksiąg ludności i podania właściciela domu.

ARTYKUŁ 110.

Każdy albowiem właściciel domu jest

odpowiedzialnym za rzetelne podanie wszystkich familij osób - w domu jego mieszkających i dla tego przy pierwszym spisie ludności.

ARTYKUŁ 111.

Żądana będzie deklaracya od właściciela na końcu każdego arkusza familijnego wydrukowana w słowach "Zaręczam iż familia na arkuszu tym wypisana żadnej głowy więcej nad te które do zapisu podałem nieposiada,, ztąd wynika.

ARTYKUŁ 112.

Że każdy takowy arkusz nie tylko przez głowę familii, ale nawet przez właściciela Domu w którym zamieszkuje, podpisany bydź winien

ARTYKUŁ 113.

W domach zaś do Instytutów należą-

cych przełożony arkusze ludności poświadcza. Po uformowaniu tych ksiąg wyciągnięte zostaną Listy

a) Służących i wyrobników, które kantorowi służących złożonemi bydź winny.

b) Rzemieślników i czeladzi które Dyrekcya Policyi u siebie zatrzyma, a drugi exemplarz Wydziałowi Spraw Wew: i Policyi odeszle.

c) Professorów i Audytorów Uniwersytetu jako też Uczniów licealnych i szkół początkowych, które w jednym exemplarzu równie Wydziałowi Spraw Wewnęt: i Policyi, w drugim zaś Rektorowi Uniwersytetu Jagiellońskiego celem z katalogami sprawdzenia przesłać powinna i tak sprawdzoną i odesłaną u siebie zatrzyma.

ARTYKUŁ 114.

W razie zmiany mieszkania czy to familii ogólnie czy osoby szczególnie, Wójt Gminny w Iym przypadku cały arkusz familijny prześle Wójtowi tej Gminy do której się ta familia przeniosła donosząc zarazem Rewizorowi rewiru o przesiedleniu się familii przez cedułkę drukowaną z juxtów wyciętą, obejmującą te słowa, Wójt Gminy N. uwiadomia Rewizora rewiru N. że familia pod Ner N. domu w Gminie jego zamieszkała i pod tymże Ncm arkusza zapisana, przeniosła się do Gminy N. pod Ner N. domu całkowicie, albo jeżeli zupełnie opuściła miasto.

ARTYKUŁ 115.

Drugą podobną, że Wójt etc. donosi Rewizorowi rewiru, że familija pod Nr. N. zapisana opuściła miasto i przeniosła

się do kraju ościennego N. lub do Gminy wiejskiej N.

ARTYKUŁ 116.

Rewizor otrzymawszy takowe doniesienie, cedułkę tę okaże Kommissarzowi Policyi nad utrzymywaniem ksiąg przełożonemu, który natychmiast arkusz familii z Gminy z której wyszła przeniesie do Gminy i Nru właściwego domu. A jeżeli doniesienie to tyczyło się osoby pojedynczej, wyjście jej na właściwym arkuszu zanotuje, a w miejscu przesiedlenia zapisze.

ARTYKUŁ 117.

Ludność więc stała tym sposobem będzie zawsze Dyrekcyi Policyi wiadomą; następnie aby wiedzieć o przybywających, utrzymanem zostaje dawne rozporządzenie względem książek meldunkowych z do-

mów zajezdnych lub prywatnych do bió-ra Policyi przesyłanych, których protokół główny obejmować będzie tyle oddziałów, ile jest liter w alfabecie.

ARTYKUŁ 118.

Ta książka meldunkowa jako też i protokół główny obejmować powinna nastepujące rubryki: Imie Nazwisko przybywającego, dzień przybycia, numer domu w którym zatrzymał się, czas pobytu jeżeli ograniczyć się da, Nazwisko Władzy zagranicznej passport wydającej za którym przybył, nakoniec rubrykę kiedy opuszcza miasto?

ARTYKUŁ 119.

Jeżeli osoba przybywająca ma passport, tedy ten do książki meldunkowej dołączony bydź powinien; i dopóty w Poli-

cyi w biorze meldunkowem pozostać, dopóki przejeżdżający nie oświadczy chęci swojej wrócenia do kraju tego z którego przybył.

ARTYKUŁ 120.

Aby zaś passporta były porządnie utrzymywane i zaronieniu nie ulegały, utrzymujący protokół meldunkowy winien położyć numer meldunkowy na passporcie i umieścić pod literą właściwą.

ARTYKUŁ 121.

Z księgi meldunkowej do ksiąg ludności nikt przeniesionym bydź nie może, kto od Senatu nie otrzyma uznania tutejszo-krajowości lub pozwolenia na dłuższe nad 3 miesiące wedle art. 108 przebywanie w kraju. Aby zaś Dyrekcya Policyi mogła zawsze wiedzieć o osobach

w mieście znajdujących się, oprócz kontrolli przez Rewizorów odbywać się mającej winną jest

ARTYKUŁ 122.

Zarządzić raz przynajmniej na kwartał ogólną rewizyą w mieście, w czasie której przytrzymane osoby jeśli nie udowodnią że są mieszkańcami w księgę gminną zapisanemi, ani nie wykażą że o przybyciu swoim Policyi doniosły w sposobie o książkach meldunkowych przepisanym, winne są po zrobionym krótkim z każdą w szczególności wywodzie słownym, albo wyjazd do kraju z kąd przybyły mieć nakazanym, albo stósownie do stopnia szubpassem za granicę wysłane.

Pod względem spokojności publicznej.

Po tak udokładnionym spisie ludno-

ści i zapewnieniu sobie zmian koleją następować mogących, obowiązkiem będzie Policyi czuwać nad bespieczeństwem osób ludność miasta tego stanowiących i ich majątków.

ARTYKUŁ 123.

Nikt nie może ani czynnie ani słownie drugiego obrażać, a obrażonemu służy prawo szukania w Dyrekcyi Policyi pomocy, która nie tylko na ujęciu obrażającego ale nadto na pociągnieniu go do odpowiedzialności przed właściwe występkowi Instancye zawisła.

ARTYKUŁ 124.

Żadne towarzystwa tajne nie mogą bydź zawiązywane. Co zaś do jawnych, tę nie mogą bydź tworzone bez pozwo-

lenia Dyrekcyi, ktora przekonawszy się o użyteczności i godziwych celach onegóż winna przedstawić statut towarzystwa zawiązać się mającego do zatwierdzenia.

ARTYKUŁ 125.

Równie nie może bydź założona w mieście żadna księgarnia, drukarnia, prassa litograficzna, sztycharnia bez wyraźnego na ten koniec wydać się mającego konsensu właściwą drogą od Senatu zyskanego, a założone nie mogą odbijać coby wprzód przez Komitet Cenzury zrewidowaném i potwierdzoném nie zostało.

ARTYKUŁ 126.

W razie dostrzeżenia zakazanych pism, sztychów z kamienia lub miedzi Władze

publiczne, religiją lub moralność obrażających, nakoniec sławie drugiego szkodliwych, Dyrekcya Policyi nie powinna przestawać na samém zabraniu jednych lub zniszczeniu drugich, ale ściśle dochodzić powinna ich autora, i wydawcę, a znalezionych właściwym Sądom po ukaranie odesłać.

ARTYKUŁ 127.

Żadne widowisko, żadna sztuka teatralna wyjąwszy w domu prywatnym, żadne zgromadzenie ludu na publiczném miejscu zapowiedziane lub w związku z publicznemi będące, miejsca mieć nie może bez wyraźnego na to od Dyrektora Policyi pozwolenia Pozwolenie to

ARTYKUŁ 128.

Nie będzie udzielone bez poprzedniego przekonania się, że nic takiego w so-

bie nie obejmuje coby religii, moralności lub interessom kraju tego, jako też sąsiedzkich uwłaczać lub szkodzić mogło, dla tego Dyrekcya Policyi co do sztuk teatralnych ciągle z Komitetem Cenzury znosić się powinna a odebrawszy od Niego

ARTYKUŁ 129.

Wymazane lub poprawione miejsca i ustępy dopilnować przez swego podwładnego by w czasie widowiska głoszone nie były, a przekonawszy się o wykroczeniach lub dodatkach, których sobie artyści drammatyczni pozwalają nie tylko aktora ale razem i entreprenera do odpowiedzialności pociągnie.

ARTYKUŁ 130.

Staraniem nadto Policyi będzie aby na każdém publiczném widowisku lub zgro-

madzeniu nie było więcej sprzedanych biletów nad liczbę jaką miejsce widowisku przeznaczone objąć może, dla tego

ARTYKUŁ 131.

Delegowany od Dyrekcyi Kommissarz winien ciągle w kassie teatralnej lub przed wejściem do sali na widowisko przeznaczonej bydź przytomnym i dostrzegłszy że ilość sprzedanych biletów jest wyższa nad objętość miejsca, niechcąc wystawiać publiczność na szkodliwe ściśnienie lub straty, sprzedaż takową zatamować ma.

ARTYKUŁ 132.

W miejscach na Bale, Reduty, Kassyna przeznaczonych, Dyrekcya Policyi zawiesić powinna na tablicy na to przygotowanej drukowane obwieszczenie, o-

bejmujące nie tylko porządek balowy co do tańców, ale nawet ostrzeženia o przepisach policyjnych balu dotyczących.

ARTYKUŁ 133.

W przypadkach nawet zabaw w domach prywatnych, jakiemi są wieczorne zabawy lub wesela, Policya nie żądając ostrzeženia od właściciela domu w którym się odbywają winna jest zarządzić straž policyjną któraby unikając tłoku i szkodliwego częstokroć skaleczenia ludzi lub koni, zjazdu i odjazdu porządnego pojazdów pilnowała. Gdy zaś zgromadzenie znakomitsze ludnosci ma miejsce.

ARTYKUŁ 144.

Dyrekcya o podobnym porządku i sposobie jego zachowania dniem wprzód przez

programma w gazecie miejscowéj ogłoszone publiczność ostrzegać i skutku jego dopilnować obowiązaną jest.

Pod względem utrzymania bespieczeństwa osób i ich własności.

ARTYKUŁ 135.

Nikt pod jakimkolwiekbądź pozoreem nie może nosić przy sobie broni ukrytej jakiemi są: szpady w laskach, sztylety, wiatrówki, krucice kieszonkowe; dostrzeżony bowiem przez Policyą miejscową dostawiony, badany i karany bydź ma.

ARTYKUŁ 136.

Nie wolno równie mieć broni nabitej w domu ani takowej używać osobom, których wiek doświadczenia nie nadaje prawa: dla tego młodzież szkolna na polowanie

nawet bez obecności nauczyciela z bronią nabitą chodzić nie może, ale dostrzeżona władzy Rektora lub Prorektora w miarę jak jest akademicką lub lycealną doniesioną bydź ma.

ARTYKUŁ 137.

Kąpiele w Wiśle lub Rudawie zakazanemi zostają. Żeby zaś utrzymanie czystości ciała tyle dla zdrowia potrzebne tamowaném nie było, Dyrekcya Policyi z dniem 15 Maja każdego roku przekonawszy się wprzód przez znawców o miejscach płytkich i zatonieniem nie grożących takowe tablicami z napisem "Miejsce wolne do kąpieli" oznaczy. Przy wyborze miejsca tego

ARTYKUŁ 138.

Uważać należy aby było odległém od dróg i przechadzek publicznych, i żeby

było odznaczoném oddzielnie dla płci męzkiej oddzielnie zaś dla żeńskiej, z kąd wynika, że tablica ostrzeżenia, mieć powinna domieszczony napis dla której płci miejsce to oznaczoném zostało, a porządku tego dopilnowanie, a nawet uprowadzenie osób mieszających się będzie ścisłym odtąd Dyrekcyi Policyi obowiązkiem.

ARTYKUŁ 139.

Włóczęgostwo i żebrota po domach, placach publicznych i przechadzkach nie ma miejsca, i osoby przychwycone na uczynku jeżeli są krajowe do Instytutu Dobroczynności lub Domu roboczego z uwagą na wiek przesłane. Zagraniczne zaś z kraju wyprowadzone bydź winny.

ARTYKUŁ 140.

Każdy sądownie ukarany i po wysiedzia-

nej karze uwolniony dopóty pod bacznem okiem Policyi zostawać ma, dopóki przekonanie nie nastąpi, że niemoralność swoją poprawił, i czynu podobnego pierwszemu więcej nie popełni. Aby zaś Policya o pobycie jego pewną mieć mogła wiadomość, zaraz po wyjściu z więzień karnych lub poprawczych z dostawionym spisać powinna krótki wywód słowny, do którego po zapisaniu oświadczenia gdzie przebywać i czém trudnić się chce odesłany do gminy właściwej i jeżeli jest miejską Wójt i Rewizor rewiru uwiadomionemi bydź powinni, jeżeli zaś wiejską Wójt i właściciel gruntu.

ARTYKUŁ 141.

Wszystkie domy szynkowne, billardy, domy zajezdne osobliwie na ustroniu bę-

dące, domy od kobiet publicznych zamieszkane, domy w oddaleniu miasta położone i pojedynczo zabudowane, często i w różnych porach dnia nie tylko przez Rewizorów ale też przez szczególnie do tego z bióra Dyrekcyi Policyi upoważnione osoby zwiedzanemi bydź powinny, a to celem

ARTYKUŁ 142.

Aby w nich ludzie podejrzani lub Policyi miejscowej z powodu pobytu w kraju nieznani, tam się nie ukrywali, ani też pod jakimkolwiekbądź pozorem na przepędzanie nocy przyjmowani nie byli.

ARTYKUŁ 143.

Młodzież szkolna i akademicka aby do nich nie uczęszczała a w przypadku znalezienia któregokolwiek w nich czy to chwi-

łowo czy na dłuższy czas przybyłego właściwej Władzy nad szkołami przełożonej donoszoną była: ztąd równie wynika

ARTYKUŁ 144.

Szczególny nadzór Policyi aby nikt szynku, domu zajezdnego i bilardu nie zakładał bez pozwolenia Rządu ani takowego w inne miejsce nie przenosił; Dyrekcya Policyi bowiem chcąc mieć zawsze pewną wiadomość nie tylko o ich liczbie ale nadto i miejscach w których się znajdują zawsze doniesienia Wydziału Spraw Wewnętrznych i Policyi o wydanym nowym konsensie lub przeniesieniu onego, na liście porządnie utrzymywanej nie tylko zmiany takowe regularnie zapisywać, ale nadto je rewirowym Rewizorom dla poprawienia spisów swoich

art. 30 Instrukcyi Im wydanej zastrzeżonych udzielać jest obowiązaną.

ARTYKUŁ 145.

Żadne gry hazardowne w pieniądze po domach szynkownych między czeladzią i służącemi miejsce mające cierpianemi bydź nie mogą. Policya więc na wszystkie podobne nadużycia baczne zwracając oko, śledzić zarazem powinna jeżeli gry tej natury nie mają miejsca w domach prywatnych, i czyli nie znajdują się tacy, którzy z przedmiotu zabawy professyą robiąc, o utratę majątku niedoświadczoną młodzież, lub nieszczęśliwej namiętności ulegające ofiary przyprawiają. Uwiadomiona o takich wypadkach Dyrekcya starać się winna drogami napomnienia i perswazyi zaniechanie podobnych zatrudnień

wyjednać, a gdyby to nie skutkowało Senatowi Rządzącemu pod adressem Prezesa z wymienieniem osób donieść.

ARTYKUŁ 146.

Gdy liczba domów publicznych kobiet instrukcyą njniejszą do sześciu tylko ogranicza się, a żaden dom więcej dziewcząt nad 5 mieć nie może, Dyrekcya Policyi nad wykonaniem przepisów czuwająca starać się powinna dozorować,

a) aby liczba kobiet nigdy pomnażaną nie była.

b) By wybór dozorczyń (Maquarelles) padał na osoby o tyle, ile można w tym rodzaju zatrudnienia więcej moralne to jest nie oddające się opilstwu i nigdy za występki w sądach właściwych nie odpowiadające

c) W oznaczeniu mieszkań dla podobnych domów szczegolniejsza uwaga na to dawana bydź powinna aby domy podobnego rodzaju nie znajdowały się w bliskości Swiątyń Pańskich, ulic lub spacerów więcej uczęszczanych; słowem aby cierpiąc to złe o ile można usuwać okazyj nierozważnych ku niemu prowadzące. Żeby zaś omyłki i zapomnienia nie sprowadzały uszczerbku w zdrowiu ludzkiém i nie szerzyły zarazy

d) Sciśle dopilnować aby oddające się tej usłudze kobiety regularnie w dni sobotne rewizyi ulegały, a chore szpitalowi wenerycznemu odsyłanemi były. Wychodzące z szpitali

e) Nie mogą powracać do swego zatrudnienia dopóki nie uzyskają świade-

ctwa od przełożonego nad szpitalem Medyka przez Fizyka miasta potwierdzonego że kuracya ich odbyła się w sposobie od powrotu zarazy zasłaniającym. Nie mniejszą uwagę zwracać powinna Policya.

ARTYKUŁ 147.

Na kąpiele publiczne czyli tak zwane Łazienki, żeby te porządnie utrzymywane, w dzwonki na przypadek słabości kąpiących się opatrzone, czystością wanien, kurytarzy i samych łazienek odznaczające się, pewną tylko liczbą podwojnych wanien lub przechodnich łazienek utrzymywały. Liczbę ich oznaczy Policya i zarazem zastrzeże ażeby przystęp do łazienek podwójnych lub przechodnich tylko za samem pozwoleniem przedsiebior-

cy lub dozorcy po poprzednim przekonaniu się o znajomości osób pod odpowiedzialnością dozwalanym był.

ARTYKUŁ 148.

Że zaś trafia się że ludzie występkowi oddani a nawet służący częstokroć uniesioną własność obcą dla zatarcia poszlaków popełnionej kradzieży, pospieszają z odprzedaniem przedmiotów z pod władzy ich Pana uniesionych; Dyrekcya Policyi przeto szczególniejsze oko zwracać powinna na tandeciarzy i starozakonnych kupnem różnych rzeczy trudniących się.

ARTYKUŁ 149.

Aby ci nie nabywali rzeczy od małoletnich, żołnierzy z milicyi i osób przeciw

którym walczy domniemywanie, że właścicielami onychże bydź nie mogą. Dla tego równie nie ma bydź dozwoloném kupno pereł, drogich kamieni, wyrobów złota i srebra, rzeczy kościelnych dopóki udowodnioném nie zostanie, że służący lub człowiek nieznany kupującemu takowy przedmiot z upoważnienia swego Pana a przedmiotu właściciela sprzedaje. Aby zaś żadne oszukaństwo dopuszczoném nie było

ARTYKUŁ 150.

Policya czuwać powinna aby miary i wagi w stósunku z rodzajem handlu rzetelne wedle przepisów prawa utrzymywanemi były o czém Kommissarz lub Adjunkt wydziału administracyjnego od czasu do czasu przekonywać się powinni.

ARTYKUŁ 151.

Czuwać nadto Policya powinna a szczególniej nad miarami i wagami pierwsze potrzeby do życia stanowiących przedmiotów, jakiemi są: chleb, mięso, mąka, kasza, świece, zgoła wszystkich taxami objętych wag i miar nie tylko dozorować ale nadto czuwać aby takowe artykuły podług taxy sprzedawanemi były. Aby zaś temu stało się zadosyć w godzinach sprzedaży i w miejscach odbytu.

ARTYKUŁ 152.

Jeżeli nie Rewizor Policyi, tedy żołnież lub kapral milicyi ruchomej szczególniejszém zaufaniem opatrzony znajdować się ma.

ARTYKUŁ 153.

Nadzorowi policyjnemu ulegają również

wszystkie roboty rękodzielnicze na sprzedaż publiczną wystawione, których dobroć przez starszych respective cechów łącznie z Kommissarzem Policyi w przypadkach potrzeby sprawdzana, pozyskać może dla nich zaufanie publiczności i ułatwić sprzedaż krajowych wyrobów w kraju i zagranicą. Kontrolli tej ulegają także handle główną rękojmią w charakterze sprzedających mające. Ilekroćby podejrzenie padało, dopuszczenia się jakiego bądź rodzaju fałszu, i w takim wypadku nie tylko sprawdzenie czynu ale i dochodzenie onegóż nastąpić powinno.

Co do upięknienia miasta.

Gdy plan upięknienia miasta sporządzony zatwierdzonym został, Dyrekcyi Policyi jest obowiązkiem dostrzegać

ARTYKUŁ 154.

Aby nikt nie stawiał żadnej budowli, ani tej reparował w przypadkach przez oddzielne przepisy wskazanych, bez poprzednio otrzymanego pozwolenia i bez planu przez Wydział Budowniczy wydanego, a przez Senat zatwierdzonego.

ARTYKUŁ 155.

Aby żadne z drzewa przystawki, stajenki, przyszufnice pomiędzy domami murowanemi miejsca nie miały, by

ARTYKUŁ 156.

Do każdej budowli używani byli rzemieślniey do tego upoważnieni, znajomość sztuki i przepisów policyjno-budowniczych posiadający, które w widoku zachowania bespieczeństwa od ognia na

tem szczególniej zależą aby belki w kominy wpuszczanemi, ani blisko tychże belki, krokwy jakoteż łaty zakładanemi nie były.

Co do Policyi ogniowej.

ARTYKUŁ 157.

Majstrowie murarscy wyprowadzając kominy zachować mają przepisami budownictwa miarę co do obszerności wskazaną bez żadnych ciasnych i krętych, a zatem do wymiatania sadzy trudnych zakątów.

ARTYKUŁ 158.

Mydlarnie, gorzelnie, browary, sytownie miodu i t. p. nowo zakładać się mające w pośród domów zabudowanych istnieć nie mogą, a założone już w dostateczną ilość wody zaopatrzone bydź winny.

ARTYKUŁ 159.

Slusarze, kowale, piekarze, mosiężniki, konwisarze, złotnicy, kotlarze, blacharze, ruśnikarze i inni rękodzielnicy, którym mieszkanie w mieście nie jest zabronione, warsztaty swoje w miejscach sklepionych, o ile to bydź może mieć starali się.

ARTYKUŁ 160.

Przez częste rewizye przekonywać się czyli stolarze, tokarze, stelmachy i kołodzieje w izbach warsztatowych wiórów i trzasek nie zgromadzają, a przez to w zbliżeniu z ogniem czy to w piecu czy przy świetle robiący, nie wystawiają na niebespieczeństwo nie tylko domów przez nich zamieszkałych, ale co więcej części lub całego miasta.

ARTYKUŁ 161.

Aby składy drzewa, węgla kamiennego, wódek i spirytusów, sadeł, łojów, słoniny, oleju, siana lub słomy i innych palnych materyałów lub łatwemu zajęciu się ulegających, w zabudowaniach drewnianych nie mieszczono, ale na takowe składy o ile tylko bydź może murowane i sklepione wybierane były.

ARTYKUŁ 162.

Aby palenia lulek w stajniach a nawet i po ulicach, plantach i placach publicznych nie dozwalać, dostrzegać równie należy

ARTYKUŁ 163.

Aby we wszystkich domach zajezdnych, oberżach, handlach wódek lub likierów

nigdy światła otwarcie nie noszono ale w latarniach szczelnie zamkniętych, w stajniach zaś, które o ile tylko możność dozwoli zawsze sklepionemi bydź winny w punktach na to przeznaczonych latarnie przytwierdzone światło dawały, aby służący przyjeżdżający oddzielnych świec używać i tych do słupów i żłobów przytwierdzać nie potrzebowali. Że jednak pomimo największej ostrożności zdarzyć się może wypadek ognia, aby więc wcześnie szerzeniu się jego zaradzić i w samym początku złe oddalić można było. Policya ściśle obowiązaną jest

ARTYKUŁ 164.

Aby właściciele domów przez kominiarzy upoważnionych i sztukę swoją posiadających dwa razy przynajmniej na mie-

siąc wszystkie kominy wycierać rozkazali, a nawzajem aby kominiarze przy chędożeniu starali się nie tylko tak zwaną wichą kominy przecierać, ale nadto spuszczając czeladz w głąb kominów boki, ich zakątki, uboczne kanały, trąby z żelaznych pieców do nich wpuszczane chędożyli i narzędziem gracą zwaném wyskrobywali tak aby żadne sadze do ścian komina przylegające nie zostały, doglądać należy dalej

ARTYKUŁ 165.

Aby w każdym domu w miarę jego rozległości znajdowały się na hakach w sieni zawieszone dla prędszego ich użycia wąworki czyli tak zwane wiaderka jakoteż żelazne osęki czyli bosaki na żerdziach 7łokciowych oprawne, wydać się mające

rozporządzenie oznaczy ich liczbę, tymczasowo jednak Dyrekcya Policyi w mieście

ARTYKUŁ 166.

Żądać będzie od każdego właściciela aby w każdym domu od dwóch do 4ch wąworków jako też dwa a przynajmniej jeden osęk znajdowało się; na przedmieściach zaś w mniejszych domkach przynajmniej 1 wąworek a na dwa domy przynajmniej jedna osęka zawsze do użycia gotowemi były.

ARTYKUŁ 167.

Oprócz tego na poddaszach i strychach znajdować się powinny kadzie wodą zawsze od czasu do czasu napełnione. Miarę kadzi co do ilości wody znajdować się mającej i ich liczbę oznaczy

wspomnione rozporządzenie, tymczasowo zaś Dyrekcya Policyi do wielkości domu i zamożności właściciela żądanie swoje zastosuje. Na przypadek wydarzonego ognia, Policyi szczególnym jest obowiązkiem dopilnować aby dozorcy i nadzorcy oddziałów na które miasto podzielone zostaje w rozporządzeniu porządku ogniowego za danym znakiem alarmu w miejscach swoich z ludzmi do noszenia wody przeznaczonemi z każdego dozorstwa znajdowali się i rozkazom zarządzającego przy gaszeniu ognia Urzędnika Policyi zadosyć czynili.

ARTYKUŁ 168.

Aby szprycmajstrowie z sikawkami i wozy do zbliżania wody przeznaczone w sam moment ogłaszanego pożaru w miej-

sce wedle art: 101 wskazane przybywali. Czuwać nadto powinna

ARTYKUŁ 169.

Nad składem rzeczy wyniesionych z domów pożarem zagrożonych, które Kommissarz Policyi lub sam Dyrektor obecny stósownie do art. 30 oddać pod nadzór dwom lub trzem nadzorcom najpierwej przybywającym i warcie milicyjnej z 8miu głów złożonej.

ARTYKUŁ 170.

Nikt do ognia przybywający usuwać się od ratunku nie może, pilność największa i posłuszeństwo towarzyszyć działaniom takowym powinny. Nie idzie jednak zatem (owszem to surowo zakazuje się) aby krnąbny i rozkazom ulegać nie chcący miał bydź sposobami zniewalają-

cemi jakiemi jest bicie lub szkalowanie nakłaniany, ale bez żadnego odgłosu i kłótni ujęty i do aresztu odprowadzony.

Że zaś zwykle przy podobnych zdarzeniach ludzie złośliwi z zamieszania korzystać chcący przybywają. Policya dostrzegać powinna

ARTYKUŁ 171.

Aby nikt w zgiełku i ściśnieniu na straty wystawionym nie został. Aby zaś mogła to dopełnić, pierwszém Jej staraniem bydź powinno rozstawić straże konne i piesze po rogach ulic z domem i ulicą przy którym stoi, styczność mających, a jeżeli przypadek w czasie nocy wydarza się, postarać by tak główna ulica jako też boczne dokładnie oświeconemi były. Czynności albowiem tak poprzedzające nie tyl-

ko ułatwiają działanie przy gaszeniu, ale nadto przytrzymanie z źle nabytą korzyścią usuwających się. Po ugaszonym pożarze

ARTYKUŁ 172.

Policya uwolniwszy oddziały dozorców dalszych do domów, zostawi najbliższe do czuwania aby przygaszony ogień na nowo nie wszczął się. Zostawić nadto powinna sikawki i wozy aż do momentu, kiedy znawcy jakiemi są sprycmajstry i kominiarscy majstrowie nie zaręczą Kommissarzowi Policyi, że żadna już obawa więcej miejsca nie ma. Kommissarz jednak i warta milicyjna

ARTYKUŁ 173.

Dopóty nie może opuszczać miejsca pożaru, dopóki rzeczy z domu wyniesio-

ne, napowrót wstawione w nim nie zostaną i właściciel nie oświadczy, że nic z nich uronionem nie zostało. W przypadku albowiem przeciwnym śledzenie utraconych rzeczy przedsiewziętém bydź ma.

Co do Policyi Lekarskiej.

Obszerniejsze tej Policyi urządzenie, w właściwej drodze przez Protomedyka Fizykowi i Chirurgom miejskim wręczone poucza jak w każdym przypadku postąpić sobie należy. Dyrekcya Policyi nie tylko czuwać powinna nad wykonaniem przez nich wskazanych tą instrukcyą środków, a w szczególności dozorować

ARTYKUŁ 174.

Aby każdy medyk praktyką trudniący się nie odmawiał pomocy w razie przy-

padków nadzwyczajnych przez Policyą dostrzeżonych a jemu doniesionych.

ARTYKUŁ 175.

Pilnować aby lekarze nie examinowani kuracyi nie odbywali, i o wsuwających się podobnego rodzaju szarlatanach Wydziałowi Spraw Wewnętrznych lub Protomedykowi rapportowali, aby

ARTYKUŁ 176.

Rewizya aptek regularnie co kwartał przez Fizyków miejskich odbywaną była, i ażeby apteki żadnych lekarstw a szczególniej heroicznych i trucizn bez wyraźnej recepty lekarza do praktyki upoważnionego nie wydawały. Oprócz rewizyi powyższej śledzonem bydź winno równie w handlach winnych osobliwie żydowskich

ARTYKUŁ 177.

Czyli wina nie są zaprawiane przez szkodliwe zdrowiu ludzkiemu drogmata, co lubo przez Fizyków miejskich dopełnianém bydź winno, Policya jednak czasami starać się będzie mieć próby win w handlach sprzedawanych, i takowe chemicznemu rozbiorowi poddawać, niemniej doglądać aby piwa w tutejszém mieście wyrabiane warzonemi były czysto i bez żadnych dodatków zdrowiu ludzkiemu szkodliwych.

ARTYKUŁ 178.

Dla tego nie od rzeczy będzie aby tak warzelnie piwa jako też sytownie miodu od czasu do czasu i to w momentach roboty przez Kommissarzy inspekcyą czyniących odwiedzanemi zostały

Nie wolno jest

ARTYKUŁ 179.

Wrzucać do wody czy to w studniach czy w stokach do napoju przeznaczonych nieczystości, ścierwa zwierząt i drobiu upadłego, i starać się aby każda studnia raz przynajmniej do roku czyszczoną była' W przypadku zaś gdyby zatonienie jakiego żyjącego stworzenia miejsce miało, Policya winna nie tylko takowe natychmiast wyciągnąć kazać, ale prócz tego studnią przeczyścić polecić. Aby zaś podobne wypadki nie miały miejsca

ARTYKUŁ 180.

Policya dostrzegać będzie osobliwie po przedmieściach by wszystkie studnie obudowane i nad poziom do wysokości łokci 2ch w cembrzynie podniesione zostały.— Że zaś częstokroć szkodliwem jest używanie pokarmów jakiemi są owoce niedoj-

rzałe, usnięte ryby, mięso cuchnące, chleb niewypieczony i t. d. obowiązkiem jest Policyi czuwać aby takowe przedawanemi nie były, ale dostrzeżone natychmiast niszczone. Że zaś do Policyi lekarskiej należy także zachowanie płodu do czasu u osób nie zamężnych które wstyd częstokroć zle zrozumiany prowadzi do występku.

ARTYKUŁ 181.

Policya powziąwszy wiadomość lub postrzegłszy poznaki ciąży winna poddać kobietę ciężarną nadzorowi najbliższej akuszerki, a przy zbliżeniu terminu zapewnić jej miejsce w klinice i Dyrektorowi kliniki Chirurgicznej donieść w zapieczętowaném i do własnyah rąk adressowanem piśmie o imieniu i nazwisku osoby pod dozor oddanej.

ARTYKUŁ 182.

Żaden przypadek nadzwyczajnej śmierci, choroby zaraźliwej nie może bydź tajonym, ale Dyrekcya uwiadomiona o nim winna jest donieść o tem Wydziałowi Spr. Wewnętr. i Policyi celem przedsięwzięcia środków ku zapobieżeniu szerzenia się drugiej a wyśledzenia stanu pierwszej.

Co do porządku i czystości utrzymania w mieście.

ARTYKUŁ 183.

Nie wolno jest nikomu wylewać oknem nieczystości lub wyrzucać na ulicę popiołów, kości, śmieci i tego wszystkiego co nieczystość ulicy sprowadza. Nie wolno nadto

ARTYKUŁ 184.

Składać rumowisk, drzewa lub innych

zawad stawiać na ulicaah i placach publicznych. Zabrania się zarówno

ARTYKUŁ 185.

Wywożenie gnojów w wozach rozwartych, ale nadto winny bydź skrzynie szczelnie zamknięte lub przynajmniej wozy w półkoszki opatrzone. Nie godzi się w żaden sposób

ARTYKUŁ 186.

Odbywać potrzeby naturalnej po ulicach, trotoarach i placach publicznych, tylko w miejscach wyraźnie na to przez Policyą wskazanych, i na ten koniec odbudowanych. Aby więc rozporządzenia skutek swój miały, Dyrekcya Policyi przez żołnierzy po ulicach rozstawionych i Rewizorów rewiru dopilnować jest obowiązaną. Żeby zaś czystość zawsze zachowa-

ną była i powietrze codziennie w czasie osobliwie upałów odświeżane bydź mogło

ARTYKUŁ 187.

Dyrekcya Policyi dopiluuje by urządzone 4 kolumny ruchome każda z 6ciu aresztantow, jednego dozorcy i 1 kary konnej składające się ciągle po mieście celem zbierania nieczystości krążyły

ARTYKUŁ 188.

Ażeby o godzinie 5 rano w lecie a o 7 w zimie nie tylko rynsztoki ale nawet całe trotoary zamiecione i wyczyszczone zostały. Dla doprowadzenia tego do skutku Policya dozorować będzie by za danym odgłosem dzwonka ratusznego o godzinie 5. rano w lecie z każdego domu po wyczyszczeniu w przód miotłą rynsztoku od 2ch do 5ciu wiader czystej wo-

dy wylano, i tak rynsztok jakoteż i kanał w domu przeczyszczonym został. W zimie zaś aby za podobnym znakiem sniegi z trotoarów zmiecione i rynsztoki z lodu wyrąbane były. Oprócz kar przy kolumnach ruchomych będących

ARTYKUŁ 189.

Używani bydź mają do wywożenia popiołów i śmieci włościanie z pobliskich wsiów do pognoju gruntów takowe oddawna używający. Nie dosyć jest w baczności Policyi aby ta poprzestawała na samej zewnętrznej czystości, ale przekonana ~~że~~ zewnętrzna zależy najwięcej od wewnętrznej, winna jest czuwać aby

ARTYKUŁ 190.

Dziedzińce w śród domów będące utrzymywane były w porządku, aby trąby

od kuchni pomyje wyprowadzające, były nad samym kanałem osadzone, lub gdy to bydź nie może aby rynsztok od trąby do kanału prowadzący był wybrukowany, aby kloaki nigdy przepełniane nie były, w razie zaś przepełnienia Mistrz sprawiedliwości czyszczeniem trudniący się uwiadomionym był.

Rozdział VI.

Stósunki z Władzami pod bezpośrednim nadzorem Dyrekcyi Policyi stojącemi.

ARTYKUŁ 191.

Kantor służących osobnego mieć będzie Pisarza od Skarbu publicznego płatnego którego obowiązkiem będzie pilnować wykonania ścisłego Rozporządzenia Senatu z dnia 4 stycznia 1822 r. jakoteż

drugiego z dnia 5 września 1825 r. co do wyznania Mojżeszowego.

ARTYKUŁ 192.

Aby utrzymywanym został protokół tak służących w służbie będących jako też od tej wolnych, ostatni

ARTYKUŁ 193.

Mieć powinni oddzielną listę każd służącego szukającemu do przejrzen kantorze służących, zawsze pokaza mogącą. Każdy służący wchodzący w wą służbę

ARTYKUŁ 194.

Okazać powinien stósowne do §. 8. Urządzenia świadectwo z ostatniej odbytej, a zawarłszy kontrakt ma

ARTYKUŁ 195.

Zostawić książkę czyli takowa odesłaną bydź powinna przez Pana w służbę go przyjmującego. Że zaś doświadczenie przekonało, że §. 20 Rozporządzenia z dnia 4 Stycznia 1822 r. wyznaczający termina służby kwartalne jakotéż Rozdział II tego Rozporządzenia o stręczycielach i stręcielkach nie przyniósł takich jakie pra- w spodziewaniu zakładało sobie u- w. Dyrekcya Policyi zanim Rozzenie to stósownie poprawioném nie poprzestać winna

ARTYKUŁ 196.

Na oznaczeniu domów w których każdej klassy służący bez służby zostający pod bliższym dozorem policyjnym zostawać mają i tám z własnego funduszu utrzymywać się, z kąd wynika

ARTYKUŁ 197.

Że od służby oddalony służący lub służąca zaraz po wypowiedzeniu służby przez Pana lub Panią przychodząc do kantoru służących na listę służby potrzebujących zapisana i do domu na klassę tę i płeć przeznaczonego odesłaną bydź powinna.

ARTYKUŁ 198.

Pisarz kantoru czuwając nad zgromadzonemi w domach przeznaczonych wolnemi, przekonywać się powinien zarazem jak daleko swiadectwo w książeczce zapisane zgodne jest z przepisami art: 29 a jeżeli moralność którego z nich byłaby wątpliwą postąpić wedle art: 40.

ARTYKUŁ 199.

Nadewszystko zaś czuwać należy aby ludzi podejrzanych czy to o sposób postę-

powania czy o niedbalstwo w służbie przychodzącym, szukać pomocy kantoru, Panom nie przedstawiać; i dla tego Pisarz kantoru obowiązany jest czego Dyrekcya Policyi dopilnuje

ARTYKUŁ 200.

Każdemu przychodzącemu i służącego stosownie do klassy podziału służących żądającemu, okazać wszystkich na liście zapisanych w tej klassie będących, ich świadectwa i książkę; w ów czas zaś, jak wybor nastąpi służącego przywołać.

ARTYKUŁ 201.

Gdy w art: 191 powiedzianém jest, że Pisarz będzie płatnym, samo z siebie wynika, że taxy dotąd przez Pisarza kantoru pobierane do kassy Dyrekcyi Policyi

wpływać będą a to od 1. Czerwca r. b. jako roku etatowego, gdyby nawet poprawa Rozporządzeń wprzód nie nadeszła.

Kommissarza targowego działania jako podstawą ceny żywności będące, na ścisłém wypełnieniu Instrukcyi przez Senat przepisanej zależą: dopilnować więc Policya starać się powinna

ARTYKUŁ 202.

Aby ceny zboża i bydła regularnie i dokładnie i to z wiadomości od sprzedających nie zaś kupujących zaśiągnięte, w protokoł zapisane zostały. Zapisanie poprzedzić winno ocenienie gatunku zboża do której klassy należy, i nie inaczej jak za uznaniem wspólném 2ch Wójtów najbliższych gmin i Rewizora Policyi służbę targową czyniącego następowały, dla tego

ARTYKUŁ 203.

Po każdym targowym dniu czyli raczej w ciągu dnia tego, wszyscy w artykule powyższym pomieszczeni razem zejść, próby zbóż podanych obejrzeć, z cenami za które sprzedane zostały porównać, na koniec spisawszy protokół krótki każdego gatunku cenę oznaczający, takowy do protokółu pod imieniem cen targowych utrzymywanego zaciągnąć powinni. Ani powiększenie cen nad targ ani onych zmniejszenie pod rygorem prawa i przysięgi na Urząd wykonanej dozwolonem bydź nie może, dla tego Dyrekcya Policyi o nadużyciu przekonana Wydziałowi Spr: Wew: i Policyi niezwłocznie o tém donieść obowiązaną zostaje.

ARTYKUŁ 204.

Niemniej wzgląd dany bydź ma na

ceny bydła, na stan jego zdrowia i na to aby w szczególnych przypadkach zarazy, bydło to tylko przez rogatki z tej okolicy puszczone było, które świadectwami pochodzenia z okolic nią nie zajętych jest zaopatrzone. Czuwanie nad tém jakkolwiek Kommissarzowi targowemu i Pisarzom rogatkowym powierzoném jest, Dyrekcya jednak z ogólnego nadzoru dobra powszechnego obojętną i w tém miejscu bydź nie może.

Rozdział VII.

O stosunkach Dyrekcyi Policyi z innemi Władzami.

ARTYKUŁ 205.

Stosunki Dyrekcyi policyi z Instancyami Sądowemi wskazuje Statut organiczny Władz Sądowniczych w dniu 27

sierpnia r. b. do Nr. 5046 i 5077 przez Senat wydany.

ARTYKUŁ 206.

Stosunki Dyrekcyi Policyi z Kommendentem milicyi zależą na udzielaniu pierwszej, potrzebnej pomocy ku utrzymaniu porządku i bespieczeństwa. Rozkład służby codzienie odbywać się mającej przez milicye ruchomą i nieruchomą tudzież przez żandarmeryą, zatwierdzony przez Prezesa Senatu jako najwyzszą kommendę siły zbrojnej mającego, wskazuje stałe prawidło, jaka ilość głów w celu odbywania straży w punktach stałych, lub po ulicach tudzież do czynienia patrolów komenderowaną bydź ma. W ogólności stanowi się, że milicya nieruchoma używaną tylko winna bydź do robienia wart i patrolów tudzież exkortowania aresztantów,

milicya zaś ruchoma do pilnowania porządku po placach i ulicach, żadna zaś z tych nie będzie używaną do jakichkolwiekbądź posług kancellaryjnych, gdyż te właściwi posługacze tak nazwani pąchołcy pełnić są winni.—Instrukcya której projekt Dyrekcya do zatwierdzenia Prezesowi Senatu pryedstawi, ma wskazywać dokładnie obowiązki żołnierza policyjnego na służbę do pilnowania bespieczeństwa i porządku wyznaczonego, która aby się w umysł jego tym pewniej wpoiła, będzie mu również przez kommendę często odczytywaną i przy każdém rozsyłaniu na służbę z strony Dyrekcyi Policy przypominaną.—*Co się zaś tycze milicyi nieruchomej.* Na każde zażądanie Dyrekcyi a nawet Rewizora Policyi w imieniu prawa odzywającego się, obowiązane są wszystkie war-

ty natychmiast dostarczyć potrzebną ilość ludzi zbrojnych w celu ujęcia zbrodniarzy, uspokojenia rozruchu, nadzorowanie pożaru wszczętego, ujęcia ludzi opiłych i hałasy robiących, i takowej pomocy pod żadnym pozorem odmawiać nie mogą, w której użyciu Urzędnicy Policyjni w razach ważniejszych zastosują się do przepisu w art. 43 i 44 niniejszego Urządzenia zawartych.

Rozdział VIII.

O Karach.

ARTYKUŁ 207.

Z względu na art: 7 Ustawy Konstytucyjnej, który nieprzenoszące jednomiesięcznego aresztu lub stu złotych kary pieniężnej od szukania ulgi w drodze łaski wyłącza, uznaliśmy za potrzebne do-

tychczasowo ustanowione kary zmniejszyć do stopnia któryby powyższy rygór Ustawy zasadniczej nie czynił uciążliwym, w skutku czego postanawiamy na przestępstwa Policyjno-Administracyjne następujące porządkowe kary, które Dyrekcya Policyi odtąd w I. Instancyi z wolném odwołaniem się strony do Wydziału Spr. Wewn: i Policyi wymierzać będzie.—

Wyszczególnienie przestepstw i kara za takowe oznaczona.

—

CO DO PIECZYWA

1) *Za niestósowne do wagi i sprzedaż tegoż nad taxę*

Za pierwszą razą Złp. 6, za drugą razą Złp. 12, za trzecią Złp. 18, za czwar-

tą dopiero postępowanie wedle Ustaw karzących zastosowaném bydź winno.

2) *Kommisarz Targowy lub Rewizor Policyi za niedopełnienie rewizyi w mieyscach sprzedaży.*

Za pierwszy raz Złp. 5, za drugi Złp. 10, za trzeci suspensa urzędnika przekraczającego.

3) *Za chleb z mąki śniadey (zwaney grysową) wypiekany*

Konfiskata chleba na sprzedaż wystawionego.

4) *Za niewyciśnienie na chlebie numeru ceny i Nru piekarzowi danego i*

5) *Za chleb niedopieczony śniady z zakalcem i takież bułki*

Konfiskata pieczywa na sprzedaż wystawionego.

6) *Za ukrywanie chleba w szynkach lub gdziekolwiek*

Piekarz utraca chleb, a przechowujący takowy ulega karze podwójnej wartości chleba.

7) *Za roznoszenie precli nie według przepisów*

Konfiskata roznoszonych precli.

CO DO MIĘSA.

8) *Za niedoważanie mięsa lub sprzedaż tego nad taxę*

Kara taż sama jak co do pozycyi I^szey^ ustanawia się.

9) *Za wynoszenie posoki lub wyporka ze szlachtuza.*

Za pierwszy raz Złp. 2, za drugi Złp. 4, za trzeci Złp. 6.

10) *Za odzieranie mięsa z tłuszczu*

Konfiskata odartego mięsa.

11) *Za nieopatrzenie się w należne gwichty*

Kara od Złp. 2 do 6.

12) *Za przechowywanie trzody, baranów lub cieląt w jatkach rzeźniczych*

Kara po Złp. 1 od sztuki.

13) *Za sprzedawanie mięsa z bydła w rzezalni nie bitego*

Konfiskata mięsa.

14) *Za sprzedawanie mięsa na sztuki*

Ustanawia się taż sama kara jak za niedoważanie mięsa.

15) *Za wstęp ludziom do rzezalni, których obecność nie jest tam potrze-*

bną i wyręczanie się stróża przez zastępców nieupoważnionych

W razie niepopełnienia kradzieży areszt 24 godzin lub Złp. 6, inaczej według prawa ma bydź postąpioném.

16) *Za wydymanie dychów cielęcych*

Zniszczenie zabranego dycha, oraz kara od Złp. 4 do 12 na majstrów, a chłosta na czeladź rzeźniczą od plag 5. do 10.

17) *Na trudniących się pokątnie rzezią bydła*

Konfiskata przedmiotu i ściągnienie opłaty od rzezi przynależnej.

CO DO SPRZEDAŻY ARTYKUŁÓW ZDROWIU LUDZKIEMU SZKODLIWYCH.

18) *Za sprzedaż niedobrych grzybów, niedojrzałych fruktów i młodych zbyt ziemniaków*

Konfiskata przedmiotów.

CO DO MYDLARZY.

19) *Za sprzedaż mydła lub świec nad taxę*

Kara taż sama jak co do pozycyi 1szej i 8mej na Piekarzy i Rzeźników oznaczonej.

CO DO SPRZEDAŻY PIWA, ROZWOŻENIA TEGOŻ I NIECECHOWANIA BECZEK.

20) *Za piwo nietrzymające proby przepisannj, sprzedaż tegóż nad taxę i jego fabrykowanie*

Piwowar ulegnie karze zą pierwszy raz Złp. 10, 2gi 20, 3ci 50.— Szynkarze zaś za 1szy 4—8—16.

21) *Za sprzedaż piwa w butelkach nie kwartowych*

Od Złp. 2 do 6.

22) *Za rozwożenie piwa w dnie świąteczne i Niedziele*

Właściciele ulegną karze Złp. 18.

23) *Za niecechowanie beczki z piwem*

Winna będzie złożoną bydź wartość piwa w pieniądzach.

CO DO SPRZEDAŻY PŁÓTNA.

24) *Za sprzedaż płótna bez konsensu, lub sprzedaż tegóż na łokcie przez osoby zagraniczne*

Od Złp. 3 do 9.

CO DO PRZEKUPNIÓW.

25) *Przekupień za wrócenie się w miejsce wzbronione z sprzedażą jakiego artykułu*

Zapłaci Złp. 2.

26) *Przekupień unikający opłaty placowego*

Zapłaci Złp. 2.

27) *Przekupień za nieutrzymanie świadectwa do przekupstwa w miejscu sprzedaży, tudzież nieopatrzenie się w tóż lub przenoszenie się samowolnie z sprzedażą*

Zapłaci kary Złp. 2.

28) *Za spredaż pieczywa w ulicy Kirchoff*

Najwyższa kara Złp. 4.

29) *Za wczesne wykupywanie różnych przedmiotów*

Przekraczający zapłaci Złp. 2.

30) *Każdy przekupień węgla nad Wisłą winien bydź w miarę korzec zwaną zaopatrzony*

Niedopełniający tego ulegnie karze od Złp 6 do 18.

31) *Starozakonni nie sprzedający węgla i drzewa w miejscu oznaczoném*

Ulegną karze od Złp. 2 do 6.

32) *Sprzedaż owsa i siana (nie pod daszkami) lecz w budkach jest wzbroniona*

Przekraczający zapłaci kary od Złp. 1 do 3ch.

33) *Sprzedaż węgla na miary fałszywe jest wzbroniona jako też i sprzedaż mniejszych siąg na wysokość i szerokość od przepisanej miary.*

Sprzedający ulegną karze za 1 raz Złp. 6, drugi 18.— Przekupnie zaś za 1. raz Złp. 2, za drugi Złp. 6, za trzecią razą w obu wypadkach postąpioném bydź ma według ustaw karzących.

CO DO SPRZEDAŻY TOWARÓW.

34) *Za podnoszenie towarów do miata prez Starozakonnych i*

35) *Za roznoszenie towarów wszelkiego rodzaju po domach przez osoby zagraniczne*

Kara Dziennikiem praw w r. 1818 Nr. 3469 i w r. 1828 Nr. 5394 ogłoszona winna bydź zastósowaną.

36) *Osobom zagranicznym żadnych artykułów bez pozwolenia sprzedawać nie wolno*

Przekraczający ulegną karze Ustawą handlową w r. 1833 zapadłą oznaczonej.

CO DO SPRZEDAŻY SOLI.

37) *Nie wolno sprzedawać soli w 2ch miejscach za jednym konsensem*

Przekraczający ulega konfiskacie soli w miejscu bez upoważnienia sprzedawanej.

38) *Za sprzedaż soli nad taxę*

Kara od Złp. 2 do 6.

39) *Za ustąpienie konsensu bez wiedzy Rządu*

Przekraczający ulegnie karze Złp. 18.

40) *Za sprzedaż soli błotnistej*

Konfiskata sprzedawanej soli.

CO DO MĄCZNIKOW I KRUPNIKOW.

41) *Kto nie jest członkiem zgromadzenia mączników i krupników a trudni się sprzedażą produktów tymże właściwych nie w dni targowe*

Winien mieć sprzedaż zabronioną.

42) *Mącznicy i krupnicy sprzedający nad taxy*

Ulegną tej samej karze co Piekarze i Rzeźnicy.

CO DO SPRZEDAŻY TRUNKOW UPAJAJĄCYCH.

43) *Za otwarcie szynków po zaka-*

zanej godzinie to jest w dni świąteczne i Niedziele w godzinach od 9 z rana do 3 z południa

Kara od Złp. 4. do 12 na przekraczającego ma bydź wymierzoną.

44) *Za otwarcie szynku po godz. 10 wieczór*

Kara od Złp. 4 do 12.

45) *Za przechowywanie po szynkach złodziei, włóczęgów lub innych osob bez meldowania*

Za pierwszy raz Złp. 20 za drugi Złp. 50 a za 3ci utrata konsensu.

46) *Za prowadzenie szynku bez konsensu*

Wydział Spr. Wewn. i Policyi karę decydować będzie.

47) *Za szynkowanie napojów konsensem nie objętych*

Kara od Złp. 5 do 15.

48) *Za przenoszenie szynków bez zezwolenia*

Kara pieniężna od Złp. 10 do 30 ustanawia się.

49) *Za utrzymywanie gospód w szynkach*

Kara od Złp. 18 do 54 prócz utraty konsensu.

50) *Za oszukaństwo w miarach lub napojach*

Kara od Złp. 12 do 24.

51) *Defraudacyi w szynkach dopuszczający się*

Ulegną karze utraty konsensu.

52) *Za nieopłacenie taxy na fundusz Policyjny od muzyki*

Oprócz opłacenia zwyczajnej taxy kara od Złp. 6 do 18 ustanawia się.

53) *Za niezawieszenie konsensu w szynku*

Kara od Złp. 2 do 6.

54) *Za sprzedaż hurtową trunków bez pozwolenia*

Kara stósownie do art. 3 Ustawy handlowej winna bydź exekwowaną.

CO DO ZACHOWANIA CZYSTOŚCI DO PRZEPISOW ODNOSZĄCYCH SIĘ.

55) *Za wywożenie na ulicę lodów, rumowiska i innych nieczystości*

Kara od Złp. 6 do 18.

56) *Rewizor Policyi niedonoszący o nieczystościach*

Ulegnie karze Złp. 6.

57) *Stróż kamienicy lub parobek nie skrapiający trotoarów przed kamienicą nad którą czystość powierzoną mu jest*

Ulegnie karze od Złp. 2. do 6.

58) *Wiesniak śmiecący gnojem ulice*

Ulegnie karze od Złp. 1 do 3.

59) *Właściciele domów z których dachów nie między godziną 1 a 2gą z południa śniegi zrucanemi będą.*

Ulegną karze od Złp. 2 do 6.

60 *Mistrz za rozlanie nieczystości po ulicy, jak równie*

za niewylewanie nieczystości w miejsca naznaczone

Ulegnie karze Złp. 50.

61) *Właściciel lub administrator kamienicy albo domu z których nieczystości w ulice są wylewanemi*

Ulegnie karze od Złp. 2 do 6.

62) *Za utrzymywanie trzody w mieście*

Kara po Złp. 6. od sztuki.

63) *Za przepędzenie trzody przez miasto lub bydła*

Kara po Złp. 1 od sztuki.

64) *Za złapanie trzody samowolnie chodzącej*

Kara od gr. 15. do Złp. 1 od sztuki.

65) *Za nieprzepłukiwanie rynsztoków w kamienicach i przed temiż*

Służący którym czynność ta jest powierzoną ulegną karze cielesnej.

CO DO FUSZERÓW RÓŻNYCH RZEMIOSŁ

66) *Fuszery w ogólności wszystkich rzemiosł*

Ulegną karze Rozporządzeniem cechy rozwijającym, objętej.

CO DO PRÓŻNIAKÓW, WŁÓCZĘGÓW I ŻEBRZĄCYCH.

67) *Czeladź rzemieślnicza obca za włóczęgostwo*

Ulegnie karze szubpassu.

68) *Czeladź rzemieślnicza tutejszo-krajowa za włóczęgostwo*

Ulegnie karze cielesnej.

69) *Za powrót z szubpassu*

Za pierwszém przekroczeniem kara piag 15— za drugim zaś, kara wedle ustaw karzących zastósowaną bydź winna.

70) *Żebrzące dzieci i rodzice też wysełający*

Rodzice ulegną karze cielesnej.

71) *Rewizor o żebrakach niedonoszący*

Ulegnie karze Złp. 6.

72) *Żebractwo, pijaństwo, awantury, krzyki, włóczęgostwo, próżniactwo.*

Dopuszczający się podobnego przekroczenia ulegnie karze od Złp. 3 do 9; gdyby zaś nie był w stanie zapłacenia ulegnie karze cielesnej od 5 do 15 plag bez dalszego odwołania się.

CO DO PORZĄDKU I BESPIECZEŃSTWA.

73) *Nienadkrywający przed kamienicami lub domami rynsztoków, albo nie reparujący mostków, właściciele lub administratorowie*

Ulegną karze od Złp. 2 do 6.

74) *Prowadzący fabryki bez pozwolenia Rządu*

Ulegną karze Złp. 18.

75) *Majster fabryką zarządzający bez pozwolenia Rządu prowadzoną*

Ulegnie karze Złp. 18.

76) *Majster podejmujący się fabryki a niepilnujący takowej*

Oprócz wynagrodzenia zrządzonej szkody ulegnie karze Złp. 18.

77) *Na Majstra w razie zrządzenia komu szkody,*

78) *Utrzymującego proch w sklepach żelaznych lub innych niewłaściwych miejscach niemniey na*

79) *Utrzymująego po strychach materyały pożar zwiększyć mogące*

Kara Kodexem karzącym oznaczona zastosowaną bydź winna.

80) *Nieposiadający rekwizytów ogniowych*

Ulegną karze od Złp. 2. do 6.

81) *Praczki psujące bruk przy Rudawie i młynach, niemniey*

82) *Psujący bruk w innych miejscach*

Ulegną karze od Złp. 1 do 3.

83) *Gubiący passporta*

Ulegnie karze pieniężnej.

84) *Odstępujący passport*

Odesłanym zostanie do drogi Sądowej.

85) *Nieuwiadamiający Policyi któremu passport zaginął*

Ulegnie karze od Złp. 2 do 6.

86) *Mistrz za niedopilnowanie uprzątania psów*
Ulegnie karze Złp. 50.

87) *Właściciel psa błąkającego się.*
Ulegnie karze Złp. 6.

88) *Majstry kominiarze niepilnujący należnego czyszczenia kominów*
Ulegną karze od Złp. 6 do 18.

89) *Fijakry wyjeżdżający na plac bez numerów, niemniey.*

90) *Fijakry domagający się większej płacy nad taxę przepisaną*
Parobcy ulegną karze cielesnej

91) *Palący fajki po ulicach*
Ustanawia się kara od Złp. 1 do 3ch jeżeli palenie lulki blisko budynków drewnianych miało miejsce.

CO DO PRZEKROCZEŃ KTÓRYCH SIĘ STAROZAKONNI SZCZEGÓLNIEJ DOPUSZCZAJĄ.

92) *Utrzymujący sklepy lub składy w mieście Krakowie bez upoważnienia*
Oprócz zabronienia ulegnie karze Złp. 12.

93) *Utrzymujący w służbie Chrześcian lub Chrześcianki bez pozwolenia*
Ulegną karze za 1szy raz Złp. 20, za 2gi 40, za 3ci 60.

94) *Zaprowadzający druty żelazne w Kazimierzu*
Właściciele domów przy których słupy z drutami są wystawione ulegną karze Złp. 6.

95) *Handlujący bez konsensu*
Ulegną karze od Złp. 20 do 60.

96) *Za otwieranie sklepów w godzi-*

nach zakazanych w dni swiąteczne i Niedziele

Ustanawia się kara od Złp. 4 do 12.

CO DO POLOWANIA.

97) *Wykraczający przeciwko przepisom co do czasu polowania i przynoszący w tychże czasach zwierzynę lub ptaki na targi*

Ulegnie karze prócz konfiskaty Złp. 18.

CO DO BESPIECZEŃSTWA OGNIOWEGO.

98 *Piwowary niedostarczający beczek z wodą w czasie pożaru.*

Ulegną karze od Złp. 6 do 18.

99) *Właściciele domów nie wysyłający do gaszenia pożaru swych służących z wiaderkami*

Ulegną karze od Złp. 2 do 6.

100) *Służący zaś niedopełniający powyższego polecenia*
Karze plag 5 ulegną.

101) *Właściciele domów w ulicy pożarem zagrożonej i w ulicach poprzecznych od tejże prowadzących za nie oświecenie okien*
Ulegną karze od Złp. 1 do 3ch.

Działo się na posiedzeniu Naszém w Sali Obrad Senatu w Krakowie dnia pierwszego Listopada tysiąc ośmset trzydziestego trzeciego roku.

Prezes Senatu
WIELOGŁOWSKI.

(M.P.) Sekr. Jlny Senatu
DAROWSKI.

Nowakowski Sekr. Ex. Sen.

Nro 4636 *D. G. S.*

MY PREZES
i Senatorowie

WOLNEGO NIEPODLEGŁEGO I ŚCIŚLE NEUTRALNEGO

MIASTA KRAKOWA I J. OKRĘGU.

Uznawszy za potrzebne i dobru młodzieży płci żeńskiej odpowiadajace bliższy rozciągnąć nadzór nad szkołami po klasztorach i pensycah płci żeńskiej utrzymywanemi, po rozważeniu przedstawionego Nam przez Władze edukacyjne projektu do urządzenia tego rodzaju In-

stytutów naukowych postanowiliśmy i stanowiemy co następuje:

Tytuł I.

Urządzenie Ogólne.

§. 1.

Za szkoły publiczne Rządowe w klasztorach uważać się mają te Instytuta naukowe w których młodzież płci żeńskiey (z funduszów na ten cel przeznaczonych) ma wspólne mieszkanie, stół, dozór domowy i nauki, lub w których taż młodzież zgromadza się w pewnych godzinach dla brania w spólnie nauk urządzeniem niniejszém przepisanych.

§. 2.

Za pensye uważać się mają te domy, w których młodzież płci żeńskiej, według

zrobionej z rodzicami lub opiekunami umowy ma wspólne mieszkanie, stół, dozór domowy i nauki, lub do których pod dozorem Ochmistrzyni w oznaczonych godzinach młodzież płci żeńskiej zgromadza się, dla brania wspólnie nauk niniejszém urządzeniem przepisanych.

§. 3.

Żadna pensya otwartą bydź nie może bez upoważnienia Dozoru Głównego.

§. 4.

Dwa będą rodzaje pensyi,— pensya z mieszkaniem, i pensya panien przychodnich. Łączenie ich pod żadnym pozorem dozwolone nie będzie. Nadto będą pensye niższe i wyższe podług stopnia nauk i ich podziału zatwierdzonego przez Dozor Główny.

Niższego rzędu szkoły płci żeńskiej w mieście Krakowie i jego przedmieściach, mając zastępować szkołę początkową (w której jak na wsiach uczą się dziewczęta z chłopcami) powinny zostawać pod dozorem miejscowym szkół początkowych; a wyższe pod bespośrednim Dozorem Głównym.—

§. 5.

Będą jeszcze uprzoszone od Dozoru z pomiędzy Dam znanych z światła, moralności i gorliwości o dobro wychowania, osoby, które zwiedzać będą szkoły w klasztorach i pensye', we względzie obyczajności, ochędóstwa, i robót kobiecych, tudzież znajdować się na examinach.

§. 6.

Damy dozoru i Członki Dozoru Głó-

wnego, ułożoną między sobą koleją czuwać i ciągle odwiedzać będą pensye i wszystkie szkoły klasztorne.

§. 7.

Examen podającej się na Ochmistrzynią, Guwertnantkę pensyi, lub szkoły klasztornej odbywać się będzie:

a) Co do obyczajów i moralności w Dozorze Głównym szkół początkowych, gdzie oraz bieg życia i świadectwo trzech przynajmniej wiary godnych matek familij składane roztrząsane i w protokół wciągnięte zostanie.

b) Co do nauki i prowadzenia Instytutów przed Wizytatorem szkół początkowych, w obecności dwóch Członków Dozoru Głównego, do którego w tym względzie opinii będzie się Dozór Główny stósował.

§. 8.

Examina czyli przepisy odprawiać jest obowiązana pensya i szkoła klasztorna raz na rok w przeciągu Mca Lipca, stósownie do rozkładu w czasie swoim na posiedzeniach Dozoru Głównego nastąpić mającego.

Na ten popis, aby nie był publiczny, nie będą wzywane jak tylko

a) Członki Dozoru Głównego i Dama bliższą opiekę nad Instytutem mająca.

b) Rodzice, krewni i przyjaciołki familij, których listę Ochmistrzyni kilkoma dniami w przód Dozorowi Głównemu poddać jest obowiązaną.

§. 9.

Po odbytych examinach w ciągu najdalej miesiąca Delegowani złożyć mają

Dozorowi Głównemu rapport o stanie tych Instytutów z dołączeniem uwag do dalszego ich udoskonalenia potrzebnych.

§. 10.

W każdej szkole klasztornej, pensyi panien utrzymywany będzie:

a) Protokół wizyt dla zapisywania uwag przez Wizytujących z urzędu.

b) Spis Nauczycieli i Nauczycielek z wyrażeniem dawanej przez nich nauki, książek (z których dają, porządku dawania i t. d.

c) Spis uczennic z wyrażeniem wieku, klassy, czasu zostawania w szkole klasztornej lub na pensyi, postępu w naukach i t. d.

§. 11.

Żadna pensya więcej nad 24 edukują-

cych się panien obejmować nie może, nadto na pensyą z mieszkaniem i stołem nie więcej jak szesnaście panien mogą bydź przyjętemi. — Co do liczby uczennic w szkołach klasztornych, ta stósownie do dgoodności lokalu ograniczoną zostanie.

§. 12.

Jak Ochmistrzynie trzymające się ściśle tych i poniżéj wyrażonych przepisów doznawać będą wszelkiej opieki Rządu, tak przeciwnie te, któreby ich niedopełniały po nieskutecznem napomnieniu ukaranemi zostaną, stósownie do przewinienia karą pieniężną, zawieszeniem, a w reszcie zamknięciem Instytutu.

Tytuł II.

Instrukcya czyli nauki.

§. 13.

Nauki dla płci żeńskiej w klasztorach

i na pensyach ograniczają się do następujących przedmiotów:

a) Nauka religii z nauką moralną i historyą starego i nowego zakonu.

b) Języki polski, francuzki i niemiecki.

c) Arytmetyka i wiadomości z nauk przyrodzonych zastósowane do ekonomiki domowej.

d) Jeografija, historya polska i powszechna.

e) Pisanie i rysunki.

f) Roboty ręczne.

Tańce, muzyka i inne nauki za oddzielną umową z rodzicami stósowie do ich życzeń mogą bydź udzielane.

§. 14.

Nauka Chrześciańska moralna i pismo starego i nowego zakonu to jest: katechizm dogmatyczny moralny i hisoryczny,

dawany będzie przynajmniej raz w tydzień przez dwie godziny a to przez wybranego i usposobionego od miejscowej Władzy Duchowney Kapłana, z uwagą na panienki obcych wyznań, które od lekcyi tej, wolnemi bydź mają. W sposobie dawania nauki chrześciańskiej, na to szczególna zwrócona ma bydź uwaga, aby stósownie do wieku i pojęcia istotne wiary artykuły i użyteczne w pożyciu prawdy w umysł i serce młodych, gruntownie wpajanemi zostały.

§. 15.

W dawaniu języków następujące zachować się mają przepisy:

a) Ażeby młodzież dokładnie była oswajaną, najprzód w języku ojczystym, a następnie w obcych z prawidłami gra-

matycznemi, z poznaniem ośmiu części mowy, czasowania, przypadkowania i t. d.

b) Aby czytanie było zrozumiałe, wyraźne, z zachowaniem znaków pisarskich i właściwego każdemu językowi wymawiania.

c) Ażeby na wprawę uczennic w styl to jest sposób łatwego i jasnego tłómaczenia swych myśli, szczególną zwracano baczność.

d) Aby je obeznawano z wzorowemi pismami, w każdym z tych języków których się uczą, dając czuć prawdziwe w nich piękności, a wyjątków ich uczenie się na pamięć naznaczając.

§. 16.

Arytmetyka obejmować ma cztery główne działania z liczbami prostemi, wie-

lorakiemi, i ułomkami, następnie regułę trzech z najpotrzebniejszemi przystósowaniami jako to do procentu, współki, zamiany pieniędzy, miar i t. d. na ostatek praktyczną naukę trzymania rachunków domowych.

§. 17.

Z historyi naturalnéj dawane będą wyjątki z trzech jey działów zastósowane do ekonomiki domowéj.

§. 18.

Historya zacznie się od ojczystéj, póżniéj starożytna i nowożytna, powszechna ile czas i możność dozwoli.

Jeografia dawać się ma przy historyi, kończyć się zaś będzie na poznaniu kuli ziemskiey.

§. 19.

Do pisania czyli formowania charakteru, zalecają się wzory sztychowane, nauka rysunków ręcznych, szczególniéj do robót kobiecych ma bydź zastósowaną.

§. 20.

Roboty ręczne, jako to: szycie, dzianie na drutach różnego rodzaju, hafty, cerowanie, przędzenie na kołowrotku i prześlicy, pranie bielizny, robienie sukien, robienie kwiatów, w liczbę istotnych płci żeńskiéj nauk wchodzić powinny, nie przepominając krajania, szycia bielizny i sukien, czego znajomość w każdym stanie jest jéj potrzebną.

§. 21.

Uczennice w każdéj pensyi będą podzielone na trzy klassy Ią. II. i IIIa.

Rozkład nauk dla szkół klasztornych i pensyi na klassy i godziny zostawia się Ochmistrzyniom z zastrzeżeniem następujących przepisów:

a) Ażeby jak naybliżej do podać się mającego wzoru ż strony Dozoru Głównego przystępował i corocznie przez tenże Dozór był potwierdzany.

b) Ażeby ile możności nauki umysłowe rano, roboty zaś ręczne muzyka i tańce po południu dawane były.

c) Aby nauki nie z innych tylko tych książek wykładane były, które Dozór Główny szkół początkowych wyznaczy:

§. 22.

Nauczyciele potrzebne kwalifikacye posiadający mogą dawać po kilka przedmiotów, w godzinach jednak oddzielnie na każdy przeznaczonych.

§. 23.

Szkoły płci żeńskiéj w klasztorach i pensye panien, któreby trzech przynajmniéj osób uczących nie miały to jest: do religi, gramatyki polskiéj, arytmetyki, rysunków, i kaligrafii; do rzędu niższych elementarnych należą, i nie mogą tytułu szkół publicznych i pensyj przybierać.

Tytuł III.

Wychowanie czyli Edukacya.

§. 24.

Edukacya czyli wychowanie bierze się tu oddzielnie od instrukcyi— Ochmistrzynie w szkołach klasztornych, tudzież Ochmistrzynie pensyi, mogą a nawet co do wyższych klass obowiązane są używać Nauczycieli i Nauczycielek, lecz co się

tycze samego wychowania, w tej mierze prawego zastępstwa matki; na nikogo przekazać nie mogą.

§. 25.

Nauka religii najważniejsza epoka wychowania, przez Kapłana dawać się mająca, mało skutkować będzie na umysłach młodzieży jeżeli przykład Ochmistrzyni, jej pomocników i nauczycieli nie będzie w nich wpajał poszanowania dla jéj obrządków i ścisłego ich obowiązków wywypełnienia.

§. 26.

Co do wypełnienia zewnętrznych religiyjnych powinności.

1) Odmawiane będą rano i wieczorem głośno w wspólnem zebraniu się uczennic pacierze.

2) W Niedzielę i święta Ochmistrzyni szkoły klasztornéj i pensyj, wszystkie panny do kościoła właściwego wyznania, jedne sama, drugie przez zaufaną Guwernantkę zaprowadzi, w czasie i w miejsce które Dozór Główny wyznaczy.

3) Panienki wyznania katolickiego spowiedź dwa razy do roku odprawiać mają to jest: na Wielkanoc i w najbliższe po rozpoczęciu szkół swięto Matki Boskiéj.

§. 27.

Ochmistrzyni zarządzająca szkołą klasztorną lub pensyą, odwracać ma umysł młodzieży od wszystkiego coby tchnęło zabobonem, niepozwoli powieści o strachach, okaże smieszność wierzenia w prognostyki, sny, wróżby, kabały i t. d.

§. 28.

Słodycz charakteru i przystojna wesołość najozdobniejsze w pożyciu zalety, wpajane bydź mają w młodzież z całą usilnością tak jak wszelkie wady towarzystwu szkodliwe, lub nieprzyjemność współżyjącym sprawiające wykorzeniane bydź starannie powinny.

§. 29.

Ochędostwo około siebie i ubioru, tak jest płci żeńskiej koniecznem, iż najmniejszego w tém uchybienia dozwalać osobom młodym nie można.

Szczegóły w tej mierze zostawiają się przestrzeganiu i baczności Dam dozorujących, które od zbytku i przepychu odzwyczajać a do skromnego i przystojnego ubierania się zachęcać mają.

§. 30.

Porządek w utrzymywaniu sukien, bielizny, sprzętów, książek, papierów, ustawicznie panienkom młodszym wpajany bydź powinien. Dla tego każda uczennica i pensyonarka utrzymywać ma regestr swoich sukien, bielizny i wszystkich zgoła sprzętów, ile tego okoliczności dozwolą. Żadna zaś swoją wolą nic nikomu darować z rzeczy swoich nie może, ani też prócz rodziców i opiekunów nic od nikogo bez pozwolenia ochmistrzyni nie przyjmować.

§. 31.

Baczność na ukształcenie postawy panien, na dobre trzymanie się jako, też na oduczanie powziętych złych nałogów, ustawicznem bydź powinno zatrudnieniem Ochmistrzyni.

Przy pisaniu, rysowaniu i robotach ręcznych szczególniej tego przestrzegać należy.

Ostrzega się jednak, aby w oduczaniu tem nie używać żadnych gwałtownych środków zdrowiu szkodliwych, które najczęściej przeciwny życzeniu skutek sprawują, równie jak sznurówek, bryklów cisnących, gorsetów i t. d. z których tyle chorób płeć żeńską gnębiących przez tamowanie wolnego ruchu pochodzi.

§. 32.

Ciągłe zatrudnienie, i ani jednej chwili bez roboty, nauki lub jakiej zabawy, nie zostawienie młodych panienek, pilnie ma bydź przestrzegane.

§. 33.

Kary i nagrody ważnym są w eduka-

cyi przedmiotem, ich rodzaj i użycie wpływają na charakter młodej osoby; wymagają więc jak największej trafności i ostrożności. Dla tego przed każdym rocznem examinem, Ochmistrzyni szkoły klasztornej, tudzież pensyi panien, ułożą listę uczennic zasługujących na promocyą z jednej klassy do druiej, lub opieszałość na naganę. Takowa lista Członkom examinacyjnym ma bydź złożoną dla sprawdzenia zdań względem promocyi lub nagany. Również w czasie examinów rocznych rozdawane będą tak w szkołach klasztornych, jako też na pensyach nagrody szkolne w książkach lub wieńcach uczennicom celującym szczególniejszą pilnością i postępem w religii, moralności, obyczajach i nauce. Nadto odczytane będą imiona i nazwiska zasługujących na

pochwałę. Lista uczennic podanych do nagród i pochwał tak przez Ochmistrzynią, jako też i Nauczycieli ma bydź podpisaną.

§. 34.

Ponieważ dobry lub zły przykład otaczających, wiele ma wpływów na ukształcenie serc młodocianych przeto Ochmistrzynie w wyborze osob do pomocy i sługi na pensye jak największą ostrożność zachować winny i za nie są odpowiedzialnemi.

Tytuł IV.

Utrzymanie czyli ekonomika i urzadzenia domowe.

§. 35.

Rok szkolny w szkołach klasztornych publicznych i pensyach panien, zaczyna się

od dnia 1 Października i trwa do ostatniego Lipca.

§. 36.

Nauki dają się w półroczu letniém to jest: od Wielkiejnocy do Śgo Michała od godziny 8 do 12tej rano, a od 3 do 5tej po południu, w półroczu zimowém to jest od Sgo Michała do Wielkiejnocy od godziny 9 do 12 przed południem a od 2ej do 4tej po południu.

§. 37.

Oprócz świąt uroczystych i dni niedzielnych, mieć będą panny odpoczynek:

a) Od środy przed Wielkanocą do środy po Wielkiejnocy.

b) Od soboty przed Zielonemi świątkami do środy po Zielonych świątkach.

c) Od Wigilii Bożego narodzenia do pierwszego dnia po Nowym roku.

d) Trzy dni ostatków.

e) W każdą środę i sobotę po południu.

§. 38.

Przepisane w §. 21 trzy klassy na pensyach będą oddzielone tak, aby każda miała właściwe nauki. — W liczniejszej szkole klasztornej lub pensyi, klassy mają bydź odosobnione co do swego pomieszczenia, aby uczennice jednej klassy drugim nie przeszkadzały — Bieg nauk czyli kurs roczny w każdej klassie rozpoczynać się będzie po ukończeniu examinu rocznego.

§. 39.

Pomieszkanie na pensyą ma bydź dobierane ażeby jeżeli nie dom cały to przy-

najmniej jedno piętro całkowicie było zajęte, a dzwonek przy pierwszych drzwiach o każdym wchodzącym ostrzegał. O każdéj zaś zmianie pomieszkania pensyj Dozór Główny uwiadomiony będzie przez Ochmistrzynią, aby przez swego Wizytatora rozpoznał, czyli odpowiada liczbie osób jéj pensyj, tudzież czyli jest w miejscu przyzwoitem i zdrowem.

§. 40.

Na każde ośm panienek ma bydź utrzymywana Guwernantka, zaufanie Ochmistrzyni mająca.— Ta w jednym pokoju sypiać z pannami i przy lekcyach nieodstępnie obecną bydź winna. Na pensyach w pokoju sypialnym jeżeli obszerny można na jedno okno liczyć łóżek trzy, na dwa 6, na 3 ośm, i to najwyższą jest liczbą która z przydaniem łóżka Guwer-

nantki w pokoju jednym bydź może. — Względ jednak na mniejszą lub większą obszerność, stósunek powyższy może odmienić.

§. 41.

Doktór i apteka w chorobie zależy od rodziców co do wyboru i opłaca się ich oddzielnym kosztem.

§. 42.

Stół dla pensyonarek ma bydź jednakowy i wspólny, potrawy nie wytworne ale zdrowe i czysto sporządzone, nie liczne ale dostateczne, napój zwyczajny, w zimie piwo lekkie, w lecie woda zdrojowa, chyba że Doktór inaczejby przepisał.

§. 43.

W lecie razy dwa lub trzy na tydzień, a w zimie dwa, o ile tego pogoda dozwoli, panienki wyprowadzane będą na świeże powietrze dla wolnego poruszenia, i przystojnéj w przechadzce rozrywki — W czasy słotne lub mrozy; tańce lub gry jakie, poruszenie ciału dające, przechadzkę mają zastąpić.

§. 44.

Bale, reduty, kassyna, teatra, wyraźnie się pensyom zabraniają, wyjąwszy baliki dziecinne w czasie karnawału lub świąt które Ochmistrzyni pensyi może dawać z zaproszeniem drugiéj pensyi i na nie bydź zaproszoną, do pensyi tejże saméj płci.

Wykonanie niniejszego rozporządzenia, które w Dzienniku praw ma bydź

zamieszczone Władzom krajowym edukacyjnym a mianowicie Dozorowi Głównemu szkół początkowych poruczamy.

Działo się na posiedzeniu Naszem w Sali obrad Senatu w Krakowie dnia 7 Października 1834 roku.

Prezes Senatu
WIELOGŁOWSKI.
Sekr: Jlny Senatu
DAROWSKI.
Nowakowski
Sekr: Exp: Senatu.

Nro. 4636 *D. G. S.*

MY PREZES
i Senatorowie

WOLNEGO NIEPODLEGŁEGO I ŚCIŚLE NEUTRALNEGO

MIASTA KRAKOWA I J. OKRĘGU.

Zważywszy że zebrane dotąd doświadczenia okazały potrzebę zmienienia Rozporządzeń dotychczasowym Statutem Szkółki Parafialne urządzającym objętych, na przedstawienie Władz nadzór nad Instytutami Naukowemi mających stanowiemy co następuje:

WSTĘP.

Celem upowszechnienia nauk początkowych, wszelkiego stanu ludziom pod względem towarzyskim nieodbicie potrzebnych, założone będą w wolném mieście Krakowie i jego Okręgu według miejscowości i ludności szkoły początkowe.

Uczęszczać do nich będą wszelkiej klassy mieszkańcy kraju bez względu na różnicę wyznań religijnych.

Następujące urządzenie oznaczy ich liczbę, fundusze, dozór, bieg nauk i karność.

Tytuł I.

O funduszach szkół początkowych.

Fundusze szkół początkowych składają:

a) Summa złp. 33,168 wyrównywająca wpływowi składek §. 2. niniejszego Statutu, objętych uchwałą Zgromadzenia Reprezentantów z dnia 30 Grudnia 1823 r. zaręczona, dopóki nadwyżka w dochodzie z soli do Skarbu Publicznego wpływać będzie.

b) Summy przeznaczone z szczodrobliwości niektórych dobrodziejów albotéż przywiązane na ten koniec do funduszów niektórych Klasztorów i Kościołów w mieście Krakowie i jego okręgu.

c) Składki od Mieszkańców dawać się mające, na przypadek gdyby fundusz pod lit: *a* wskazany ustał a z innego źródła zastąpionym nie był.

§. 2.

Co do składek w §. poprzednim wzmiankowanych, każdy oyciec rodziny równie jak każda wdowa mająca gospodarstwo, albo sprawująca jakie bądź przemysłowe zatrudnienie, czyli mają dzieci lub są bezdzietnemi, obowiązani są składać do Kassy szkół początkowych pobór roczny bez różnicy wyznawanéy religii.

§. 3.

Ilość składki tey zastósowaną będzie do zamożności Kontrybuentów, którzy mają bydź podzielonemi w tym względzie na pięć klass.

Dozór mieyscowy szkół początkowych będzie stanowił ostatecznie do któréy z klass ta lub owa osoba ma należeć.

§. 4.

Składka wynosi:

A. Od Mieszkańców Miasta Krakowa:

a) Pierwszéy Klassy	Złp.		8.
b) Drugiéy	—	—	6.
c) Trzeciéy	—	—	4.
d) Czwartéy	—	—	3.
e) Piątéy	—	—	1.

B. Od mieszkańców wsiowych i małych miast w Okręgu.

Od Pierwszéy Klassy	Złp.		6.
— Drugiéy	—	—	4.
— Trzeciéy	—	—	3.
— Czwartéy	—	—	2.
— Piątéy	—	—	1.

§. 5.

Składka w §. poprzednim wzmiankowana, płaconą będzie przez Kontry-

buentów w dwóch połowicznych ratach i w terminach: dnia 1 Czerwca i 1 Grudnia. — Wójci sciągać ją i wnosić mają do Kassy Główney, gdzie zostanie zaperceptowaną jako wpływ oddzielny, z kąd odbieraną będzie przez Kassyera Szkół początkowych.

Tytuł II.

O ilości Szkół Początkowych ich mieszczeniu i Nauczycielach Szkolnych.

§. 6.

Celem zastósowania ilości Szkół początkowych do potrzeby, należy położyć różnicę pomiędzy miastem Krakowem i jego przedmieściami od reszty okręgu.

Co do miasta i jego przedmieść, będą oddzielne szkoły początkowe dla płci obojéj.

Co do szkół początkowych żeńskich, utrzymanemi zostaną będące już szkoły w klasztorach S. Jana, S. Andrzeja, Zwierzynieckim i klasztorze PP. Augustyanek na Kazimierzu, które podlegać będą ogólnym prawidłom ustanowić się mającym, co do nauk w tychże szkołach początkowych klasztornych wykładać się mających. Oddzielne zaś będą urządzenia pensyj i szkół płci żeńskiéy wraz z szczegółową instrukcyą względem sposobu dawania nauk po pensyach i szkołach płci żeńskiéj.

Co zaś do szkół początkowych męskich, zostaną w mieście i przedmieściach:

1) N. Panny Maryi,

2) S. Anny,

3) Wszystkich Swiętych,

4) Przy kościele Ewangelickim,

5) S. Szczepana,

6) S. Floryana,

7) Bożego Ciała,

8) S. Mikołaja i szkoła podrzutków w klasztorze Siostr Miłosierdzia.

Oprócz powyższego rodzaju szkół początkowych w mieście Krakowie i jego przedmieściach, mają bydź zaprowadzone szkoły rzemieślniczo-niedzielne cztery:

1) Przy kościele WW. Swiętych,

2) — Ewangelickim,

3) — S. Floryana,

4) — Bożego Ciała.

Prócz ogólnych zasad, objętych Statutem urządzającym szkoły początkowe, przepisane będą zasady powyższych szkół niedzielno-rzemieślniczych.

Nauczyciele szkół początkowych, oprócz dwóch Nauczycieli rysunków płatnych po złp. 500, będą Nauczycielami w szkołach

rzemieślniczo niedzielnych, za co mieć będą wynagrodzenie osobne z funduszu szkół początkowych złp: 200 rocznie wynoszące.

Dla prędszego i łatwiejszego nauczania młodzieży rzemieślniczéj czytać i pisać, mają bydź używane metody Oliviera i Lankastra, ile te do miejscowych potrzeb zastósować się dadzą.

Do powyższych szkół przydane jeszcze będą szkoły dla młodzieży Starozakonnéj, których w mieście Kazimierzu dla chłopców będzie początkowych szkół trzy i jedna szkoła wydziałowa, a dla dziewcząt dwie szkoły początkowe.

Szkoły utrzymywane będą funduszem ze składek Starozakonnych, pod nazwiskiem szkolnych pobierających się.

Zasady w celu rozleglejszego użytku tychże szkół, są oddzielnie przepisane.

W Chrzanowie dla chłopców jedna, dla dziewcząt jedna szkoła początkowa utrzymywaną bydź ma.

§. 7.

Fundusze szczególne, dla wielu szkół początkowych już będących, lub zakładać się dopiero mających mają bydź troskliwie śledzonemi przez Dozor Główny szkół początkowych. Szczególniej zaś ten Dozór starać się będzie informować o wkładanych przez różne fundacye obowiązkach na Plebanów pod względem przykładania się do utrzymywnia szkół początkowych. Choćby zaś takowych obowiązków włożonych na Plebanów dotąd nie było, przez niniejsze urządzenie, przecież do ścisłego dozorowania prac Nauczycielskich wzywają się.

Pod względem wyszukiwania funduszów i ich ubespieczenia Dozór Główny ma się porozumiewać za pośrednictwem Kommissarza Rządowego Instytutów Naukowych z Senatem Rządzącym.

Fundusze budgetem dla szkół początkowych przeznaczone i z innych źródeł wynikające mają wpływać do Kassy Głównej, z Kassy zaś Głównej wpływać mają do Kassy szkół początkowych i będą poddanemi szczegółowemu rozporządzeniu Dozoru Głównego szkół początkowych według zatwierdzonego przez Senat Rządzący etatu.

§. 8.

Tak już będące jako też zaprowadzić się mające szkoły, winny bydź urządzone wedle przepisów jakie dla wszystkich

szkół początkowych zostaną wydanemi, a oprócz szczególnego dozoru pod którym dziś znajdują się podlegać jeszcze mają Dozorowi Głównemu.

§. 9.

Dla mieszkańców wsi będzie jedna szkoła początkowa na obwód obejmujący 220 dymów mniej lub więcej; na tej zasadzie rozłożonemi będą szkoły początkowe tak, iżby wsie do zakresu należące były ile można blisko siebie. Zakresy zaś te, Dozór Główny Rządowi zaprojektuje.

§. 10.

Nauczyciela mianuje Dozór Główny za poprzedzającym examinem mającym się odbydź w Dozorze Głównym według przepisów, jakie tenże Dozór postanowi. —

Dozor miejscowy starać się będzie ażeby mianować się mające osoby, nie trudniły się przedmiotami z powołaniem Nauczycielskiem niezgodnemi.

§. 11.

Pensya zwyczajna Nauczyciela w mieście Krakowie i jego przedmieściach będzie rocznie od Złp. 800 do 1000 Złp. W Okręgu zaś od Złp. 500 do 600. — Oprócz tego Nauczyciel mieć będzie bezpłatne mieszkanie z opałem. Nadto: Nauczyciele wiejscy mieć będą ogród do 2ch morgów miary krajowej powierzchni zajmujący, ile możności najbliżej domu szkolnego położony.

§. 12.

Gdy w mieście nie można wyznaczyć Nauczycielowi ogrodu, dla tego ma wyższą od Nauczyciela szkoły na wsi pensya.

§. 13.

Gdzieby nie było domu na szkołę przeznaczonego, takowy bezzwłocznie wystawić tam należy. Dom ten składać się ma z jednej wielkiej izby na szkołę, z jednej mniejszey dla Nauczyciela, z izby do sypiania tudzież kuchni i piwnicy, w budowie tej należy się stósować do urządzeń jakie były w tym względzie za Rządu Xięstwa Warszawskiego postanowionemi.

§. 14.

Szkoła ma bydź ile można w pośrodku obwodu właściwego. — Pan włości lub Instytut przeznaczy mieysce na dom i ogród. — W dobrach zaś narodowych Rząd mieysce oznaczy.

§. 15.

Koszta wybudowania domu szkolnego iako i opatrywanie w utensylia, tudzież

na reparacye, podeymuią mieszkańcy do zakresu szkolnego należący, na zasadzie i w stosunku składek szkolnych w §. 4tym oznaczonych, do tego dodaje dziedzic włości grunt pod szkółkę i ogrod szkolny, a mieszkańcy zakresów dostarczaią bezpłatnie robocizny ciągłéy i pieszéy.

Dozór Główny za pośrednictwem Kommissarza Rządowego przedstawia Senatowi Rządzącemu mieysce gdzie się lokale szkolne potrzebnemi okażą.

§. 16.

Kassyer, Sekretarz i Wizytator będą z funduszów szkół początkowych wynadgradzanemi, z resztą członki tak Dozorów mieyscowych jak i Dozoru Głównego sprawować będą urzędowanie bezpłatnie.

Tytuł III.

O Nadzorze Szkół początkowych.

§. 17.

Naywyższy Nadzór Szkół początkowych należeć będzie w przedmiotach naukowych do Wielkiey Rady Uniwersytetu; w ekonomicznych zaś do Senatu Rządzącego za pośrednictwem Kommissarza Rządowego.

§. 18.

Pod zwierzchnictwem Senatu Rządzącego ustanowiony będzie Dozor Główny szkoł początkowych w mieście Krakowie i jego okręgu złożony z Członków następujących:

1) Z Scholastyka lub innego Kanonika Katedralnego Krakowskiego przez Senat Rządzący mianowanego.

2) Z 4ch Professorów 4ch Wydziałów Uniwersytetu.
3) Z Prorektora Liceum Stej Anny.
4) Z Dyrektora szkół technicznych.
5) Z Wizytatora szkół początkowych.
6) Sekretarza Dozoru Głównego z głosem doradczym. Pięciu członków potrzeba do stanowienia. Na każdem jednakże posiedzeniu Dozoru Głównego Wizytator i Sekretarz winien bydź obecnym.

§. 19.

Dozór Głowny obowiązany będzie wglądać równie w przedmioty naukowe, karność, jak i w przedmioty administracyjne. Każe sobie podawać wykazy tyczące się postępu naukowego, zachowania przepisów i karności Instytutów naukowych swej Władzy podległych, tak

Dozorom miejscowym, jako też swemu Wizytatorowi, w epokach jakie Mu się zdawać będą, urzadza przepisy składek i rozstrzyga wynikające stąd sprzeczki, równie jak i z rozkładu jakichbądź kosztów budowy lub reparacyi, nakoniec wszystko co się tycze szkół początkowych, do niego w drugiej Instancyi należy.

W przedmiotach karności Nauczycieli szkół początkowych, pierwsza decyzya i wyrokowanie należeć będzie do Dozoru Głównego, którego decyzyą uciążony Nauczyciel może się udać w drodze rekursu za pośrednictwem Kommissarza Rządowego do Senatu Rządzącego, a to w terminie dni 8miu rachując od daty doręczenia mu decyzyi Dozoru Głównego.

Dozorowi temu pomocą będzie Kassyer akademicki, Sekretarz i Wizytator, którzy

jak wyżej z funduszu szkół początkowych płatnemi będą.

Dozór będzie także miał oddzielną swą kancellaryą utrzymywaną z Kassy szkół początkowych mieścić się mającą w gmachach akademickich.

§. 20.

Dozór miejscowy szkół początkowych będzie tam, gdzie się znajduje szkoła a przynajmniej w parafii do której wspomniona szkoła należy; — Składać się będzie:

1) z Plebana parafii lub Jego Zastępcy jako Prezydującego.

2) z Wójta Gminy miejscowéj, odpowiedzialnego za wykonanie wszelkich Rozporządzeń Dozorom miejscowym ogólnemi przepisami lub szczególnemi Władz wyższych poleceniami udzielanych.

3) z Dziedzica włości jeżeli się znajduje tam gdzie jest szkoła założona.

4) z trzech Obywateli wybranych z gmi-

ny szkolnej którzy sprawować mają ten urząd bezpłatnie i dożywotnie.

§. 21.

W mieście Krakowie i jego przedmieściach Dozory miejscowe szkół wzmiankowanych §. I. Tyt. II. składać się będą:

1) z Plebana Parafii lub jego Zastępcy jako Prezydującego.

2) z Wojta gminy miejscowej, odpowiedzialnego jak w §. 20 powiedzianém zostało.

3) z trzech Obywateli wybranych przez gminę szkolną którzy zostawać będą w urzędzie dożywotnie.

§. 22.

Dozor miejscowy zgromadzać się będzie w domu szkolnym pod prezydencyą Plebana.

Posiedzenia i przedmioty narad w księdze na to przeznaczonej zapisywane będą i podpisywane przez obecnych członków. — Dozór miejscowy jest pierwszą

Instancyą w przedmiotach tyczących się szkół początkowych.

Szczególniej zaś zostaje Mu polecone czuwanie nad pilnością równie jak moralnością Nauczycieli i uczniów, obowiązkiem także Jego będzie nie przestawać na wykazach lub świadectwach Nauczycieli; lecz ile można uczęszczać do szkół dla przekonywania się dostatecznego o postępie uczniów tudzież przyzwoitości obejścia się i sposobie nauczania z strony Nauczyciela.— O czém wszystkiem winien będzie zdawać sprawę Dozorowi Głównemu w epokach od Niego naznaczonych; w wypadkach zachodzących kollizyi i nieporozumień między Dozorem miejscowym a Nauczycielem, lub w innéni każdem wydarzeniu, Dozor Główny dla załatwienia takowych zsyłać będzie swo-

go Wizytatora na grunt. Tak do tych jako też innych attrybucyj i obowiązków Wizytator otrzyma z strony Dozoru Głównego stósowną instrukcyą.

§. 23.

Dla wglądania w szkoły ze e po klasztorach i pensyach płci żeńskiej w mieście, zaproszonemi będą kilka znakomitszych Dam od Dozoru Głównego.

Tytuł IV.

O biegu nauk w szkołach początkowych

§. 24.

W szkołach początkowych W. Miasta Krakowa, rok szkolny zaczyna się od 1 Października i trwa do dnia 15go Lipca; w ciągu wakacyj przez Mąc Sierpień i Wrzesień uczniowie w dni niedzielne ka-

żdego tygodnia zbierać się będą do szkoły dla czynienia powtarzań tego, czego się uczyli.

§. 25.

Nauki dawane będą w półroczu letnim to jest: od Wielkieynocy do S. Michała od godziny 8 do 11 rano, a od 3 do 5 popołudniu — zaś w półroczu zimowem to jest od S. Michała do Wielkieynocy od godziny 9 do 12 rano, a od 2 do 4 po południu.

§. 26.

Oprócz Swiąt uroczystych i dni Niedzielnych mieć będą dzieci odpoczynek.

a) Od Srody przed Wielkanocą do Srody po Wielkieynocy.

b) Od Soboty przed Zielonemi-świątkami do Środy po Zielonych swiątkach.

c) Od wigilii Bożego Narodzenia do pierwszego dnia po Nowym roku.

d) Trzy dni ostatków.

e) W każdą Srodę i Sobotę po południu.

§. 27.

W innych Szkołach początkowych okręgów Wieyskich, czas do nauk przeznaczony §. 25 poczynać się będzie z dniem 1 Października, a kończyć z dniem ostatnim Maja; w ciągu Miesięcy od 1go Czerwca aż do ostatniego Września uczniowie po wsiach zbierać się będą w Niedzielę i Swięta celem czynienia z Nauczycielami powtórzeń.

§. 28.

Ażeby zaś powyższe rozporządzenie odpowiedziało potrzebie wielu rodziców po wsiach mieszkających, którzy używa-

ją naymłodsze nawet dzieci do posług gospodarskich, należy Dozorom mieyscowym pilnować ażeby dzieci uczęszczały do szkoły bezpszerwanie w godzinach im oznaczonych.

§. 29.

Każde dziecię bez różnicy wyznania lub religii, powinno uczęszczać do szkół początkowych jak tylko rok siódmy wieku swego ukończy. Chodzić zaś ma przez czas nieograniczony dopóty, dopóki nie uzyska od Dozoru miejscowego autentycznego świadectwa przez Wizytatora szkół potwierdzonego, iż umie dobrze czytać i pisać w języku polskim i zna rachunek przynajmniéj do reguły trzech.

§. 30.

Szkoły tylko początkowe wiejskie będą dla obojéj płci; lecz po skończonym

roku dziesiątym wieku swego, dziewczęta niebędą mogły chodzić do szkół męskich.

§. 31.

Dozór Główny starać się będzie we wsiach zwłaszcza ludniejszych o Nauczycielki; w samychże nawet żonach Nauczycieli, któreby uczyć mogły dziewczęta szycia, robienia pończoch i innych robót kobiecych. Nauczycielkom tym wyznaczone będą za to pewne wynagrodzenia z funduszu oszczędności szkół początkowych.

Pensya Nauczycielek będzie od złpol: 100 do 150, podług stopnia kwalifikacyi i kładzionych zasług.

§. 32.

W szkołach początkowych wiejskich, nabywać będzie młodzież pierwszych na-

ukowych wiadomości, do potrzeb przyszłego powołania ile możności zastósowanych podług już dawniej przepisanego z dnia 16 Października 1808 r. regulaminu jako to:

1. Nauki religii i moralności,
2. Czytania drukowanego i pisanego polskiego charakteru,
3. Pisania,
4. Rachunków na pamięć, z cyframi do reguły trzech włącznie, z wiadomością o wagach, miarach i monetach,
5. O zachowaniu zdrowia,
6. Wiadomości rolnicze i ogrodnicze

a to wedle książek i dzieł wskazanych, które dla wszystkich szkół winny bydź jednostajnemi. Obowiązkiem zaś będzie Dozoru Głównego przedstawić Rządowi do zatwierdzenia rzeczone książki elementarne.

§. 33.

Co do nauczania początków religii katolickiéj, rozumie się samo z siebie, iż dzieci innych religij lub innych wyznań chrześcijańskich należeć do tego niebędą, chybaby tego sami ich rodzice wyraźnie żądali.

§. 34.

Nauczanie to początków religii, będzie poruczone szczególnemu dozorowaniu Plebana parafii, od którego także zależeć ma oznaczenie do jakiego stopnia Nauczyciel będzie mógł dzieciom tę naukę wykładać, a od jakiego przez samegóż Plebana ma bydź objaśnianą.

Dozór Główny przeznaczy książkę do naukii religii, która jednostajnie po wszystkich szkołach parafijalnych przez Nauczycieli używaną będzie.

§. 35.

Nauczyciele szkółek tak miejskich jako też wiejskich, za pośrednictwem Plebana parafii dołożą starania, aby ich uczniowie dorośleisi, w czasie przepisanym od Władzy kościelnej, byli należycie przygotowani do spowiedzi i takową odbyli.

§. 36.

W szkołach początkowych M. Krakowa i jego przedmieść, następujące nauki mają bydź dawane:

1. Nauka religii i moralności,
2. Nauka pisania i czytania drukowanych
3. i pisanych charakterów polskich.
4. Nauka rachunków na pamięć i cyframi do reguły trzech włącznie.
5. Nauka zdrowia,
6. Krótka wiadomość o rzeczach do rze-

miósł i handlu należących, o miarach, wagach i monetach,

7. Rysunek techniczny,
8. Jeografija.

Wymienione tu przedmioty, dawane będą jak w art: 3 jest powiedzianem wędle książek elementarnych przez Rząd zatwierdzonych.

Na wyraźne żądanie osób, dzieci do szkoły oddających, wolno będzie Nauczycielom podejmować się dawania tymże dzieciom lekcyj języka łacińskiego, i niemieckiego w godzinach mimoplanowych, do czego jednakże potrzebném jest od Dozoru Głównego upoważnienie z wyrażeniem dozwolonych przedmiotów, za które to oddzielne poświęcenie, pobierać mogą wynagrodzenie stósowne do umowy z rodzicami co do każdego przedmiotu zawartéj.

§. 37.

Każda szkoła początkowa w wolném mieście Krakowie i jego Okręgu, oprócz książek przepisanych dla uczniów przez Dozór Główny i przez Rząd zatwierdzónych, powinna mieć potrzebne książki przez tenże Dozór na przyszłość wskazanémi bydź mogące. Tymczasowo zaś bibliioteka szkoły początkowéj, ma się składać z książek następujących:

1. Ewangelij na Niedziele i święta,
2. Zbiór nauki Chrześcijańskiej,
3. Nauka początkowego czytania,
4. Nauka czytania, pisania i rachunków,
5. Tabella do czytania,
6. Wzory pisania dla szkół początkowych,
7. Instrukcya dla Nauczycieli elementarnych względem ich stanu i obowiązków.

8. Nauka zdrowia.
9. Nauka dla włościan.

Tytuł V.

O środkach skłaniających dzieci do uczęszczania do szkół początkowyvh.

§. 38.

Nietylko przykładanie się do nauki, lecz i pilne do szkół początkowych uczęszczanie, nadawać będzie prawo do nagród przez Dozór Główny oznaczonych, a przy każdym examinie rozdawać się mających.

§. 39.

Tenże Dozór oznaczy przedmioty nagród, liczba których nieprzejdzie pięciu na każdą szkołę, a wartość ich pieniężna

w ogóle, niema przenosić ośmiu złotych na każdą szkołę początkową.

Rozdawanie nagród należeć będzie do Dozoru miejscowego, jako mogącego najlepiéj sądzić który z uczniów najwięcéj nanie zasługuje.

§. 40.

Uczęszczanie regularne do szkół, winno będzie bydź ściśle dopilnowanem. Nauczyciele i Dozory miejscowe, będą się starać przez przytaczanie pobudek moralnych i łagodne napomnienie zniewalać młodzież, ażeby ta bez powodów dostatecznie usprawiedliwiających, nauki nieprzerywała.

§. 41.

Nauczanie prywatne w domach rodziców jest w ogólności pozwolonem, lecz

pomimo tego, dzieci mieszkańców wiejskich będą podlegać examinowi publicznemu szkół początkowych, a rodzice ich płacić będą składki oznaczone w tytule I. niniejszego statutu.— W żadnym zaś razie niewolno Nauczycielom używać uczniów do posług domowych, lub żądać oddzielnego wynagrodzenia za godziny nauczania w szkole.

Tytuł VI.

Obowiązki Nauczycieli szkół początkowych.

§. 42.

Pierwszą powinnością każdego Nauczyciela jest starać się nauką, i własnym przykładem prowadzić młodzież szkolną do religii, bogobojności, poczciwości, pra-

cowitości, trzeźwości, ochędóstwa i uległości dla przełożonych Władz, a odwodzić ją od zaciągania szkodliwych nałogów.

W szczególności obowiązani są:

1) W każdą Niedzielę i święta prowadzić młodzież do kościoła z rana na mszą Śtą.

2) Tak przed południem jako też po południu zaczynać i kończyć naukę głośnem odśpiewaniem z dziećmi przepisanych modlitw.

3) Zaszczepiać w dzieciach, wszelkie cnoty Chrześcijańskie i ich zachowania ściśle pilnować.

4) Ostrzegać dzieci o szkodliwości wad i nałogów, a mianowicie pijaństwa, lenistwa, nieochędóstwa korzystając zręcznie z wydarzających się przypadków i okazując w istocie nieszczęśliwe skutki najczęściej już nienadgrodzone.

§. 43.

Mają bydź zawsze obecni w szkole w godzinach na nauki przepisanych; wolno Im jednak używać w pomoc uczniów dorośléjszych czytać i pisać umiejących, którzyby początkujących młodszych poznawania i składania liter z własnym pożytkiem uczyli.

W razie istotnej potrzeby oddalenia się od obowiązków, lub choroby, Nauczyciel szkoły przedstawić powinien Dozorowi miejscowemu Zastępcę.

§. 44.

Każdy Nauczyciel obowiązanym będzie utrzymywać kontrollę i listę sprawowania się uczniów, stosownie do przepisów szczególnych od Dozoru Głównego odebranych.

§. 45.

Co pół roku, a mianowicie przy końcu miesiąca Lutego i Czerwca, składać będzie Dozorowi Głównemu rapport przepisany. Rozkład Nauk przez Dozor Główny wydać się mający, ma bydź przybity na ścianie i ściśle dopełniany. Wolno go jednak będzie zmienić dla słusznych jakich przyczyn, lecz za zniesieniem się z Członkami Dozoru miejscowego; o czém jednak Dozorowi Głównemu rapport złożonym bydź winien, którego postanowienie w tej mierze wypełnionym bydź powinno.

§. 46.

Uczący w nauczaniu mieć będzie cierpliwość i ojcowską łagodność, winien się przejąć duchem prawdziwie Nauczyciel-

skim; przy napominaniu i karaniu wstrzymywać się ma od wszelkiej oburzającej ostrości, od słów obelżywych lub poniżających.

§. 47.

Powtarzane zdrożności po bezskutecznem napomnieniu, skoro takowe za większe wykroczenia n. p. wzięcie jakiej rzeczy, ciągły upor, bezczelne kłamstwo, i t. p. zboczenia sposobem zawstydzenie przynoszącym nastąpiło; Nauczyciel doniesie rodzicom lub opiekunom w celu zupełnego ich wykorzenienia.

§. 48.

Nauczyciel tak się sprawować powinien, ażeby sobie zjednał powszechny szacónek, unikać ma wszelkieh wad upadlających, tudzież nieprzyzwoitych za-

baw, starać się ażeby równie przykładem jak nauką był użytecznym gminie szkolnej.

§. 49.

Powyższe obowiązki Nauczycieli szkół początkowych dążące do rozszerzania potrzebnych każdemu stanowi wiadomości, wymagają należytego i gruntownego usposobienia Nauczycieli do tychże szkół przeznaczać się mających; gdy szczupłość funduszów nie pozwala zaprowadzić ku powyższemu celowi oddzielnych Instytutów, Dozór Główny dołoży wszelkiego starania aby młodzież chcąca się poświęcić Nauczycielstwu szkół początkowych, kształciła się do tego powołania według postanowień, które Dozor Główny w tym celu przepisze. Dla spełnienia zaś powyższego zamiaru będzie uposażenie z funduszu szkół początkowych na trzech

kandydatów po Złp. 300 dla każdego rocznie.

Treścią przyszłego urządzenia Instytutu przygotowawczego dla Nauczyciela szkół początkowych w wolném mieście Krakowie i jego okręgu będą następujące zasady.

1) Kandydat zgłaszający się do tej posługi Nauczycielskiej powinien mieć przynajmniej lat 22 skończonych, bydź wolnym od chorób przeszkadzających uczeniu, i posiadać przynajmniej świadectwo zaletnie z ukończonych nauk klassy 4tej Lyceum Krakowskiego; obowiązanym również będzie uskutecznić examen wstępny przed Delegacyą Dozoru Głównego. Po dopełnieniu tych warunków:

2) Przez Dozór Główny będzie na kandydata i od chwili przyjęcia obowiązków przez lat dwa ma pobierać z kas-

sy szkół początkowych stipendium po Złp. 300 rocznie ratami miesięcznemi.

3) W ciągu tych dwóch lat kształcić się będzie tak przez własne usiłowanie w naukach przepisanych, jak równie obowiązany pracować przy jednej z szkół początkowych miejskich, w której dla wprawy i praktycznego usposobienia się do przyszłego swego powołania będzie obecnym w czasie udzielania nauk przez Nauczyciela, lub w jego obecności takowe ma udzielać. Prócz tego kształcenie się przed wszystkiemi innemi kandydatami, mieć będą pierwszeństwo w nauce muzyki i śpiewów kościelnych w instytucie tak zwanym bursą kapeli muzyki przy kościele Stej Anny ustanowioną.

4) Kształcenie moralne kandydatów na Nauczycieli szkół początkowych porucza się szczególniej dozorowi Wizytatora tychże szkół, i ma polegać głównie na prawdziwem przejęciu się religiją, na należytém zachowaniu jej obrzędów i nauce moralnej objaśnionej przykładami.

5) W naukowym względzie nad którym Wizytator również czuwać jest obowiązany, kształcić się mają w następujących przedmiotach:

a) W nauce religii i moralności.

b) w języku polskim,

c) w początkach języka Łacińskiego,

d) w formowaniu charakteru pięknego i czytelnego pisma,

e) w rachunkach do reguły trzech z odmiennemi jej gatunkami z wprawą do rozwięzywania z pamięci zadań lżejszych,

f) w nauce o zachowaniu zdrowia i człowieka uważanego w względzie fizycznym,

g) w jeografii i historyi naturalnej ile cel przyszłego ich przeznaczenia wymaga,

h) w nauce śpiewu, ze znajomością figurału i grania na organach,

i) w rysunkach technicznych.

k) w wiadomościach rolniczych i ogrodniczych.

6) Po dwóch latach w powyższy sposób odbytego ukształcenia gdy złożą examen przed Delegacyą Dozoru Głównego, wydane im będzie świadectwo tak z moralnego sprawowania się, jako też posiadanych a powyżej wskazanych nauk.

7) Kandydaci szkół początkowych przed wszystkiemi innemi o posadę do tychże szkół ubiegającemi się, mieć będą do

posad wakujących pierwszeństwo.— Kandydat atoli pobierający stipendium winien złożyć zapewnienie jako wywięzując się Rządowi krajowemu, za daną pomoc w ukształceniu się, przez pewną liczbę lat uczyć będzie nie odrywając się do innego powołania. — Dozór Główny zarządzi ażeby pobierający stipendium cwiczył się przy zdatnym Nauczycielu, a gdy się usposobi, iżby w przypadku choroby Nauczyciela, zastępował go, wedle zalecenia od Dozoru Głównego otrzymanego.

Tytuł VII.

Obowiązki uczniów.

§. 50.

Dozor Główny wygotuje oddielne rozporządzenie mające służyć za wskazówkę

wszystkim Nauczycielom szkół początkowych, do kierowania czynnościami uczniów tak wewnątrz szkoły jako i za szkołą. W powszechności: uczeń mający nałogi niebespieczne, i któryby pomimo wszelką usilność Nauczyciela w natchnieniu w niego lepszych sentymentów nie był do poprawienia, jako niegodzien opieki Rządu winien bydź ze szkoły oddalonym. Co jednak i w tym ostatecznym przypadku tylko za wiedzą Wizytatora nastąpić będzie mogło.

Tytuł VIII.

Urządzenie ogólne.

§. 51.

Przepisy zawarte w Statucie pod dniem 11 Lipca 1817 roku wydanym, jako przez

niniejsze urządzenie zastąpione moc swą utracają.

Wykonanie niniejszego Rozporządzenia, które w Dzienniku Praw zamieszczoném bydź, ma Władzom krajowym edukacyjnym, a w szczególności Dozorowi Głównemu szkół początkowych zalecamy.

Działo się na posiedzeniu Naszém w sali Obrad Senatu dnia siódmego Październików tysiąc ośmset trzydziestego czwartego roku.

Prezes Senatu
WIELOGŁOWSKI.

(M.P.) Sekr. Jlny Senatu
DAROWSKI.

Nowakowski Sekr. Ex. Sen.

Nro 5866 *D. G. S.*

MY PREZES
i Senatorowie
WOLNEGO NIEPODLEGŁEGO I ŚCIŚLE NEUTRALNEGO
MIASTA KRAKOWA I J. OKRĘGU.

Zważywszy, że przepisy zawarte w postanowieniu Naszem z dnia 29 miesiąca Sierpnia r. 1816 do L. 3035 zakreślającem formy według których przenoszenie się mieszkańców z jednej Gminy do drugiej następować powinno, nie objęły dostatecznie rozwiniętych prawideł wedle których włościanie na gruntach osiedli zachować się mają przy opuszczaniu tychże, a brak w tej mierze pewnej postępo-

wania wskazówki łatwo mogły dać powód tak do nadwerężenia praw dziedzicom służących, jak z drugiey strony do uciążenia samychże włościan których Konstytucya krajowa za dzierżawców jawną bądź domniemaną umową zobowiązanych uważa; mając oraz na względzie, iż stosunki dziedziców z włościanami w kraju tutejszym powszechnie na domniemanych opierają się układach; w rozwinięciu powyższego Rozporządzenia Dziennikiem Praw ogłoszonego, a mianowicie Art. 9. tegóż Rozporządzenia postanowiliśmy, i stanowimy co następuje:

ARTYKUŁ 1.

Żadnemu włościanowi na roli osiadłemu niewolno jest opuścić gruntu, za którego Dzierżawcę jest uważanym, bez

złożenia dziedzicowi oświadczenia w terminie poniżey oznaczonym.

ARTYKUŁ 2.

Dla postawienia dziedzica włości w możności dopilnowania należney uprawy gruntu tudzież zasiewów tak ozimnych jako też i jarych na roli, którą włościanin opuścić zamyśla, oświadczenie to nie będzie mogło bydź uczynionem jak na sześć miesięcy przed zbiorem, to jest w pierwszych dziesięciu dniach miesiąca Stycznia każdego roku.

ARTYKUŁ 3.

Dziedzic włości obowiązanym jest deklarującemu się w oznaczonym terminie włościanowi wydać świadectwo, że dopełnił przepisanych formalności, to jest zgłosił się z deklaracyą oddania gruntu i przywiązanej do niego załogi, które to świa-

dectwo zaraz po oświadczeniu wydanem bydź winno, ażeby w razie wynikłego z tego powodu sporu, właściwe Władze przed upływem oznaczonego terminu orzec były w stanie. W żadnym zaś razie zgłaszającemu się w przepisanym terminie włościanowi nie będzie mogło bydź odmówionem powyższe świadectwo, tym bardziej, że dziedzic dosyć ma czasu do dopilnowania praw onemuż służących.

ARTYKUŁ 4.

Wykonanie i dopilnowanie skutku niniejszego postanowienia Władzom krajowym publicznym a mianowicie Wydziałowi Spraw Wewn. i Pol. zalecamy.—

Działo się na posiedzeniu Naszém w sali Obrad Senatu w Krakowie dnia trzeciego Października tysiąc ośmset trzydziestego czwartego roku.

Prezes Senatu
WIELOGŁOWSKI.

Sekr: Jlny Senatu
DAROWSKI

Nowakowski Sekr: Exp: Sen.